

Eindniveau gespreks-
vaardigheid Engels in het
voortgezet onderwijs

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo

**Eindniveau
gespreksvaardigheid
Engels in het voortgezet
onderwijs**

November 2017

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2017 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs: Daniela Fasoglio en Dirk Tuin

Met medewerking van: Liesbeth Pennewaard, Patricia Rose en Bas Trimbos

Informatie

SLO

Afdeling: tweede fase

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: tweedefase@slo.nl

AN: 3.7656.734

Inhoud

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1. Aanleiding, doelstelling en context	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Doelstelling	10
1.3 Werkwijze	10
1.4 Landelijke leerplankaders	10
1.5 Relevantie van het onderzoek	12
1.6 Partner in het onderzoek	12
2. Opzet van het onderzoek	13
2.1 Onderzoeksvragen	13
2.2 Onderzoeksmethoden en –instrumenten	14
2.3 Samenstelling van de onderzoeksgroepen	16
2.4 Werving en afname toetsen en leerlingenquête	16
2.5 Interview met docenten	17
2.6 Data-analyse	17
3. Beschrijving van de onderzoeksgroep	19
3.1 Niveaus van het onderwijs	19
3.2 Gender	19
3.3 Leeftijd	19
3.4 Geografische spreiding	20
3.5 Moedertaal	21
4. De resultaten van de toets	23
4.1 ERK-prestatieniveaus	23
4.2 Resultaten per regio	24
4.3 Taalachtergrond	29
5. Analyse resultaten leerlingenenquêtes	35
5.1 De mondelinge toets	35
5.2 Mondelinge toetsen op school	37
5.3 Gespreksvaardigheid oefenen	40
6. In gesprek met docenten	49
6.1 Gespreksvaardigheid in de klas	49
6.2 Engels als voertaal	49
6.3 Toetsing van gespreksvaardigheid	50
6.4 Gespreksvaardigheid in het curriculum: voorwaarden voor goed onderwijs	51
6.5 Hartenwensen	54

7.	Conclusies en mogelijkheden voor verdieping	57
7.1	Het prestatieniveau van de leerlingen	57
7.2	Oefenen en toetsen van gespreksvaardigheid	58
7.3	Beperkingen van dit onderzoek	60
7.4	Mogelijkheden voor vervolg	60
	Referenties	63
	Bijlagen	65
	Bijlage 1 Leerlingenvragenlijst	67
	Bijlage 2 Interviewleidraad docenten	73
	Bijlage 3 Resultaten leerlingenquêtes	75
	Vmbo-bb (n=227)	75
	Vmbo-kb (n=275)	84
	Vmbo-gt (n=407)	94
	Havo (n=428)	105
	Vwo (n=385)	117

Voorwoord

Volgens de zesde editie van de *English Proficiency Index* (EF EPI, 2017) zou Nederland zich als eerste plaatsen in de ranking van het beheersingsniveau van het Engels in 72 landen. Dit internationale peilingsonderzoek geeft aan jaarlijks de lees- en luistervaardigheid bij ongeveer 950.000 volwassenen te toetsen. De wetenschap plaatst wel een kanttekening bij de willekeurigheid in de samenstelling van de doelgroep, en dus bij de representativiteit van de resultaten. Hoe het ook zij, die resultaten zeggen nog niets over hoe het is gesteld met de mondelinge productieve vaardigheden van leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo). Hoe goed spreken leerlingen Engels als zij het vo verlaten? We hebben het antwoord gezocht door ruim 1700 leerlingen verspreid over heel Nederland zelf letterlijk aan het (Engelse) woord te laten komen. In dit verslag treft u de opbrengsten aan van een onderzoek naar de vraag in hoeverre leerlingen bij het afronden van hun opleiding vmbo, havo of vwo de ERK-streefniveaus voor gespreksvaardigheid Engels daadwerkelijk behalen. In een enquête onder de leerlingen en in gesprekken met docenten hebben we daarnaast geprobeerd inzicht te krijgen in hoe gespreksvaardigheid op school wordt geoefend en in hoeverre de wijze van oefenen een relatie heeft met de behaalde taalniveaus.

Engels neemt als een van de drie kernvakken een prominente plaats binnen het Nederlandse onderwijs in. Het vak is op alle niveaus van het vo verplicht, terwijl de aandacht voor Engels in het primair onderwijs sinds een aantal jaren sterk toeneemt. Gegevens over het beheersingsniveau dat in de huidige praktijk wordt bereikt, bieden een basis om verder te werken aan een optimaal curriculum van het schoolvak Engels in het perspectief van een brede leerlijn van primair tot en met vo.

De resultaten van dit onderzoek kunnen nuttig bronmateriaal zijn voor gesprekken binnen vaksecties Engels en tussen vaksecties en schoolleiders over de optimalisering van het curriculum van het schoolvak Engels. De eindniveaus lees-, luister- en schrijfvaardigheid waren al eerder in kaart gebracht (Fasoglio, Beeker, & De Jong, 2014; Feskens, Keuning, Van Til, & Verheyen, 2014). Met gespreksvaardigheid erbij beschikken we nu over een compleet beeld voor havo en vwo. Voor het vmbo ontbreken alleen nog gegevens over schrijfvaardigheid.

Samenvatting

Dit rapport doet verslag van een onderzoek naar het ERK-prestatieniveau gespreksvaardigheid, behaald door leerlingen in het laatste jaar van het vmbo, havo en vwo. Het onderzoek is uitgevoerd door SLO, in samenwerking met Cambridge Assessment English, tussen november 2016 en maart 2017. Afgezet tegen de streefniveaus die sinds 2007 voor gespreksvaardigheid Engels worden gehanteerd, blijkt uit dit onderzoek dat bijna 40% van de leerlingen in de bb-stroom van het vmbo het streefniveau A2 niet haalt. A2 wordt door ruim drie kwart van de vmbo kb-leerlingen behaald. Voor vmbo-gt lijkt het streefniveau A2 iets naar boven bijgesteld te kunnen worden. Dit geldt ook voor het streefniveau B1+ bij havo en voor B2 bij vwo.

Deze resultaten zijn gebaseerd op de gegevens verzameld bij een steekproef bestaande uit 1722 leerlingen uit de examenklassen vmbo-bb, -kb, -gt, havo en vwo in veertig scholen uit alle regio's van Nederland. De leerlingen zijn willekeurig aangewezen door hun docenten ongeacht hun schoolprestaties. Omdat we een beeld wilden krijgen van het reguliere onderwijs Engels in het Nederlandse vo, zijn leerlingen uit het tweetalig onderwijs en versterkte taaltrajecten uitgesloten van deelname.

Om het prestatieniveau van de leerlingen te meten is gebruik gemaakt van een adaptieve mondelinge toets. Deze toets is door Cambridge Assessment English ontwikkeld om de ERK-niveaus A tot en met C te meten. De toetsafnames zijn door ERK-gecertificeerde examinatoren uitgevoerd, geselecteerd door Cambridge Assessment English en specifiek getraind in het gebruik van deze multilevel toets.

Cambridge Assessment English heeft tevens de analyse van de toetsscores uitgevoerd in relatie tot enkele kenmerken van de steekproef zoals gender, moedertaal en geografische spreiding. Geen van deze drie variabelen lijken van invloed te zijn op de behaalde resultaten. De verwachting is dat verschillen toe te schrijven zijn aan de aanpak van de docent. Onderzoek naar variabelen op school- en klasniveau viel echter buiten de scope van deze studie.

Om een relatie te leggen tussen op de toetsen behaalde resultaten en het onderwijs, hebben alle leerlingen aansluitend op de toetsafname digitaal een aantal vragen moeten beantwoorden over de wijze waarop gespreksvaardigheid geoefend en getoetst wordt op hun school. Tevens zijn enkele docenten geïnterviewd over hoe zij invulling geven aan het gespreksvaardigheidsonderwijs en over de ervaren knelpunten daarbij.

De opbrengsten van de leerlingenquête en de docenteninterviews laten een positieve relatie zien tussen leerlingresultaten op de toetsen en het gebruik van het Engels als voertaal in de les, de frequentie waarmee aan gespreksvaardigheid in de les aandacht wordt besteed en het verhelderen van doelen en succescriteria aan de leerlingen. Alle conclusies zijn echter indicatief.

De gegevens uit dit onderzoek bieden mogelijkheden voor vervolgstudie. In het specifiek zien we het nut van nader kwalitatief onderzoek op schoolniveau naar causale relaties tussen leerlingprestaties en schoolbeleid of lesaanpak; dit zou in het bijzonder het door bb-leerlingen behaalde niveau kunnen helpen verklaren. Het feit dat er in het vmbo gt, havo en vwo vaak boven het streefniveau wordt gepresteerd geeft aan dat deze leerlingen meer uitgedaagd kunnen worden. Daarnaast pleit de variatie aan bereikte ERK-niveaus bij alle typen van het onderwijs voor maatwerk en gepersonaliseerde leertrajecten.

1. Aanleiding, doelstelling en context

In dit hoofdstuk lichten we de aanleiding van het onderzoek toe. We plaatsen het onderzoek in het perspectief van de landelijke leerplankaders voor het schoolvak Engels.

1.1 Aanleiding

In 2007 heeft SLO in opdracht van het ministerie van OCW, streefniveaus geformuleerd voor de verschillende vaardigheden die volgens de eindexamenprogramma's moderne vreemde talen vmbo, havo en vwo getoetst moeten worden. Die niveaus waren niet gebaseerd op empirische gegevens: het was namelijk niet bekend hoe de streefniveaus zich verhielden tot de daadwerkelijke prestaties op het eindexamen. In een onafhankelijk advies aan het ministerie hebben SLO, Cito, Cinop en de vakvereniging Levende Talen aanbevolen om in die leemte te voorzien.

Onderzoek naar schrijfvaardigheid

In reactie op genoemd advies heeft het ministerie van OCW in 2010 SLO opdracht gegeven in samenwerking met Cito het schrijfvaardigheidsniveau Engels, Duits en Frans van havo- en vwo-leerlingen te onderzoeken. Door de afname van communicatieve schrijftoetsen is een substantieel aantal schrijfproducten van leerlingen uit de eindexamenklassen verzameld. Die zijn in een standaardbepalingsprocedure ingeschat op niveau. Dit onderzoek maakte het mogelijk vast te stellen in hoeverre leerlingen uit havo en vwo de streefniveaus voor schrijfvaardigheid daadwerkelijk halen voor de drie talen. Het verslag van het onderzoek is in 2014 gepubliceerd (Fasoglio, Beeker, De Jong, Keuning, & Van Til, 2014).

Onderzoek naar lees-, kijk- en luistervaardigheid

In 2013 heeft Cito het niveau van de examens leesvaardigheid en kijk- en luistervaardigheid Engels, Duits en Frans onderzocht voor alle niveaus van het vo. Ook in dit geval werd een internationale standaardbepalingsprocedure uitgevoerd, waardoor het niveau kon worden vastgesteld dat een leerling kan aantonen bij het behalen van een voldoende voor het centraal examen leesvaardigheid of voor de Cito kijk- en luistertoets. De resultaten van dit onderzoek zijn eveneens in 2014 gepubliceerd (Feskens et al., 2014).

Onderzoek naar gespreksvaardigheid

De enige vaardigheid die nog niet was onderzocht, was gespreksvaardigheid. Gegevens over deze vaardigheid ontbreken ook in internationaal onderzoek: zo heeft de *European Survey on Language Competencies* (ESLC) weliswaar het vreemdetaalbeheersingsniveau van leerlingen in Europa onderzocht aan het eind van de onderbouw vo, maar de studie heeft zich tot luister-, lees- en schrijfvaardigheid beperkt (Kordes & Gille, 2012). Voor een volledig beeld van de taalniveaus van de leerlingen mogen echter gegevens over hun productieve mondelinge taalvaardigheid niet ontbreken. Vanwege het belang van het Engels in de samenleving en de positie die deze taal inneemt in het onderwijs, is ervoor gekozen het onderzoek naar gespreksvaardigheid te richten op het eindniveau Engels in alle niveaus van het onderwijs.

1.2 Doelstelling

Doel van dit onderzoek was om na te gaan in hoeverre leerlingen bij het afronden van hun opleiding vmbo, havo of vwo de ERK-streefniveaus voor gespreksvaardigheid Engels daadwerkelijk behalen. Daarnaast wilden we inzicht krijgen in hoe gespreksvaardigheid wordt geoefend in het vo, en of er een relatie is tussen aspecten van het curriculum Engels zoals oefenmaterialen, leeractiviteiten en toetsingsvormen, en de behaalde taalniveaus.

1.3 Werkwijze

Om het prestatieniveau van de leerlingen te meten is een adaptieve mondelinge toets afgenomen bij een substantiële steekproef van leerlingen uit vo-scholen verspreid over Nederland.

Om informatie te verkrijgen over training en toetsing van gespreksvaardigheid op school is een digitale enquête bij dezelfde leerlingen afgenomen. Met hetzelfde doel zijn later enkele docenten geïnterviewd aan de hand van een leidraad.

1.4 Landelijke leerplankaders

Engels in het curriculum

Engels is een verplicht vak in het hele vo. Samen met Nederlands en wiskunde is Engels in 2013 als kernvak opgenomen in het curriculum van de onderbouw van het vo. In de tweede fase van havo en vwo maakt Engels deel uit van het gemeenschappelijk deel van het curriculum voor resp. 360 studielasturen (slu) bij havo en 400 slu bij vwo. Ook in het vmbo is het vak Engels voor alle leerwegen verplicht. Het examenprogramma van zowel vmbo als havo en vwo omvat in ieder geval de vaardigheden lezen, kijken en luisteren, gesprekken voeren en schrijven.

De positie van Engels in het onderwijs weerspiegelt het (toenemend) belang dat aan een goede beheersing van het Engels wordt gehecht. Een belang dat tevens tot uiting komt in het basisonderwijs. Steeds meer scholen bieden vormen van intensief onderwijs Engels aan in plaats van de traditionele variant Eibo (Engels in het basisonderwijs) die in groep 7-8 sinds 1986 verplicht is: vervroegd Engels vanaf groep 5-6, vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) vanaf groep 1, of tweetalig primair onderwijs. Deze laatste variant bevond zich ten tijde van het schrijven van dit rapport nog in een pilotfase.

Gespreksvaardigheid Engels in de eindexamenprogramma's

Gespreksvaardigheid wordt zowel in het vmbo als in het havo en vwo in het schoolexamen getoetst. In het vmbo ontbreekt een term voor spreken (monologisch). In het havo en vwo is gespreksvaardigheid onderverdeeld in twee subdomeinen: Gesprekken voeren en Spreken, die elk een eindterm bevatten. De eindtermen voor gespreksvaardigheid zijn globaal geformuleerd. Ze onderscheiden geen beheersingsniveau en maken geen verschil tussen havo en vwo, hoewel dit uiteraard niet impliceert dat de examens dezelfde moeilijkheidsgraad zouden moeten hebben.

Streefniveaus en het Europees Referentiekader

In 2007 zijn de eindexamenprogramma's vmbo, havo en vwo gekoppeld aan de niveaus van het Europees Referentiekader (ERK). Het ERK is een systeem van niveaubeschrijvingen voor de moderne vreemde talen dat inmiddels in heel Europa en daarbuiten erkend wordt. Het beschrijft welke taalprestaties bij een bepaald taalbeheersingsniveau horen, met betrekking tot zowel de inhoud (wat wordt er gecommuniceerd in welke situaties) als de kwaliteit van taal (hoe goed wordt er gecommuniceerd in termen van grammatica, woordenschat, uitspraak, spelling etc.). Het ERK gaat uit van vijf vaardigheden: luisteren, lezen, gesprekken voeren (of gesproken interactie), spreken (of gesproken productie) en schrijven. In Nederland is het ERK uitgewerkt voor het onderwijs in de publicatie *Taalprofielen* (Fasoglio, De Jong, Trimbos, Tuin, & Beeker,

2015). Hierin zijn de niveaudecriptoren (*can do-statements*) voor alle vaardigheden en beheersingsniveaus voorzien van voorbeeldsituaties.

In de handreikingen van SLO voor het inrichten van het schoolexamen (havo/vwo: Meijer & Fasoglio, 2007; voor vmbo, zie: <http://handreikingschoolexamen.slo.nl/engels-vmbo>) zijn de eindtermen nader uitgewerkt in de ERK-niveaus die bij elk niveau van het onderwijs haalbaar worden geacht. Daarvoor is gebruik gemaakt van de descriptoren en de voorbeelden opgenomen in *Taalprofielen*. De niveaus hebben een adviesfunctie. In tabel 1 zijn de streefniveaus voor gespreksvaardigheid Engels weergegeven.

Tabel 1: ERK-streefniveaus gespreksvaardigheid Engels

GESPREKSVAARDIGHEID	
Niveau van het vo	ERK-streefniveau
vmbo-bb	A2
vmbo-kb	A2
vmbo-gt	A2
havo	B1+
vwo	B2

De globale omschrijvingen van bovengenoemde niveaus luiden als volgt:

Gesprekken voeren - Beheersingsniveau A2:

Ik kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Ik kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel ik gewoonlijk niet voldoende begrijp om het gesprek zelfstandig gaande te houden.

Gesprekken voeren - Beheersingsniveau B1:

Ik kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken.
Ik kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of mijn persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, vrijetijdsbesteding, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).

Spreken - Beheersingsniveau B1:

Ik kan uitingen op een simpele manier aan elkaar verbinden, zodat ik ervaringen en gebeurtenissen, mijn dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Ik kan in het kort redenen en verklaringen geven voor mijn meningen en plannen. Ik kan een verhaal vertellen, of de plot van een boek of film weergeven en mijn reacties beschrijven.

Beheersingsniveau B1+:

Het ERK beschrijft het B1+ niveau als een zeer goed B1. Het gaat daarbij om prestaties die nog binnen de bandbreedte van het B1-niveau vallen, maar die zich in kwantiteit en kwaliteit kunnen onderscheiden door bijvoorbeeld:

- een actievere deelname aan gesprekken;
- een breder repertoire bij uitwisseling van informatie;
- redelijk nauwkeurige communicatie in vertrouwde omstandigheden;
- een over het algemeen goede grammaticale beheersing maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal.

Gesprekken voeren - Beheersingsniveau B2:

Ik kan zodanig deelnemen aan een vloeiend en spontaan gesprek, dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Ik kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin mijn standpunten uitleggen en ondersteunen.

Spreken - Beheersingsniveau B2:

Ik kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op mijn interessegebied. Ik kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voordelen en nadelen van diverse opties uiteenzetten.

1.5 Relevantie van het onderzoek

De resultaten van dit onderzoek completeren het beeld van wat havo- en vwo-leerlingen aan het eind van hun opleiding kunnen wat betreft Engels. Alle vaardigheden zijn nu namelijk voor deze twee niveaus van het onderwijs onderzocht. Dat geldt echter niet voor het vmbo. Daar is schrijfvaardigheid nog geen onderwerp van onderzoek geweest. Op deze uitzondering na beschikken we nu over de gegevens over het gerealiseerde curriculum Engels bij alle vaardigheden. Deze gegevens kunnen als basis dienen voor interventies gericht op herziening en optimalisering van het leerplan op landelijk en schoolniveau en voor het ontwerpen van doorlopende leerlijnen vanaf het primair onderwijs. Door leerlingen en docenten te bevragen hebben we informatie verkregen over de wijze waarop gespreksvaardigheid wordt geoefend en getoetst in de bovenbouw van het vo. Als bepaalde keuzes een relatie hebben met de prestaties van leerlingen, kunnen scholen daar hun voordeel mee doen.

1.6 Partner in het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Cambridge Assessment English, die de ontwikkeling en de afname van de mondelinge toetsen en de analyse van de toetsresultaten op zich heeft genomen. Deze partner is gekozen om het hoogste validiteits- en betrouwbaarheidsniveau van de resultaten te kunnen garanderen: Cambridge Assessment English is wereldwijd erkend als één van 's werelds meest toonaangevende exameninstellingen voor Engels als vreemde taal. Dit instituut ontwikkelt en gebruikt erkende ERK-examens waarvan de focus op de communicatieve vaardigheden ligt. Cambridge examens kennen in Nederland een hoge status en genieten van een steeds grotere populariteit in ons onderwijs.

2. Opzet van het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijven we de opzet van het onderzoek, de gekozen aanpak en de instrumenten waarmee de data zijn verzameld om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

2.1 Onderzoeksvragen

Beschrijvingskader

Voor het formuleren van de onderzoeksvragen is als kapstok de typologie van curriculaire verschijningsvormen (Van den Akker, 2003) gebruikt. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen het beoogde, het geïmplementeerde en het gerealiseerde curriculum, ieder onderverdeeld in een tweetal verschijningsvormen:

Het *beoogde curriculum* bestaat uit opvattingen, wensen en idealen, kortom de visie (*imaginair*), en uit de landelijke leerplankaders zoals examenprogramma's, syllabi en handreikingen (*geschreven*).

Het *geïmplementeerde curriculum* bestaat uit de interpretaties door docenten (*geïnterpreteerd*), en uit de feitelijke onderwijsleerprocessen (*uitgevoerd*).

Het *gerealiseerde curriculum* bestaat uit de ervaringen van leerlingen (*ervaren*) en hun leerresultaten (*geleerd*).

Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek heeft volgens bovengenoemde typologie betrekking op het gerealiseerde curriculum. In het specifiek richt het onderzoek zich op het beantwoorden van de volgende hoofdvraag over het geleerde curriculum:

1. *In hoeverre worden de ERK-streefniveaus gespreksvaardigheid Engels daadwerkelijk behaald aan het eind van vmbo, havo en vwo?*

Niveau van het onderwijs	Streefniveau
vmbo-bb	A2
vmb- kb	A2
vmbo-gtl	A2
havo	B1+
vwo	B2

Om de antwoorden op deze vraag te kunnen duiden hebben we gekeken naar aspecten van het geïnterpreteerde, uitgevoerde en ervaren curriculum. Daartoe zijn de volgende twee onderzoeksvragen geformuleerd, waarop de antwoorden van docenten en leerlingen moesten komen:

2. *Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels geoefend op de scholen van de leerlingen die deelnemen aan dit onderzoek?*
3. *Is er een relatie tussen materiaalkeuze, leeractiviteiten en toetsvormen, en de bereikte taalniveaus van de leerlingen?*

2.2 Onderzoeksmethoden en –instrumenten

Om de eerste vraag te kunnen beantwoorden is een kwantitatieve meting uitgevoerd bij ruim 1700 leerlingen uit de eindexamenklassen. Daartoe is gebruik gemaakt van ERK-internationaal geijkte mondelinge communicatieve toetsen.

Om de tweede en de derde vraag te kunnen beantwoorden zijn dezelfde leerlingen en 15 docenten bevraagd: de leerlingen via een digitale enquête, de docenten in een groepsinterview. Daartoe zijn een vragenlijst voor de leerlingen en een interviewleidraad voor de docentenbijeenkomst ontwikkeld. Hieronder beschrijven we deze instrumenten en de gekozen aanpak in detail.

De mondelinge toets

Voor de meting van de prestatieniveaus van de leerlingen is gebruik gemaakt van een multilevel mondelinge toets, ontwikkeld door Cambridge Assessment English om de ERK-niveaus A tot en met C te meten. Alle opdrachten zijn gepretest om hun geschiktheid voor de toets en de te meten niveaus vast te stellen. De opdrachten zijn, in aangepaste vorm, afkomstig van de Cambridge ERK-toetsen KET, PET, FCE en CAE. Dit zijn ERK-certificerende toetsen voor respectievelijk A2, B1, B2 en C1 niveaus. Er zijn verschillende soorten opdrachten zodat er een gevarieerde reeks taalfuncties ontlokt kan worden tijdens de afname.

De toets bevat mondelinge communicatieve opdrachten die leerlingen met z'n tweeën in 12 tot 14 minuten moeten uitvoeren. Leerlingen moeten samen tot een beslissing komen, of een discussie voeren. Een van de opdrachten bestaat uit een monoloog.

Het toetsmateriaal bestaat uit een leerlingboekje en een handleiding voor de examinerator.

Het leerlingboekje bevat een aantal foto's waaruit de examinerator een keuze maakt voor de uitvoering van de opdrachten op basis van het taalniveau van de leerlingen.

De handleiding voor de examinerator bevat, behalve dezelfde foto's, *interlocutor's frames* (instructies voor de invulling van de rol van gesprekspartner tijdens de afname) voor de verschillende opdrachten. Die maken het mogelijk om rekening te houden met het taalniveau van de leerling en om de leerling te stimuleren op zijn hoogste niveau te presteren. De *interlocutor's frames* geven de kaders aan waarbinnen de taal van de examineratoren zich mag begeven en zorgen voor consistentie en gelijkwaardigheid in duur en verloop van het examen voor alle kandidaten, ongeacht de examinerator.

Alle toetsmaterialen zijn zowel door externe deskundigen als door toetsdeskundigen van Cambridge Assessment English gecontroleerd.

Tabel 2 illustreert het toetsontwerp.

Tabel 2: *Test design (bron: Cambridge Assessment English)*

Test	Timing	Task focus
<p>Part 1 Interview</p> <p>The Speaking Examiner asks the candidate questions, using standardised questions. The questions are divided into four frames and the questions contained in each frame increase in difficulty and challenge. Frame 4 is optional.</p>	4 – 5 minutes	<p>Giving information of a factual and/or personal kind.</p> <p>The candidates respond to questions about present circumstances with scope to expand their answers into expression of preferences and opinions, likes and dislikes etc.</p> <p>In optional frame 4, candidates respond about an unfamiliar topic and/or past experience or future plans. Candidates are required to give opinions and/or speculate.</p>
<p>Part 2 Long turn (with visuals)</p> <p>An extended individual candidate response based on two images.</p>	3 – 4 minutes	<p>Organising a larger unit of discourse; comparing, describing, expressing opinions, comparing.</p> <p>There is scope for the Speaking Examiner to use back-up and extension prompts for lower and higher level candidates.</p>
<p>Part 3 Collaborative task</p> <p>The Speaking Examiner delegates a collaborative decision-making task to the candidates. Candidates discuss visual stimuli and a written theme question.</p>	Up to 5 minutes	<p>Initiating and responding appropriately, negotiating, exchanging ideas, agreeing and/or disagreeing, suggesting, speculating, reaching a decision through negotiation, etc.</p> <p>There is scope for the Speaking Examiner to use back-up questions where candidates have difficulty responding to the overall question or a limited response is elicited.</p> <p>There is scope for the Speaking Examiner to extend the response provided by higher level candidates with extension questions.</p>
Total time:	12-14 minutes	

Vragenlijst digitale enquête

Om informatie te verzamelen over hoe de deelnemende leerlingen het oefenen en toetsen van gespreksvaardigheid ervaren op school, is na afloop van de toetsafname een digitale enquête onder de leerlingen gehouden. De enquête bestond uit 22 vragen ontwikkeld langs drie thema's:

- a) informatie over de leerling: leeftijd, gender, school, klas, moedertaal, moedertaal en opleidingsniveau ouders/verzorgers;
- b) toetsing van gespreksvaardigheid op school: frequentie en inhoud van de toetsen, afnamecondities, overeenkomsten met de Cambridge-toets, toetsvoorbereiding;
- c) oefenen van gespreksvaardigheid op school: soort activiteiten, voertaal in de les, gespreksonderwerpen, oefenmaterialen, ervaren drempels.

Leerlingen moesten de enquête gelijk na de toetsafname invullen. Daartoe was de school gevraagd enkele computers klaar te zetten in een rustige ruimte in de buurt van het afnamelokaal.

Voor het online opstellen van de enquête is gebruik gemaakt van de software *SurveyMonkey*. De integrale vragenlijst is opgenomen in bijlage 1. De resultaten van de digitale enquête zijn te vinden in bijlage 3. Deze worden in hoofdstuk 5 besproken.

Leidraad docenteninterviews

Niet alleen de leerlingen, ook de docenten van de deelnemende scholen is gevraagd hun meningen en ervaringen te delen als het gaat om het oefenen en het toetsen van gespreksvaardigheid op school. De leidraad voor het interview is opgenomen in bijlage 2. Voor de opbrengsten van de bijeenkomst zie hoofdstuk 6.

2.3 Samenstelling van de onderzoeksgroepen

Bij de werving van leerlingen is gestreefd naar de hoogst mogelijke betrouwbaarheid van de resultaten. De omvang van het geworven aantal leerlingen is vergeleken met de landelijke populatie. Uit de vergelijking blijkt dat het betrouwbaarheidspercentage voor gt, havo en vwo 95% is; voor kb is dat 90% en voor bb 85%. In tabel 3 is de vergelijking opgenomen tussen de omvang van de onderzoeksgroepen en het landelijke aantal examenkandidaten in het schooljaar waarop de afname heeft plaatsgevonden.

Tabel 3: *Betrouwbaarheidspercentages*

<i>Niveau van het onderwijs</i>	<i>Aantal examenkandidaten 2016-2017¹</i>	<i>Omvang onderzoeksgroep</i>	<i>Betrouwbaarheidspercentage²</i>
klas 4 vmbo-bb	17.500	227	85%
klas 4 vmbo-kb	27.000	275	90%
klas 4 vmbo-gl/tl	56.800	407	95%
klas 5 havo	55.700	428	95%
klas 6 vwo	39.200	385	95%

¹ bron: www.onderwijsincijfers.nl

² bron: www.steekproefcalculator.com

Voor de beschrijving van de onderzoeksgroepen verwijzen we naar hoofdstuk 3.

2.4 Werving en afname toetsen en leerlingenquête

De werving voor de steekproef heeft tussen juli en oktober 2016 plaatsgevonden via verschillende digitale communicatiekanalen zoals vakcommunities, vakvereniging, twitter en digitale nieuwsbrieven. Alleen leerlingen in het eindexamenjaar vmbo, havo en vwo mochten meedoen. Leerlingen uit tweetalig onderwijs- en versterkte taaltrajecten werden uitgesloten van deelname omdat het erom ging een beeld te krijgen van het reguliere onderwijs Engels in het Nederlandse vo. 40 scholen hebben zich voor het onderzoek aangemeld verdeeld over de verschillende onderwijsniveaus en over negen provincies van Nederland. Iedere school heeft een docent Engels aangewezen die de organisatie en de logistiek op locatie op zich heeft genomen. Voor elk onderwijsniveau mochten maximaal 40 leerlingen uit dezelfde school meedoen. De betrokken docente is gevraagd de leerlingen willekeurig aan te wijzen, dus niet op basis van schoolprestaties. Leerlingen hoefden niets voor te bereiden en dienden door de schoolcoördinator vooraf ingedeeld te worden in tweetallen van ongeveer gelijk taalniveau.

Alle mondelinge toetsen zijn op de locatie van de deelnemende scholen afgenomen. De afnames hebben in november-december 2016 en februari-maart 2017 plaatsgevonden. De leerlinglijsten zijn enkele weken voor de afname aan Cambridge Assessment English doorgegeven die de scoreformulieren heeft klaargemaakt en naar SLO gestuurd. SLO-medewerkers hebben op alle scholen voor de coördinatie van de toetsafname gezorgd, en samen met de aangewezen schooldocent overzicht gehouden over alle (logistieke) aspecten zoals inrichting toetslokalen, rooster en bewaking van de voortgang. Na de afname heeft de SLO-medewerker de ingevulde scoreformulieren verzameld en die Cambridge Assessment English doen toekomen voor de analyse van de resultaten.

De toetsen zijn telkens door twee ERK-gecertificeerde examinatoren afgenomen die door Cambridge Assessment English zijn geselecteerd. De examinatoren hebben vooraf aan de afnames een specifieke training gevolgd voor het gebruik van de adaptieve toets ten behoeve van dit onderzoek. Leerlingen hebben steeds met z'n tweeën de toets afgelegd (in enkele gevallen met z'n drieën). Tijdens de afname vervulde een van de examinatoren de rol van gesprekspartner, de andere van beoordelaar. De gesprekspartner stelde de vragen, selecteerde het toetsmateriaal en kende een score toe aan de globale prestatie. De beoordelaar luisterde naar de leerlingen en kende afzonderlijke scores toe aan vier aspecten van de taalprestatie: grammatica/woordenschat, discourse management, uitspraak en interactie. De beoordelaar was telkens verantwoordelijk voor het correct invullen van de vijf scores in het beoordelingsformulier.

2.5 Interview met docenten

Enkele weken na de afronding van de toetsafnames zijn alle docenten Engels van de scholen waarop de afnames hadden plaatsgevonden, uitgenodigd voor een bijeenkomst. Die is op 11 mei 2017 gehouden. Twaalf docenten hebben eraan deelgenomen. Drie docenten die verhinderd waren, hebben later de vragen schriftelijk beantwoord.

De bijeenkomst bestond uit twee delen:

- a) In het eerste deel – na een korte plenaire introductie - gingen docenten in drie subgroepen in gesprek met elkaar over hoe ze gespreksvaardigheid oefenen, toetsen en beoordelen in de klas. Bij elke subgroep begeleidde een SLO-medewerker de discussie. De opbrengsten werden door één van de docenten en door de SLO-medewerker genoteerd.
- b) In het tweede deel werd een plenaire discussie gehouden over voorwaarden en factoren van invloed bij het oefenen en toetsen van gespreksvaardigheid.

2.6 Data-analyse

De scoreformulieren die door de examinatoren waren ingevuld bij de toetsafnames zijn door Cambridge Assessment English geanalyseerd. De analyse is afzonderlijk uitgevoerd voor de vijf onderwijsgroepen met het oog op de distributie naar ERK-niveaus, gender, geografische spreiding en moedertaal. De resultaten van de analyse zijn opgenomen in een schriftelijk rapport aangevuld met een appendix (Walker, 2017). Onderdelen van beide documenten vormen de inhoud van hoofdstuk 4.

De resultaten van de digitale enquête zijn door SLO door middel van het statistisch programma SPSS geanalyseerd. Ze worden in hoofdstuk 5 toegelicht.

De opbrengsten van het groepsinterview met docenten worden in hoofdstuk 6 samengevat.

3. Beschrijving van de onderzoeksgroep

In dit hoofdstuk beschrijven we de samenstelling van de steekproef aan de hand van de volgende kenmerken: niveaus van het onderwijs, gender, leeftijd, moedertaal en regio. We zetten de eerste drie af tegen de kenmerken van de landelijke populatie van examenkandidaten in het schooljaar 2016-17. Daaruit blijkt dat de steekproef voor wat gender en leeftijd betreft een weerspiegeling van de landelijke populatie is.

3.1 Niveaus van het onderwijs

De totale steekproef bestond uit 1722 leerlingen, verdeeld als volgt:

227 vmbo-bb-leerlingen

275 vmbo-kb-leerlingen

407 vmbo-gt-leerlingen

428 havo-leerlingen

385 vwo-leerlingen

3.2 Gender

De totale steekproef bestond uit 822 jongens en 900 meisjes. In het vmbo namen meer jongens dan meisjes deel aan het onderzoek, in het havo en vwo meer meisjes dan jongens. Tabel 4 geeft de verdeling weer per onderzoeksgroep. Daaruit blijkt dat de verhouding tussen jongens en meisjes een goede weerspiegeling is van de landelijke populatie.

Tabel 4: *Gender*

	jongens			meisjes		
	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹
vmbo-bb	124	54,6	57,1	103	45,4	42,9
vmbo-kb	155	56,4	52,5	120	43,6	47,5
vmbo-gt	204	50,1	49,1	203	49,9	50,9
havo	182	42,5	47,6	246	57,5	52,4
vwo	157	40,8	47,1	228	59,2	52,9

¹Bron: <http://statline.cbs.nl>

Een vergelijking tussen de prestatieniveaus van jongens en meisjes heeft geen statistisch significante verschillen opgeleverd. Om die reden wordt de variabele gender niet meegenomen in de bespreking van de toetsresultaten in hoofdstuk 4.

3.3 Leeftijd

De leeftijd van de leerlingen van de steekproef varieerde van 15 tot 19 jaar. De verhouding tussen de leeftijden vormt een goede weerspiegeling van de landelijke populatie (zie tabel 5).

Tabel 5: *Leeftijd*

	15 jaar			16 jaar			17 jaar			18 jaar			19 jaar		
	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹
vmbo bb	75	33,0	32,2	125	55,0	55,2	23	10,1	11,6	4	1,8	1,0			
vmbo kb	99	36,0	42,4	151	54,9	47,0	25	9,1	10,0			0,7			
vmbo gt	178	43,7	52,4	190	46,7	39,7	37	9,1	7,4	2	0,5	0,4			0,1
havo	5	1,2	1,1	170	39,7	41,3	186	43,5	41,0	61	14,3	14,8	6	1,4	1,8
vwo	1	0,3	0,1	16	4,2	3,1	207	53,8	57,2	138	35,8	33,2	23	6,0	6,5

¹Bron: <http://statline.cbs.nl>

Net als bij gender draagt ook dit kenmerk geen significante gegevens aan voor de interpretatie van de uitkomsten.

Voor een beschrijving van de resultaten op basis van gender en leeftijd en voor de statistische significantie ervan, verwijzen we naar het rapport en bijbehorende appendix van Cambridge English Assessment (Walker, 2017).

3.4 Geografische spreiding

Aan het onderzoek participeerden leerlingen uit alle vier regio's van Nederland. De volgende provincies zijn in de steekproef vertegenwoordigd:

Noord: Friesland;

West: Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland;

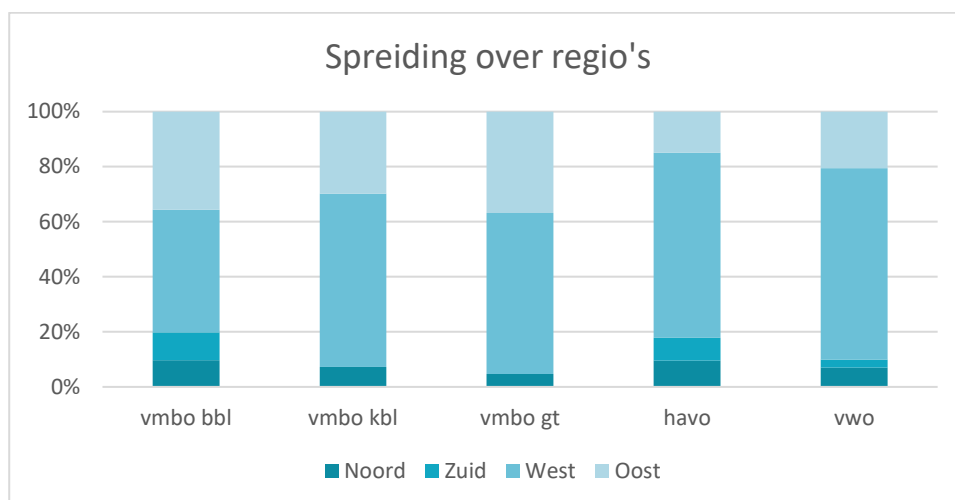
Oost: Overijssel, Gelderland en Flevoland;

Zuid: Noord-Brabant.

Tabel 6 geeft de spreiding van de onderzoeksgroepen over de regio's in percentages weer. De gegevens worden in figuur 1 ook in grafiekvorm gepresenteerd.

Tabel 6: *Spreiding over regio's*

	NOORD		ZUID		WEST		OOST	
	n	%	n	%	n	%	n	%
vmbo-bb	22	9,7	23	10,1	101	44,5	81	35,7
vmbo-kb	20	7,3	0	0	173	62,9	82	29,8
vmbo-gt	19	4,7	0	0	238	58,5	150	36,9
havo	41	9,6	35	8,2	288	67,3	64	15,0
vwo	27	7,0	11	2,9	268	69,6	79	20,5

Figuur 1: Spreiding over regio's

De distributie van de steekproef over de regio's van Nederland is hiermee niet evenwichtig. In de regio's die minder vertegenwoordigd zijn, komen leerlingen bovendien meestal uit één of twee scholen.

3.5 Moedertaal

In de analyse van de toetsresultaten is gekeken naar de moedertaal van leerlingen (L1). Daarbij is de volgende indeling gehanteerd:

- a) L1 Nederlands/Fries
- b) L1 Westerse taal anders dan Nederlands of Fries
- c) L1 niet-Westerse taal, i.e. een taal gesproken in één van de volgende werelddelen/landen:
  - Afrika
  - Latijns-Amerika
  - Azië (incl. Turkije)
  - Voormalige Nederlandse Antillen
  - Suriname

Tabel 7 geeft de spreiding weer van de steekproef volgens bovengenoemde indeling. Daaruit blijkt dat de steekproef voornamelijk bestaat uit leerlingen die aangeven Nederlands of Fries als L1 te beheersen. Dit wijkt af van de verhouding in de landelijke populatie, waar de percentages leerlingen met L1 anders dan Nederlands of Fries iets hoger ligt.

Tabel 7: L1 leerlingen

	Nederlands/Fries			Westerse taal			niet-Westerse taal		
	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹	n	%	landelijk ¹
vmbo bb	208	91,6	67,2	6	2,6	5,9	13	5,7	26,7
vmbo kb	260	94,5	75,1	3	1,1	5,6	12	4,4	19,2
vmbo gt	375	92,1	78,1	12	2,9	5,7	20	4,9	15,7
havo	397	92,8	81,2	9	2,1	6,3	22	5,1	12,5
vwo	367	95,3	82,0	7	1,8	8,0	11	2,9	10,0

¹Bron: <http://statline.cbs.nl>

Het verhoudingsgewijs hoge percentage leerlingen van de steekproef met Nederlands of Fries als moedertaal staat enigszins in contrast met het aantal ouders met een niet-Nederlandse achtergrond. Echter, ook deze variabele levert geen verschil in prestaties op.

Tabel 8: L1 ouders/verzorgers (percentages)

	Achtergrond moeder/verzorgster anders dan Nederlands/Fries	Achtergrond vader/verzorgster anders dan Nederlands/Fries
	%	%
vmbo-bb	17,6	21,1
vmbo-kb	15,6	14,4
vmbo-gt	19,4	17,7
havo	19,2	18,7
vwo	11,7	12,5

4. De resultaten van de toets

In dit hoofdstuk vatten we de resultaten samen van de mondelinge toets bij de vijf onderzoeksgroepen. Alle hier opgenomen resultaten zijn ontleend aan het *Report on SLO Speaking benchmarking test* en de daaraan toegevoegde appendix samengesteld door de onderzoekers van Cambridge Assessment English (Walker, 2017).

4.1 ERK-prestatieniveaus

Een globale blik op de resultaten geeft onderstaand beeld van de prestaties van leerlingen in het Nederlandse vo. 56,3% van de leerlingen presteert bij gespreksvaardigheid Engels op een B-niveau. 52,7% van de leerlingen presteert op B2-niveau of hoger.

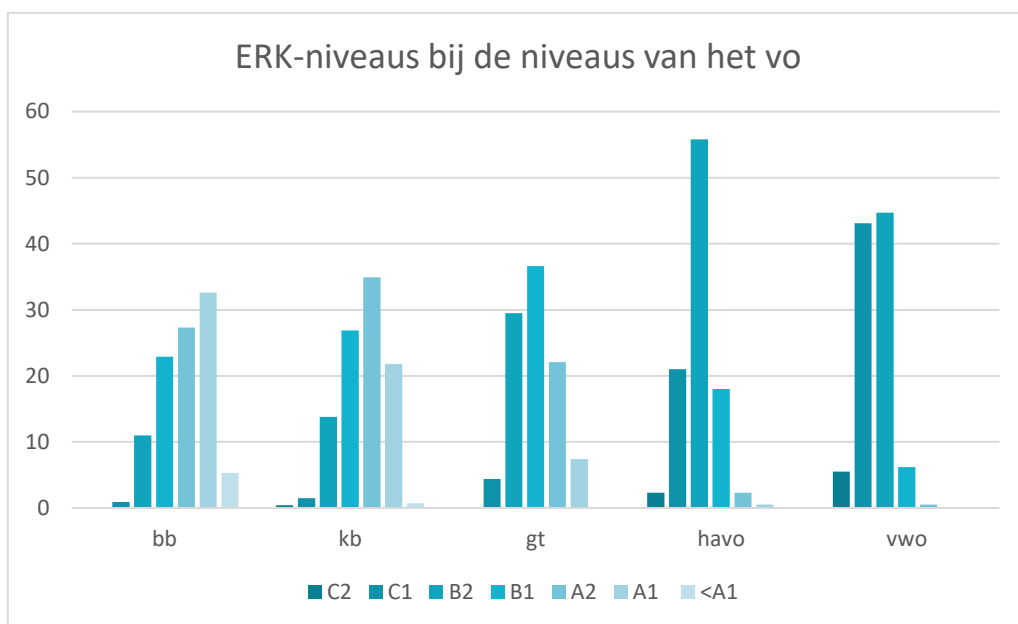
Tabel 9: *Distributie alle leerlingprestaties over ERK-niveaus in percentages (n=1722)*

ERK-niveau	%
C2	1.9
C1	16.3
B2	34.5
B1	21.8
A2	15.1
A1	9.6
< A1	0.8

Een overzicht van de verschillen in ERK-prestatieniveau per onderwijstype laat de volgende percentages zien:

Tabel 10: *Distributie prestatieniveaus per onderwijsniveau (n=1722)*

ERK-niveau	% bb (n=227)	% kb (n=275)	% gt (n=407)	% havo (n=428)	% vwo (n=385)
C2	0,0	0,4	0,0	2,3	5,5
C1	0,9	1,5	4,4	21,0	43,1
B2	11,0	13,8	29,5	55,8	44,7
B1	22,9	26,9	36,6	18,0	6,2
A2	27,3	34,9	22,1	2,3	0,5
A1	32,6	21,8	7,4	0,5	0,0
< A1	5,3	0,7	0,0	0,0	0,0

Figuur 2: Distributie prestatieniveaus per onderwijsniveau (n=1722)

De belangrijkste bevindingen:

- Vwo levert de hoogste prestaties: 93,3% scoort op B2-niveau of hoger, waarvan 48,6% op een C-niveau presteert.
- Havo scoort voor 79,1% op B2-niveau of hoger; daarvan presteert 23,3% op C-niveau. Vrijwel de hele groep (97,1%) haalt minstens B1.
- Vmbo-gt scoort voor 70,5% op B1-niveau of hoger. Het percentage dat minstens op A2-niveau scoort is 92,6%. De prestaties van deze groep zijn daarmee aanzienlijk hoger dan die van de andere twee leerwegen van het vmbo, ondanks het feit dat het streefniveau voor alle leerwegen van het vmbo op A2 is gesteld.
- Vmbo-kb scoort voor 77,5% op A2 of hoger.
- Vmbo-bb scoort voor 62,1% op A2 of hoger.

Alle drie leerwegen van het vmbo laten een grotere spreiding zien in bereikte ERK-niveaus dan bij havo (meer dan de helft scoort op B2) en vwo (overgrote meerderheid scoort B2 of C1).

4.2 Resultaten per regio

In deze paragraaf analyseren we de resultaten verdeeld over de vier regio's van Nederland: Noord (Friesland), West (Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland), Oost (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en Zuid (Noord-Brabant).

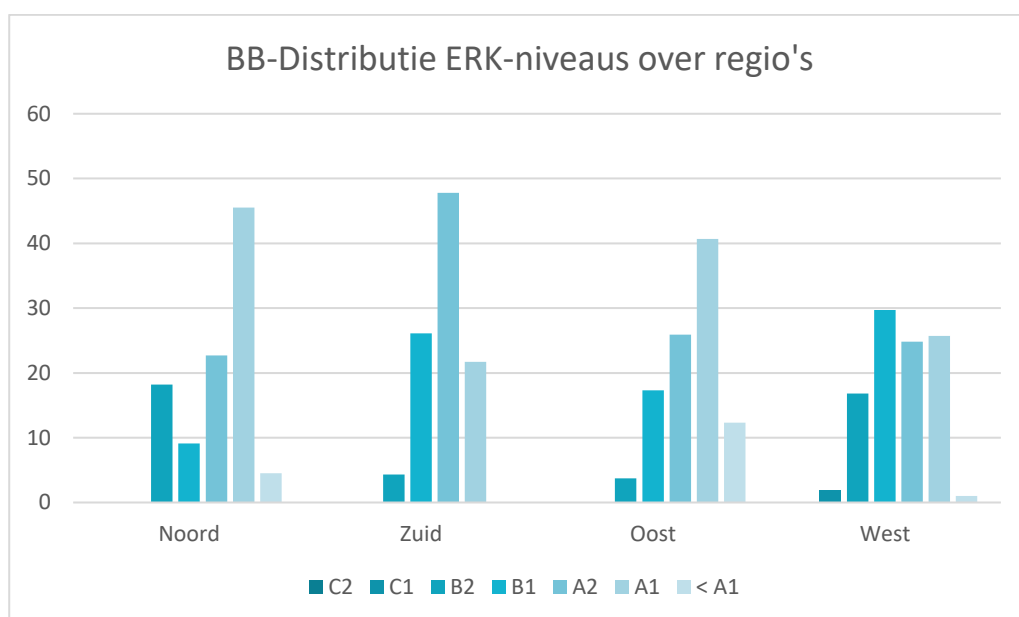
Onderstaande resultaten dienen terughoudend te worden geïnterpreteerd. Zoals we in hoofdstuk 3 al hebben opgemerkt is de distributie van de steekproef over de regio's van Nederland geen landelijke populatie. We trekken daarom geen conclusies over de distributie van de prestatieniveaus van de landelijke populatie over de vier regio's.

Vmbo-bb (n=227)

Tabel 11 geeft het overzicht weer van de ERK-niveaus behaald door bb-leerlingen in elk van de vier regio's. Figuur 3 geeft de gegevens grafisch weer.

Tabel 11: *BB-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)*

ERK-niveau	Noord (%)	Zuid (%)	Oost (%)	West (%)
C2	0.0	0.0	0.0	0.0
C1	0.0	0.0	0.0	2.0
B2	18.2	4.3	3.7	16.8
B1	9.1	26.1	17.3	29.7
A2	22.7	47.8	25.9	24.8
A1	45.5	21.7	40.7	25.7
< A1	4.5	0.0	12.3	1.0

Figuur 3: *BB-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)*

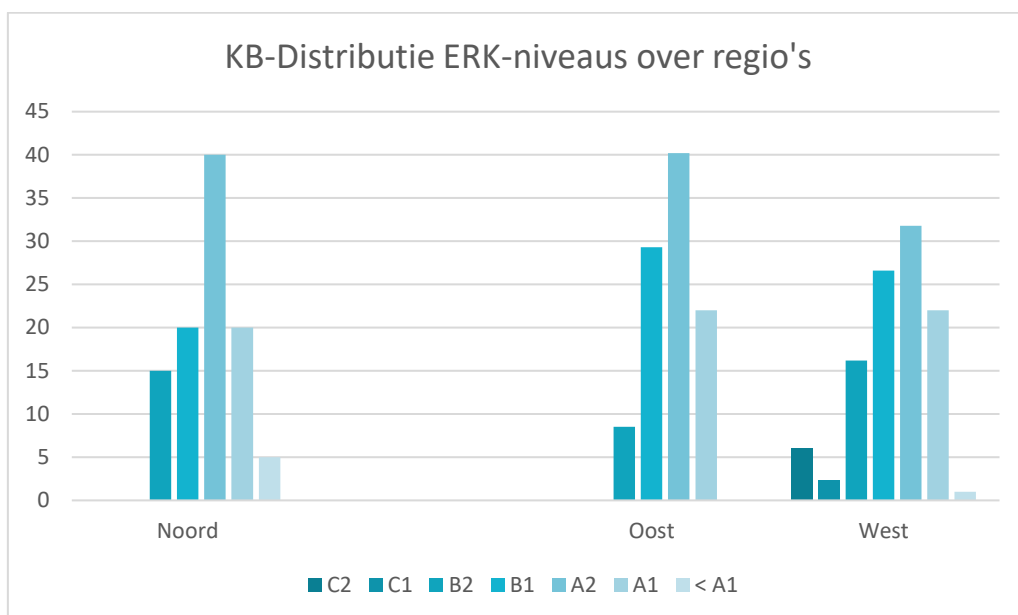
Leerlingen uit regio West scoren de hoogste niveaus (48% scoort B1 of hoger), terwijl leerlingen uit regio Noord en Oost de laagste prestaties leveren: respectievelijk 45,5% en 40,7% scoort A1. In regio Oost is het percentage leerlingen dat lager scoort dan A1 ook aanzienlijk groter dan in de overige gebieden.

Vmbo-kb (n=275)

Tabel 12 geeft de ERK-niveaus weer die kb-leerlingen in de verschillende regio's behaald hebben. Figuur 4 toont deze gegevens op grafische wijze. In regio Zuid hebben geen metingen plaatsgevonden voor deze groep.

Tabel 12: *KB-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)*

ERK-niveau	Noord (%)	Oost (%)	West (%)
C2	0.0	0.0	0.6
C1	0.0	0.0	2.3
B2	15.0	8.5	16.2
B1	20.0	29.3	26.6
A2	40.0	40.2	31.8
A1	20.0	22.0	22.0
< A1	5.0	0.0	0.6

Figuur 4: KB-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

De percentages leerlingen die het A2-niveau of hoger halen, zijn min of meer equivalent: Noord 75%, Oost 78% en West 74,6%. Lichte verschillen doen zich voor in de hogere niveaus: in regio West haalt 19,1% B2 of hoger, in het Noorden 15% en in regio Oost 8,5%.

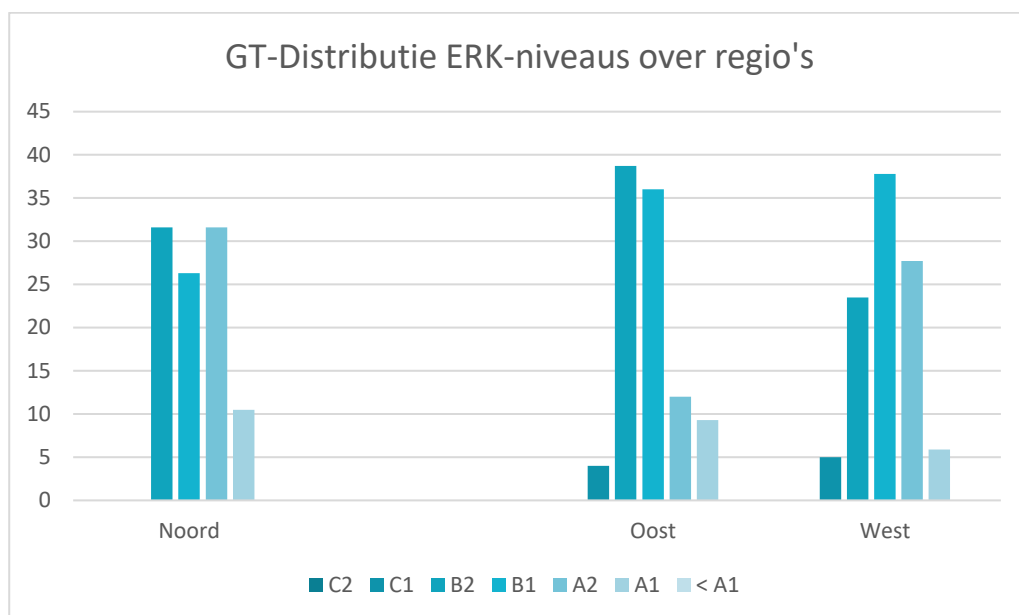
De gegevens over regio Noord betreffen een klein aantal leerlingen.

Vmbo-gt (n=407)

Tabel 13 toont de ERK-niveaus die gt-leerlingen in de verschillende regio's bereiken. Figuur 5 geeft deze gegevens grafisch weer. In regio Zuid hebben geen metingen plaatsgevonden voor deze groep.

Tabel 13: GT-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

ERK-niveau	Noord(%)	Oost(%)	West(%)
C2	0.0	0.0	0.0
C1	0.0	4.0	5.0
B2	31.6	38.7	23.5
B1	26.3	36.0	37.8
A2	31.6	12.0	27.7
A1	10.5	9.3	5.9
< A1	0.0	0.0	0.0

Figuur 5: GT-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

Regio Oost heeft het hoogste percentage leerlingen dat B2 of hoger scoort: 42,7%. In regio West is dat 28,5%, in regio Noord 31,6%.

Het niveau A2 wordt door een bovengemiddeld percentage leerlingen in regio West behaald: 94% scoort A2 of hoger. In regio Oost is dat 90,7, Noord 89,5%.

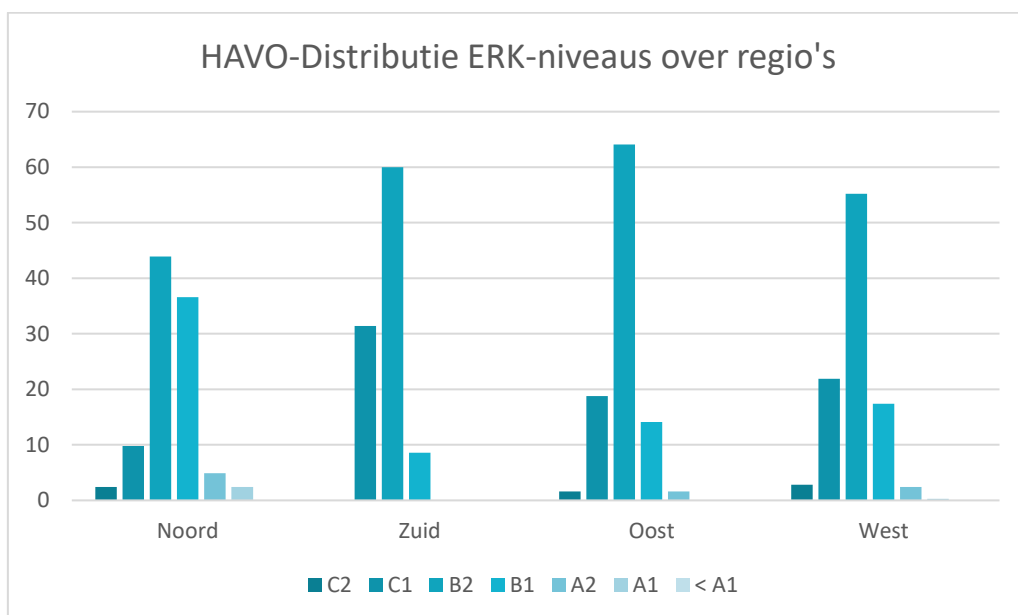
Voor het B1-niveau (of hoger) scoort Oost bovengemiddeld met 78,7%, gevolgd door West (66,3%) en Noord (57,9%).

Havo (n=428)

Tabel 14 laat zien welke ERK-niveaus havoleerlingen in elk van de vier regio's behalen. Figuur 6 geeft de resultaten grafisch weer.

Tabel 14: Havo-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

ERK-niveau	Noord(%)	Zuid(%)	Oost(%)	West(%)
C2	2.4	0.0	1.6	2.8
C1	9.8	31.4	18.8	21.9
B2	43.9	60.0	64.1	55.2
B1	36.6	8.6	14.1	17.4
A2	4.9	0.0	1.6	2.4
A1	2.4	0.0	0.0	0.3
< A1	0.0	0.0	0.0	0.0

Figuur 6: Havo-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

In regio Zuid haalt de gehele onderzoeksgroep minstens niveau B1. In regio Oost wordt B1 of hoger door 98,6% behaald. In regio West is dat 97,3%, Oost 92,7%.

Ook het percentage dat B2 of hoger haalt, is in regio Zuid bovengemiddeld hoog: 91,4%, waarvan 31,4% op C-niveau presteert. Oost presteert ook bovengemiddeld met 84,5% B2 of hoger, waarvan 20,4 op C-niveau.

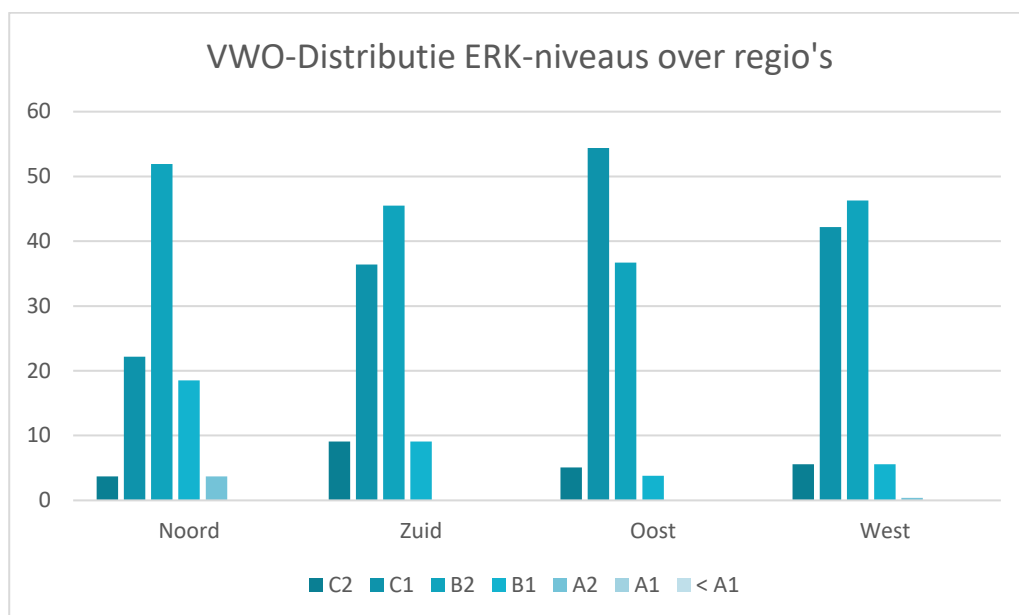
In regio West haalt 79,9% van de leerlingen B2 of hoger (24,7% op C-niveau); in Noord is het percentage 56,1% (waarvan 12,2% op C-niveau).

Vwo (n=385)

Tabel 15 toont de ERK-niveaus die door vwo-leerlingen in de verschillende regio's behaald worden. Figuur 7 presenteert de gegevens in een grafiek.

Tabel 15: Vwo-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

ERK-niveau	Noord(%)	Zuid(%)	Oost(%)	West(%)
C2	3.7	9.1	5.1	5.6
C1	22.2	36.4	54.4	42.2
B2	51.9	45.5	36.7	46.3
B1	18.5	9.1	3.8	5.6
A2	3.7	0.0	0.0	0.4
A1	0.0	0.0	0.0	0.0
< A1	0.0	0.0	0.0	0.0

Figuur 7: Vwo-Distributie ERK-niveaus over regio's (percentages)

Zowel regio Oost als West scoren bovengemiddeld: in Oost haalt 96,2% van de leerlingen B2 of hoger, 59,5% scoort op C-niveau; in West haalt 94,1% B2 of hoger, waarvan 47,8 op C-niveau. In regio Zuid scoort 91% B2 of hoger, 45,5% scoort op C-niveau. Regio Noord scoort ondergemiddeld met 77,8% op B2 of hoger, waarvan 25,9% op C-niveau.

4.3 Taalachtergrond

In deze paragraaf vergelijken we de resultaten van de niveaumetingen met de gegevens over de taalachtergrond van de leerlingen (L1). Leerlingen hebben in de digitale enquête hun moedertaal opgegeven. Bij alle onderwijstypen was dat voor meer dan 90% van de leerlingen Nederlands of Fries. Waar dat niet het geval was, ging het om ruim 40 andere talen, de moedertaal van steeds een klein aantal leerlingen. Voor nadere interpretatie van de resultaten hebben we de volgende taalgroepen onderscheiden:

- a) L1 Nederlands/Fries
- b) L1 Westerse taal anders dan Nederlands of Fries
- b) L1 niet-Westerse taal, i.e. een taal gesproken in één van de volgende werelddelen / landen:
  - Afrika
  - Latijns-Amerika
  - Azië (incl. Turkije)
  - Voormalige Nederlandse Antillen
  - Suriname

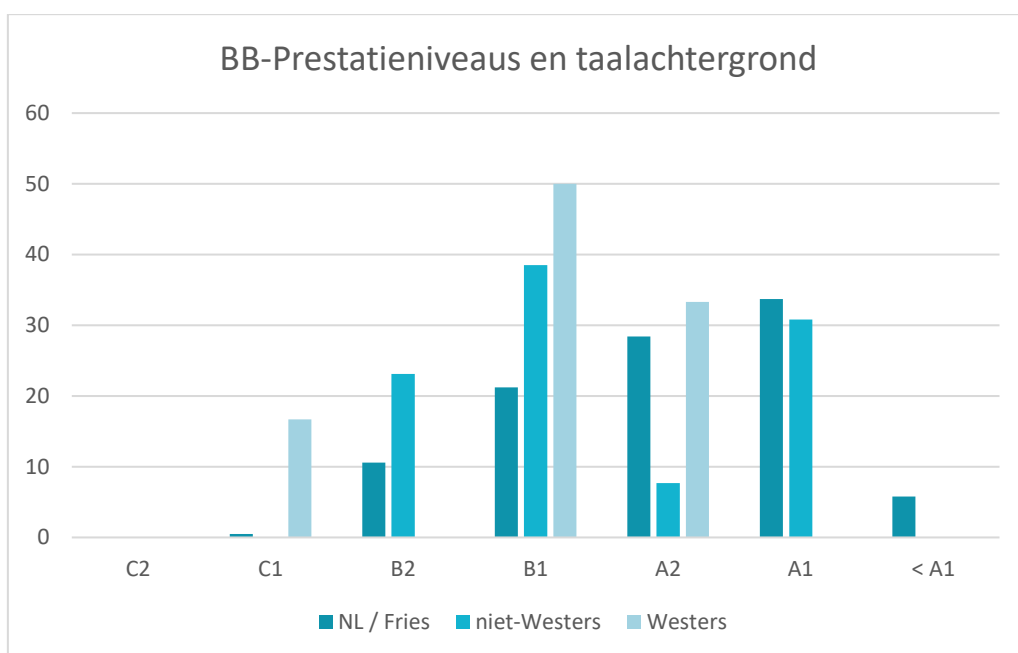
Hieronder volgen de resultaten, waarin we geen opvallende verschillen of patronen hebben kunnen ontdekken. We beperken ons daarom tot de weergave ervan. Gegevens voor $n < 25$ moeten met de nodige terughoudendheid gehanteerd worden.

Vmbo-bb (n=227)

Tabel 16 laat een vergelijking zien tussen de ERK-niveaus behaald door de bb-leerlingen en hun taalachtergrond. In Figuur 8 volgt de grafische weergave.

Tabel 16: *BB-prestatielniveaus en taalachtergrond (percentages)*

ERK-niveau	Nederlands/Fries (n=208) %	Niet-Westerners (n=13) %	Westerners (n=6) %
C2	0.0	0.0	0.0
C1	0.5	0.0	16.7
B2	10.6	23.1	0.0
B1	21.2	38.5	50.0
A2	28.4	7.7	33.3
A1	33.7	30.8	0.0
< A1	5.8	0.0	0.0

Figuur 8: *BB-prestatielniveaus en taalachtergrond (percentages)*

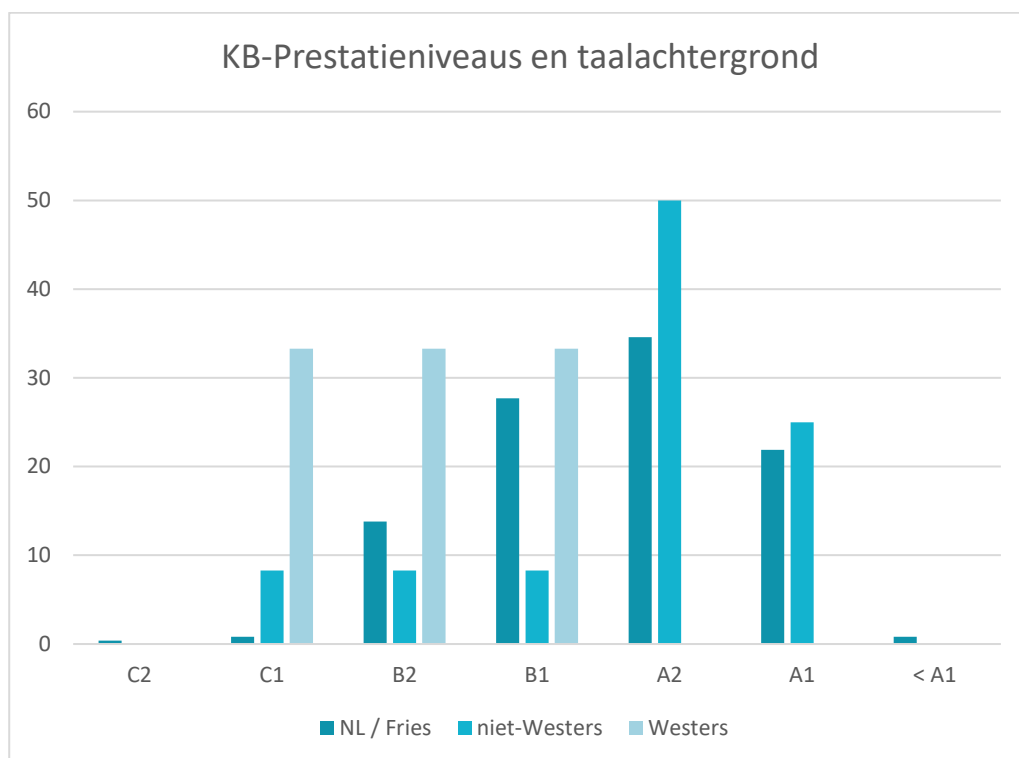
Vmbo-kb (n=275)

Tabel 17 laat een vergelijking zien tussen de ERK-niveaus behaald door de kb-leerlingen en hun taalachtergrond. In Figuur 9 volgt de grafische weergave.

Tabel 17: *Kb-prestatielniveaus en taalachtergrond (percentages)*

ERK-niveau	Nederlands/Fries (n=260) %	Niet-Westerners (n=12) %	Westerners (n=3) %
C2	0.4	0.0	0.0
C1	0.8	8.3	33.3
B2	13.8	8.3	33.3
B1	27.7	8.3	33.3
A2	34.6	50.0	0.0
A1	21.9	25.0	0.0
< A1	0.8	0.0	0.0

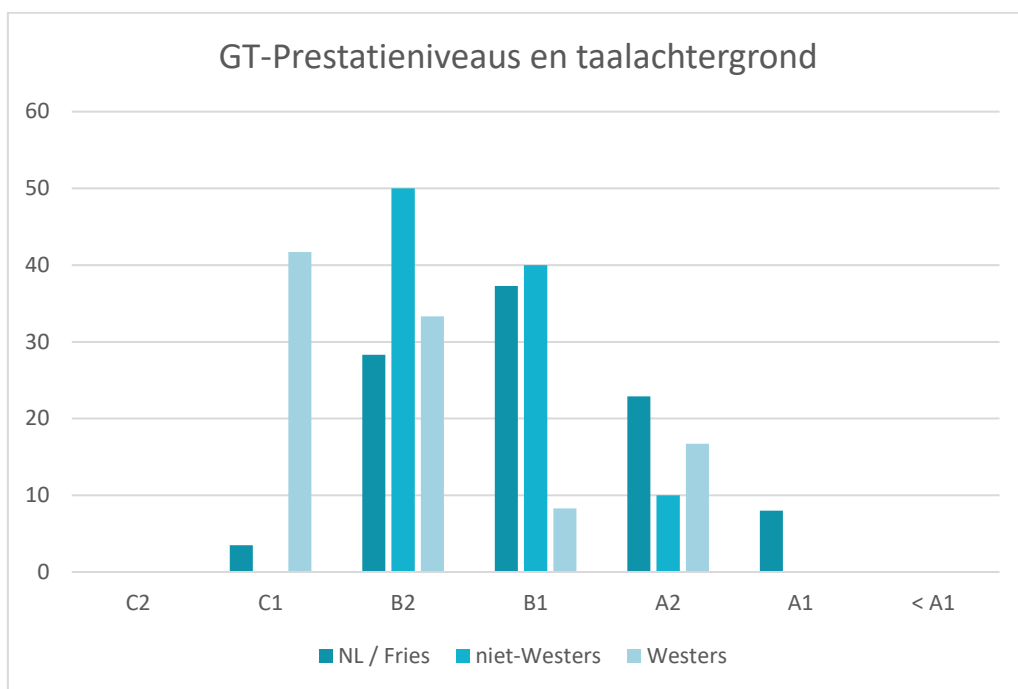
Figuur 9: Kb-prestatieniveaus en taalachtergrond (percentages)

Vmbo-gt (n=407)

Tabel 18 laat een vergelijking zien tussen de ERK-niveaus behaald door de gt-leerlingen en hun taalachtergrond. In Figuur 10 volgt de grafische weergave.

Tabel 18: Gt-prestatieniveaus en taalachtergrond (percentages)

ERK-niveau	Nederlands/Fries (n=375) %	Niet-Westers (n=20) %	Westers (n=12) %
C2	0.0	0.0	0.0
C1	3.5	0.0	41.7
B2	28.3	50.0	33.3
B1	37.3	40.0	8.3
A2	22.9	10.0	16.7
A1	8.0	0.0	0.0
< A1	0.0	0.0	0.0

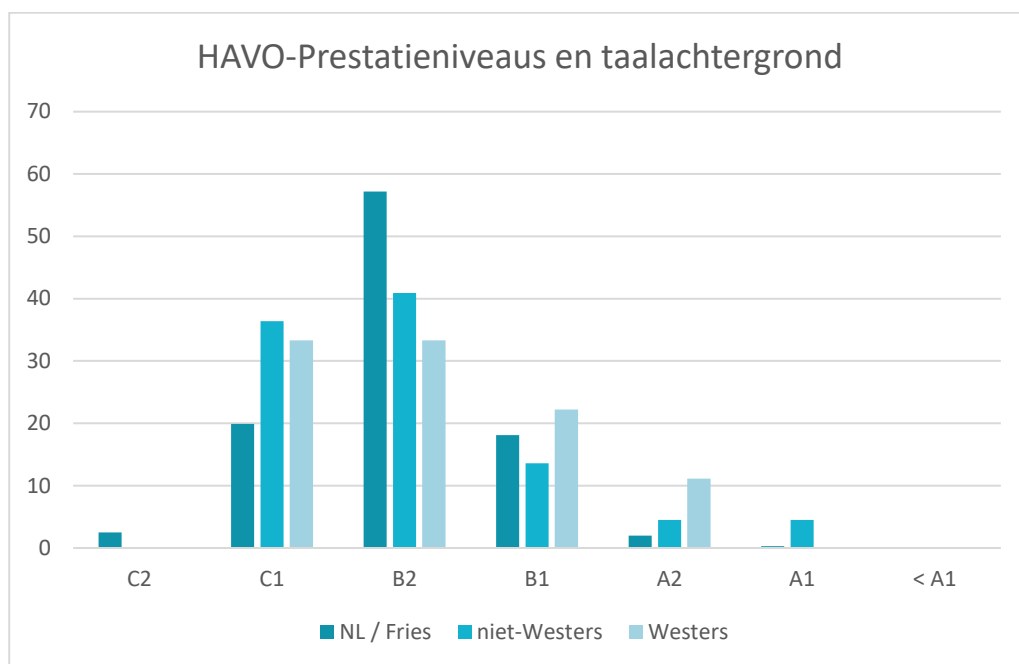
Figuur 10: Gt-prestatienniveaus en taalachtergrond (percentages)

Havo (n=428)

Tabel 19 laat een vergelijking zien tussen de ERK-niveaus behaald door de havoleerlingen en hun taalachtergrond. In Figuur 11 volgt de grafische weergave.

Tabel 19: Havo-prestatienniveaus en taalachtergrond (percentages)

ERK-niveau	Nederlands/Fries (n=397) %	Niet-Westers (n=22) %	Westers (n=9) %
C2	2.5	0.0	0.0
C1	19.9	36.4	33.3
B2	57.2	40.9	33.3
B1	18.1	13.6	22.2
A2	2.0	4.5	11.1
A1	0.3	4.5	0.0
< A1	0.0	0.0	0.0

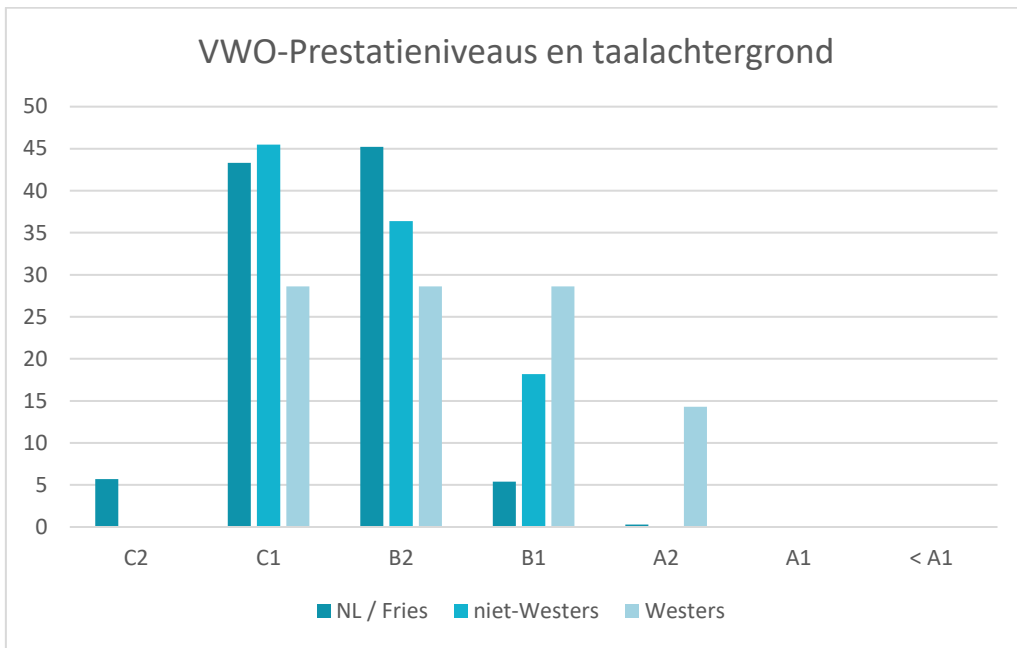
Figuur 11: Havo-prestatieniveaus en taalachtergrond (percentages)

Vwo (n=385)

Tabel 20 laat een vergelijking zien tussen de ERK-niveaus behaald door de vwo-leerlingen en hun taalachtergrond. In Figuur 12 volgt de grafische weergave.

Tabel 20: Vwo-prestatieniveaus en taalachtergrond (percentages)

ERK-niveau	Nederlands/Fries (n=367) %	Niet-Westers (n=11) %	Westers (n=7) %
C2	5.7	0.0	0.0
C1	43.3	45.5	28.6
B2	45.2	36.4	28.6
B1	5.4	18.2	28.6
A2	0.3	0.0	14.3
A1	0.0	0.0	0.0
< A1	0.0	0.0	0.0

Figuur 12: Vwo-prestatieniveaus en taalachtergrond (percentages)

5. Analyse resultaten leerlingenenquêtes

In dit hoofdstuk vatten we de resultaten samen van de digitale enquête die leerlingen direct na de toetsafname hebben ingevuld. We focussen op de vragen die betrekking hebben op de wijze waarop gespreksvaardigheid Engels geoefend en getoetst wordt. Dat zijn de vragen 12 tot en met 22 in de enquête (voor de volledige vragenlijst, zie bijlage 1). Daarmee proberen we achtereenvolgens een beeld te krijgen van:

- hoe de leerlingen de mondelinge toets ervaren hebben;
- hoe gespreksvaardigheid op hun school in de bovenbouw wordt getoetst, en
- hoe ze erin oefenen.

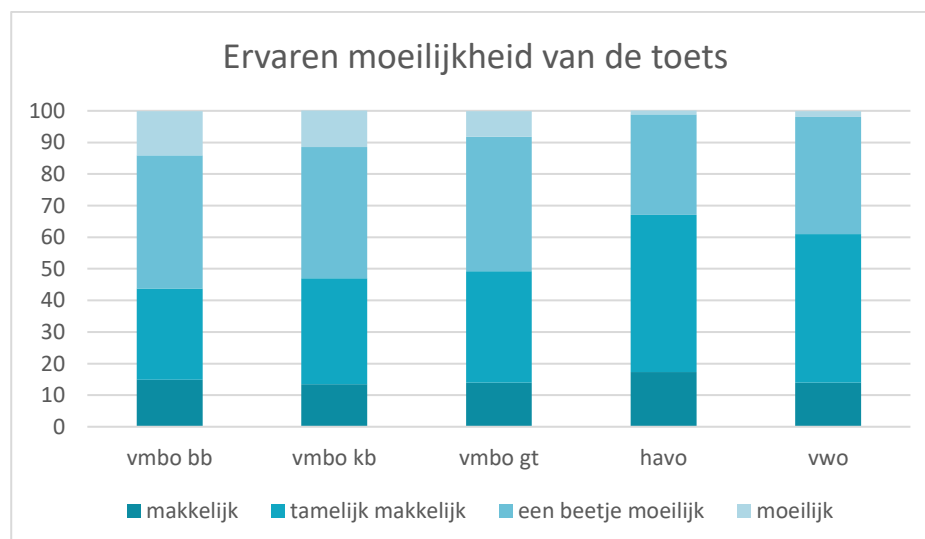
De uitkomsten geven we per schooltype weer. Waar significant, vergelijken we ze met de toetsresultaten. Vanzelfsprekend kan de wijze waarop leerlingen toetsing en oefening hebben ervaren per individu verschillen.

De enquêteresultaten, zowel in tabel- als in grafische vorm, zijn in hun geheel opgenomen in bijlage 3.

5.1 De mondelinge toets

a) Moeilijk?

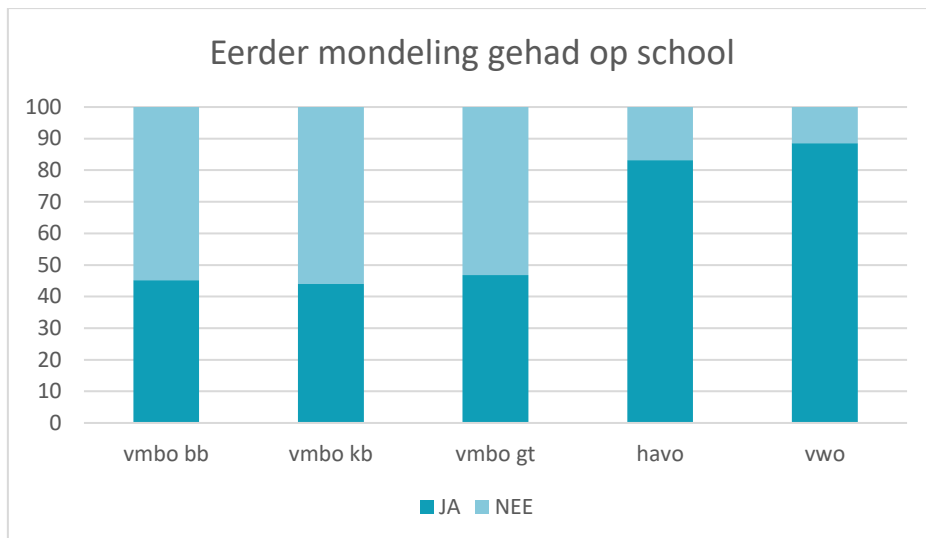
Iets meer dan de helft van zowel de bb- als de kb- en gt-leerlingen vond de mondelinge toets moeilijk of een beetje moeilijk. Bij havo en vwo krijgen we een ander beeld: 33% van de havisten vond de toets (een beetje) moeilijk, bij vwo ligt het percentage op 38,9%. Ook verandert de verhouding tussen 'moeilijk' en 'een beetje moeilijk': slechts een paar havo- en vwo-leerlingen markeren de toets als moeilijk, bij het vmbo varieert dit tussen 8% en 14% (zie figuur 13).

Figuur 13: Ervaren moeilijkheid van de toets (percentages leerlingantwoorden)

b) Eerder getoetst?

Een andere scheidslijn tussen vmbo en havo/vwo betreft het feit dat de meeste havo- en vwo-leerlingen al eerder een mondelinge toets hebben gehad (resp. 83,2% en 88,6%), terwijl dit voor minder dan de helft van de vmbo-leerlingen geldt (zie figuur 14).

Figuur 14: Eerder mondeling gehad op school (percentages leerlingantwoorden)

c) Herkenbaar?

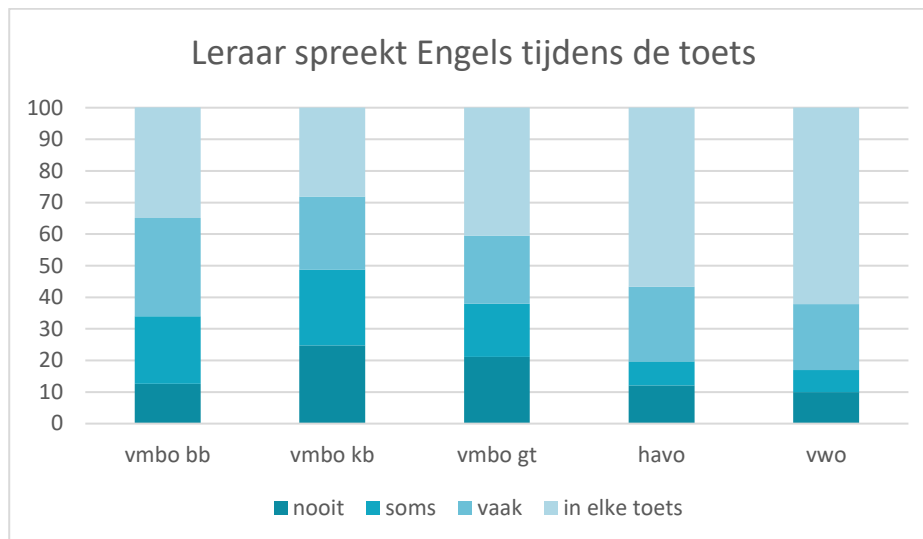
Een groot deel van de leerlingen die al eerder een mondeling hebben gehad, herkende de toetsopdrachten niet of slechts deels. 45,3% van de gt-leerlingen vond de toets helemaal niet lijken op eerdere toetsen. Bij havo is dat 26,1% en bij vwo 33,1%. Iets meer dan een kwart van de vwo'ers en 35% van de havisten vond de toets wel redelijk of helemaal herkenbaar. Bij gt was dat slechts 12,2%, bij zowel kb als bb 16,5% (zie figuur 15).

Figuur 15: Mondeling leek op eerdere toets (percentages leerlingantwoorden)

De meest herkenbare opdracht was over het algemeen het voeren van een gesprek met de leraar of een klasgenoot: bij 60% van de gt- en 54,8% van de havoleerlingen is een gesprek onderdeel van elke toets. Bij vwo is dat 48,4%, kb 40,5% en bb 35,9%. Het geven van een presentatie of het houden van een monoloog is vooral bij havo en vwo populair. Dit is niet verrassend aangezien het eindexamen vmbo geen domein spreken (monologisch) bevat.

De foto-opdracht wordt op scholen het minst gebruikt in een mondelinge toets. Een opvallend verschil tussen onderwijstypen is de voertaal van de leraar tijdens de toetsafname: terwijl leraren in het vwo volgens 62,2% van de leerlingen bij elke toets het Engels hanteren en bij havo 56,7%, daalt het percentage bij het vmbo aanzienlijk: gt 40,5%, bb 35% en kb 28,1% (zie figuur 16).

Figuur 16: Engels als voertaal leraar tijdens de toets (percentages leerlingantwoorden)

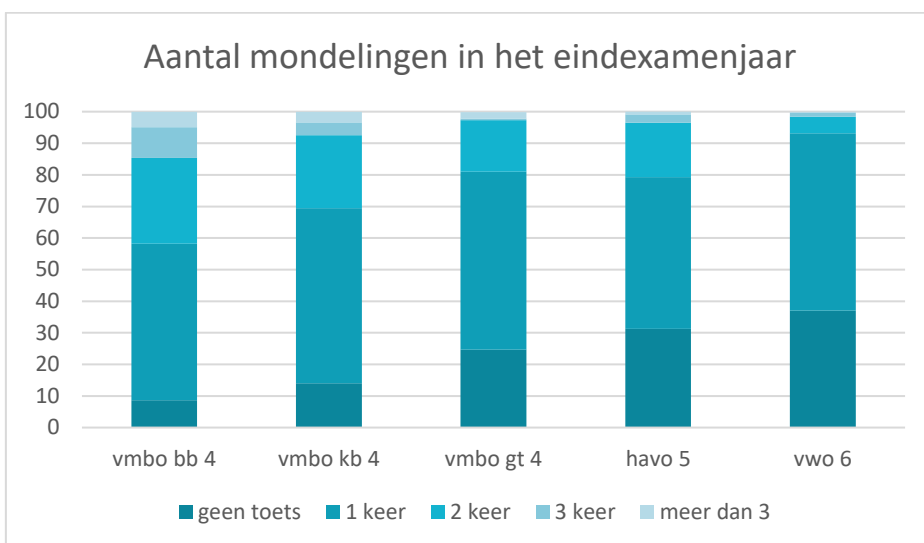
Als we de antwoorden op bovengenoemde vragen naast elkaar leggen, constateren we dat een hoger percentage vmbo-leerlingen de toets moeilijk vond, en voor het eerst een mondelinge toets gehad heeft, dan havo- en vwo-leerlingen. Er lijkt dus een directe relatie te zijn tussen de ervaren moeilijkheid en de frequentie waarmee een leerling eerder is getoetst, in het nadeel van vmbo-leerlingen.

Als vmbo-leerlingen al eerder een mondelinge toets hebben gehad, leek die toets in percentage minder op de Cambridge-toets gebruikt voor dit onderzoek dan bij havo- en vwo-leerlingen. Daarbij zijn vmbo-leerlingen minder gewend aan het feit dat de examinerer alleen Engels spreekt tijdens de toets. Ook in dit geval lijkt er een relatie te zijn tussen de twee antwoorden. In andere woorden, vmbo-leerlingen vonden de toets moeilijker omdat ze nooit eerder een mondelinge toets, of een toets in deze vorm hebben gehad.

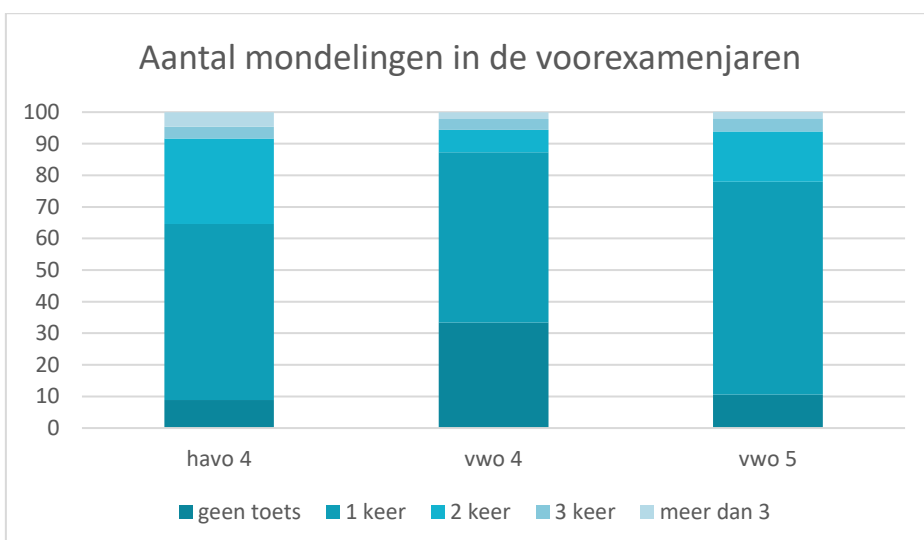
5.2 Mondelinge toetsen op school

Aantal mondelinge toetsen

Iets meer dan de helft van de vmbo-leerlingen die al eerder getoetst waren, heeft één mondelinge toets in klas 4 gehad. Bij havo 5 ligt het percentage lager. Dit kan te maken hebben met de periode waarin de toetsen voor dit onderzoek zijn afgenomen. Voor een aantal scholen viel die vóór de schoolexamenweek. Het lijkt er in ieder geval op dat gespreksvaardigheid niet vaak getoetst wordt: ook in de voorexamenjaren havo en vwo geven de meeste leerlingen aan slechts één of zelfs geen enkele keer getoetst te zijn (zie figuren 17 en 18).

Figuur 17: Aantal mondelingen in het eindexamenjaar (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 18: Aantal mondelingen in de voorexamenjaren (percentages leerlingantwoorden)

Toetsopdrachten en toetsvoorbereiding

Voor een totaaloverzicht van de gebruikte toetsopdrachten en voorbereidingsactiviteiten in de verschillende schooltypen verwijzen we naar bijlage 3.

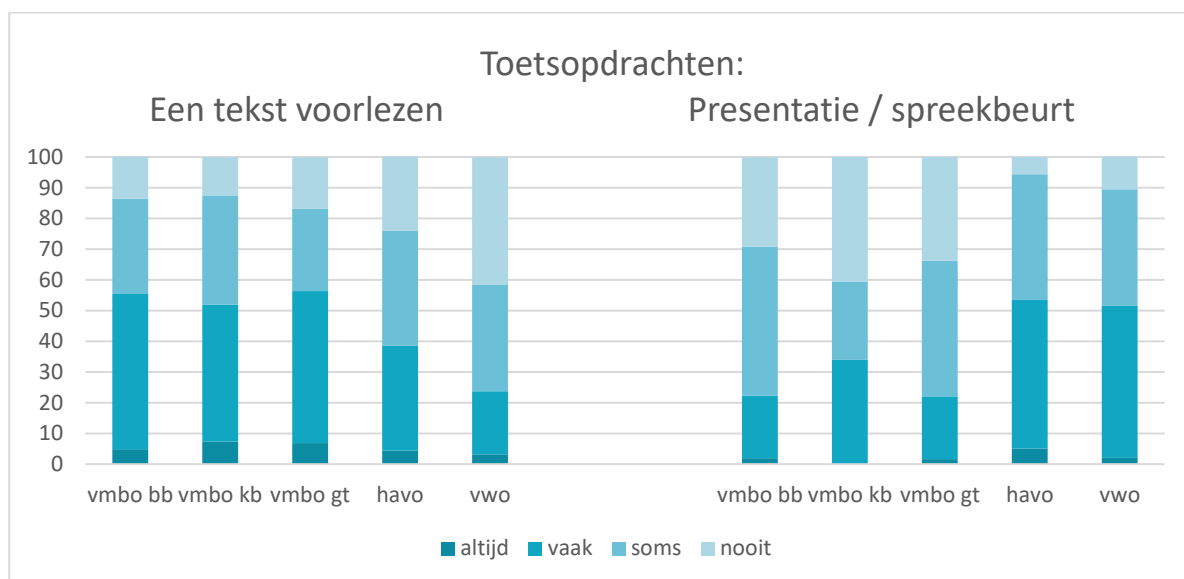
Wat opvalt:

- Bij alle niveaus van het vmbo zijn de meest gebruikte opdrachten een gesprek met de leraar of een klasgenoot en het voorlezen van een tekst.
- In het havo en vwo zijn de meest gebruikte vormen een gesprek met de leraar of een klasgenoot en het houden van een spreekbeurt of een presentatie.
- In het vmbo daarentegen wordt de spreekbeurt juist weinig gebruikt als toetsvorm (zie Figuur 19). Dit kan worden verklaard door het ontbreken van het monologisch gedeelte in het eindexamenprogramma vmbo.
- De minst gebruikte toetsopdracht in het vmbo is de bespreking van een boek of een film.
- De bespreking van een film of een kort filmpje wordt ook in het havo en vwo weinig gebruikt.
- Een discussie over een actueel onderwerp wordt vaker gevoerd bij havo en vwo, waar het streefniveau hoger is. Het niveau dat de gt-leerlingen bereiken (36,7% B1, 29,6% B2) pleit er echter voor om ook aan deze leerlingen deze uitdaging vaker te bieden.

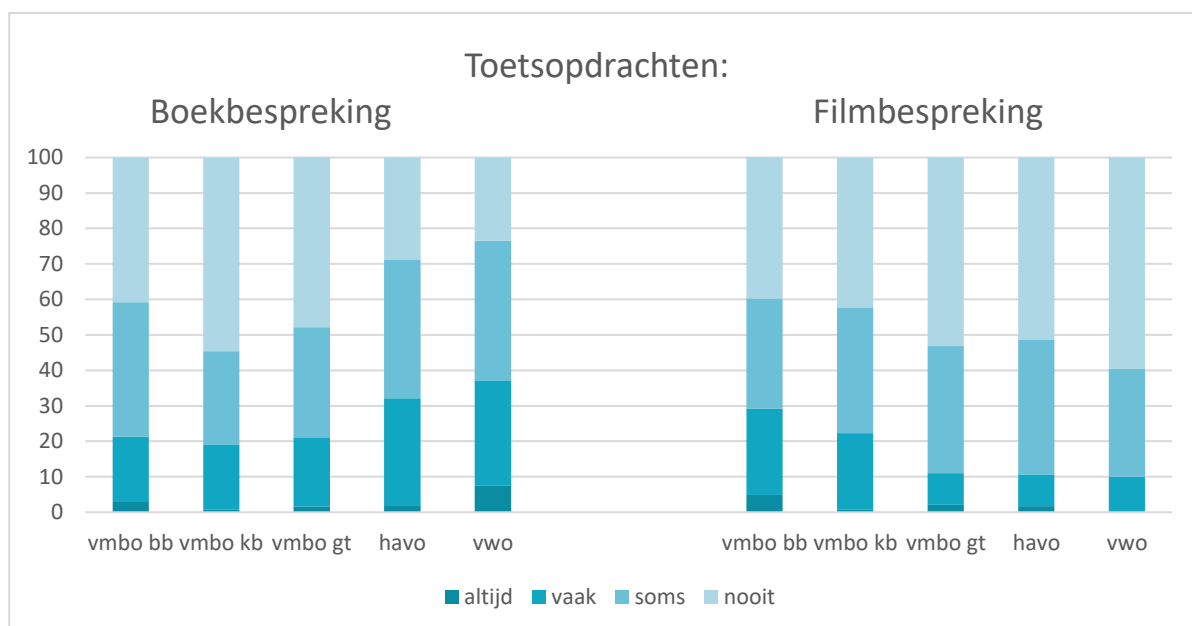

- Enkele vwo-leerlingen noemen als voorbereiding het lezen van boeken uit de literatuurlijst. Die zijn dan onderwerp van gesprek tijdens het mondeling. Ook debat wordt enkele keren als toetsvorm in het havo en vwo genoemd.
- Het voeren van een zelf uitgeschreven en voorgelezen gesprek komt bij alle onderwijsniveaus voor (bij bb-leerlingen het meest, in het vwo het minst), hoewel deze toetsvorm niet valide is voor het toetsen van gespreksvaardigheid - het gaat immers om het uit het hoofd voordragen van een schrijfpodricht.
- Ongeveer de helft van de leerlingen weet niet welk soort vragen er in de toets gesteld zullen worden.

Figuren 19 en 20 geven het overzicht in grafische vorm weer van het verschil in gebruik van enkele soorten toetsopdrachten bij de verschillende niveaus van het onderwijs.

Figuur 19: Toetsopdrachten I

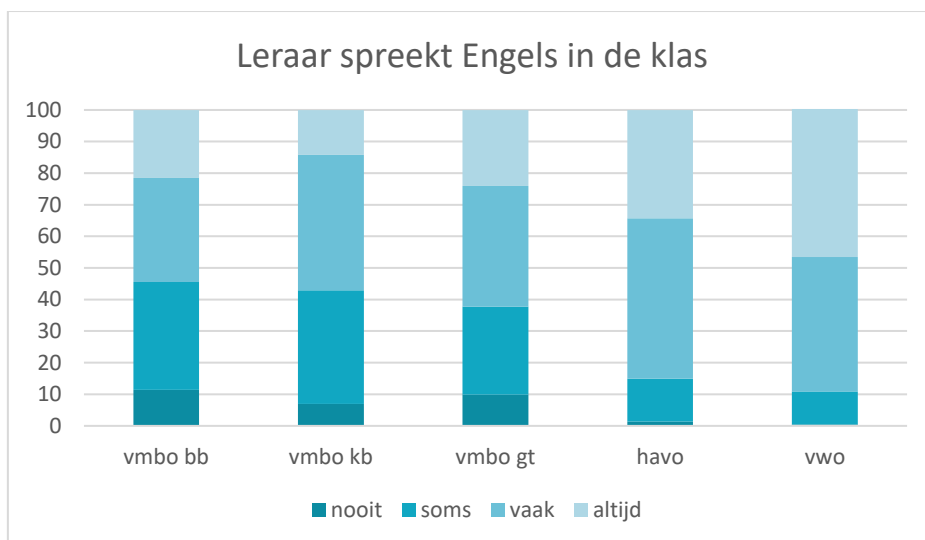

Figuur 20: Toetsopdrachten II

5.3 Gespreksvaardigheid oefenen

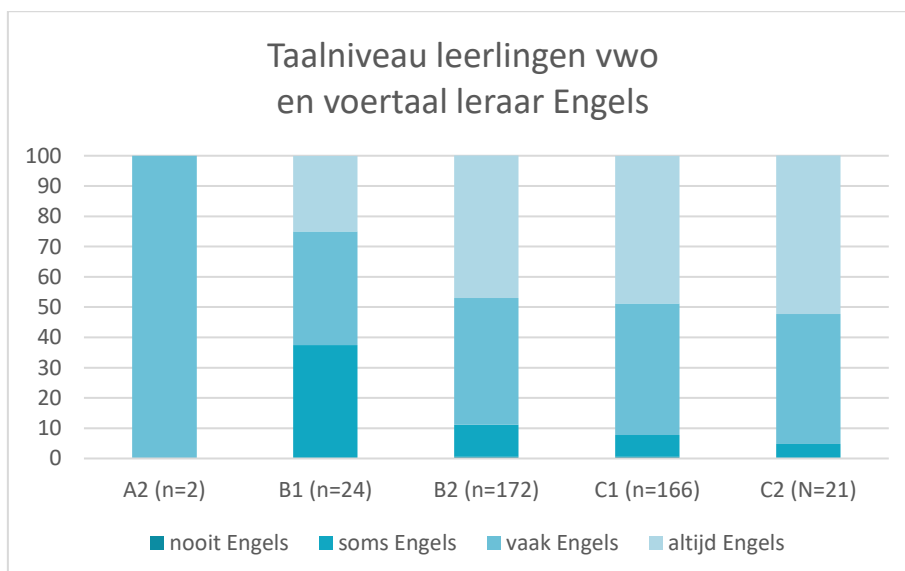
Doeltaal-voertaal

Er zijn volgens de leerlingen grote verschillen tussen leraren in de mate waarin ze Engels in de klas spreken, ook binnen hetzelfde onderwijstype. Bij havo en vwo spreekt de leraar vaker Engels dan bij vmbo (zie figuur 21).

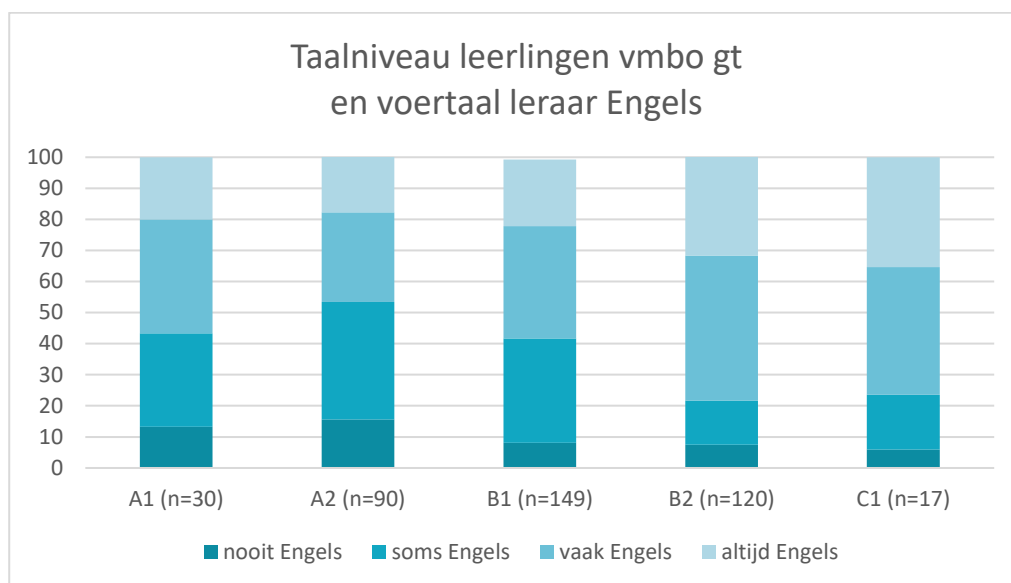

Figuur 21: Voertaal van de leraar in de klas (percentages leerlingantwoorden)

Er is een correlatie tussen de voertaal van de leraar in de klas en de prestaties van de leerlingen. Het percentage leerlingen dat hoger scoort is hoger bij leerlingen diens leraren vaak of altijd Engels spreken. Dat geldt vooral bij vmbo-gt en vwo (zie figuren 22 en 23).

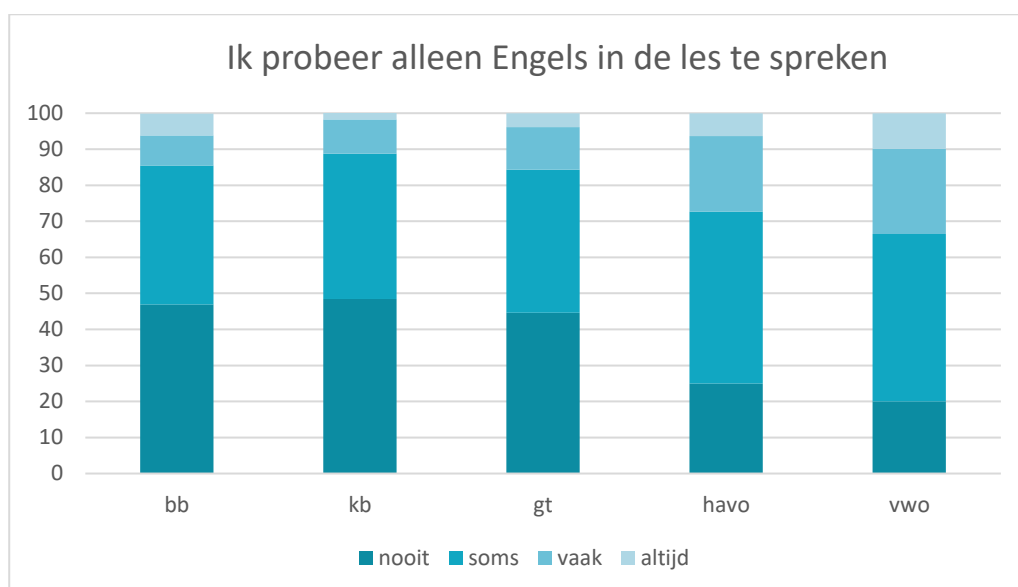

Figuur 22: Taalniveau leerlingen vwo en voertaal leraar Engels (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 23: Taalniveau leerlingen vmbo-gt en voertaal leraar Engels (percentages leerlingantwoorden)

In het vmbo spreken leerlingen minder vaak Engels dan in het havo en vwo. In alle onderwijstypen probeert een deel van de leerlingen nooit om alleen Engels in de les te spreken. Dit percentage varieert van 20% in het vwo tot 48,4% in vmbo-kb. 10% van de leerlingen in het vwo probeert om altijd Engels te spreken (zie figuur 24).

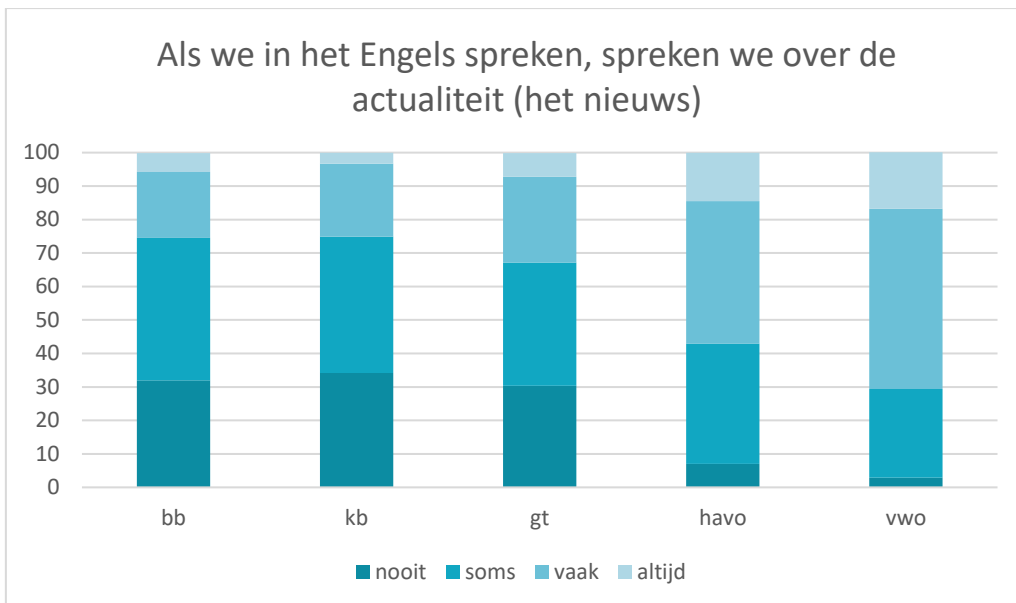

Figuur 24: Leerlingen spreken Engels in de klas (percentages leerlingantwoorden)

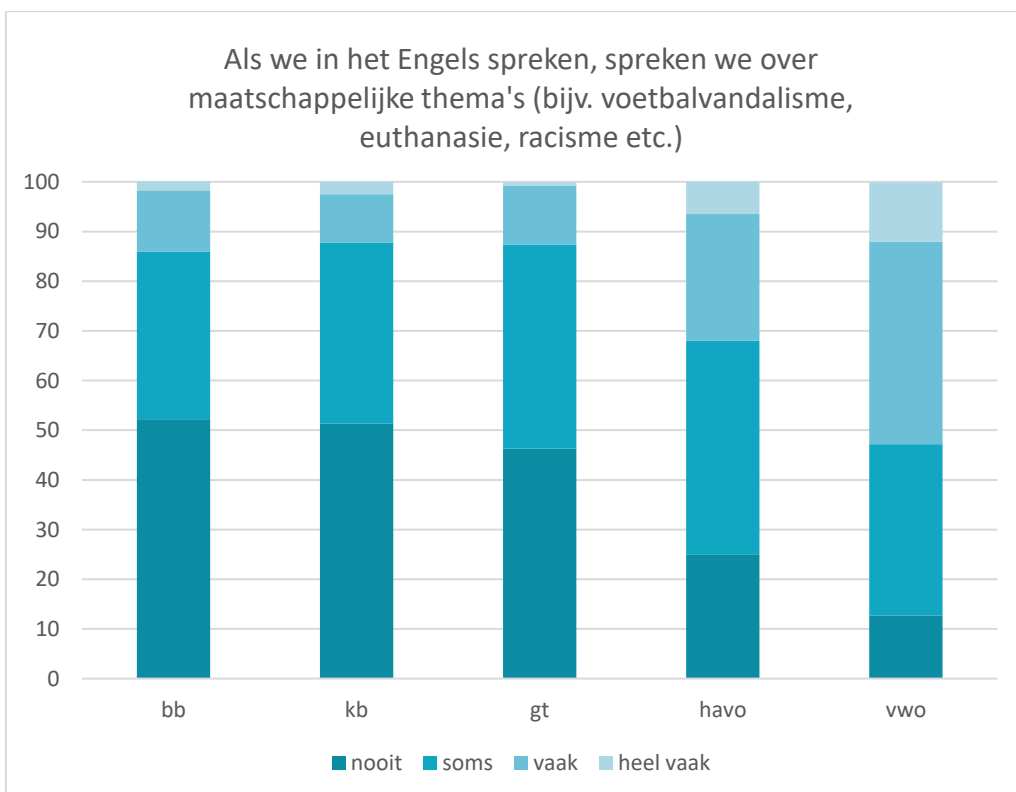
Gespreksonderwerpen

Als er Engels in de klas wordt gesproken, dan praten vwo-leerlingen het vaakst over thema's uit de actualiteit (53,8% vaak, 16,9% heel vaak) en thema's die algemeen maatschappelijk relevant zijn, zoals euthanasie, racisme etc. (40,8% vaak, 11,9% heel vaak). De actualiteit komt ook dikwijls aan de orde bij havo (42,5% vaak, 14,5% heel vaak). Het gaat dan minder vaak om maatschappelijke thema's (resp. 25,5% en 6,5%), ondanks het feit dat deze thema's ook geschikt zijn voor het B2-niveau, het niveau waarop een grote meerderheid van de havoleerlingen presteert.

Globaal bekeken wordt in het vmbo minder gesproken over onderwerpen die horen bij situaties uit het alledaagse of openbare leven, bij werk of studie. Het percentage leerlingen dat aangeeft het hier nooit over te hebben, varieert in het vmbo van 13,5% tot 52,2%. In het havo en vwo liggen de percentages tussen 2,9% en 25% (zie figuren 25 en 26).

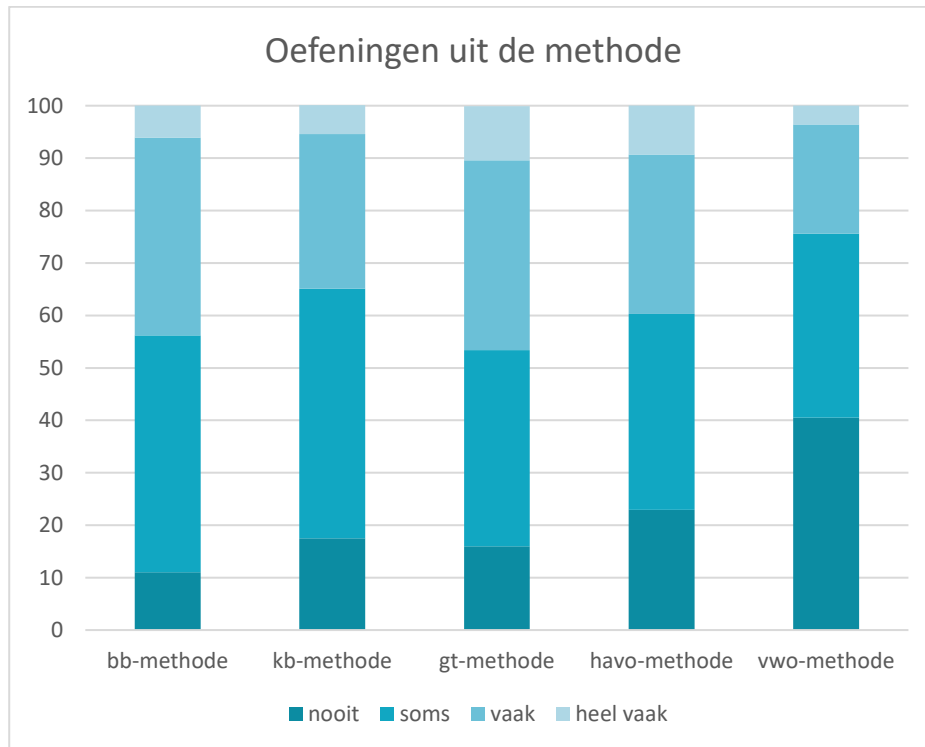
Figuur 25: Gesprekken in het Engels over de actualiteit (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 26: Gesprekken in het Engels over maatschappelijke thema's (percentages leerlingantwoorden)

Gespreksvaardigheidstraining

Het gebruik van oefeningen uit de methode of andere opdrachten verschilt niet veel per schooltype. Opdrachten buiten de methode worden het meest in het vwo gebruikt, terwijl dit in het vmbo minder het geval is (zie figuur 27).

Figuur 27: Gebruikte oefeningen gespreksvaardigheid (percentages leerlingantwoorden)

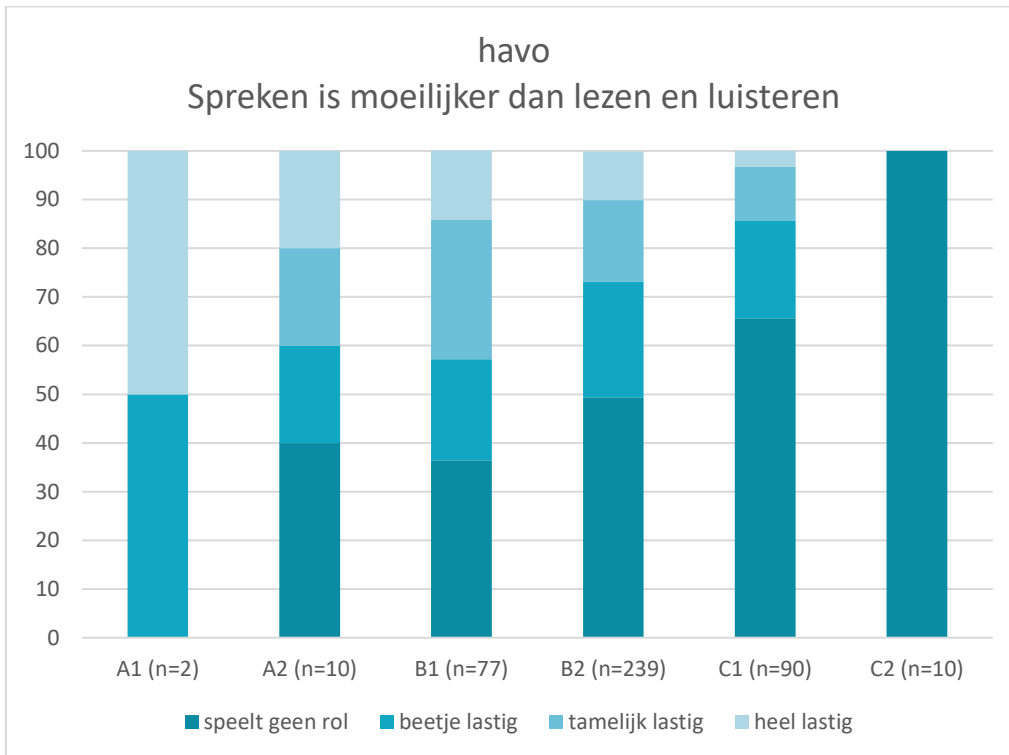
Er worden af en toe video's of teksten gebruikt als input voor een gespreksactiviteit. Muziek, daarentegen, is minder populair: ongeveer de helft van de leerlingen maakt er nooit gebruik van. Noch gesprekken via digitale media noch uitwisselingen met buitenlandse scholen worden door leerlingen aangegeven als oefeningsactiviteit voor gespreksvaardigheid: tussen 78,7% (havo) en 91,9% (gt) geeft aan nooit gespreksvaardigheid te oefenen in een schooluitwisseling, hoewel enkele leerlingen, aan de andere kant een gastspreker uit het buitenland of een uitstapje naar Londen noemen. Vergelijkbare percentages zien we bij online-gesprekken. Een tiental leerlingen noemt gamen als oefenterrein.

Drempels

In de laatste enquêtevraag zijn enkele factoren genoemd die het leren spreken in het Engels kunnen bemoeilijken. Leerlingen moesten aangeven of deze factoren wel of niet lastig voor hen waren. Uit de resultaten blijkt dat slechts een kleine minderheid deze factoren heel lastig vindt. Daarbij moeten we een kanttekening plaatsen bij de betrouwbaarheid van de antwoorden van bb- en kb-leerlingen. De vraag bleek namelijk niet goed gesteld te zijn, waardoor verschillende interpretaties mogelijk waren. Waar de situatie dit toeliet, hebben surveillanten de vraag toegelicht.

a) spreken is moeilijk

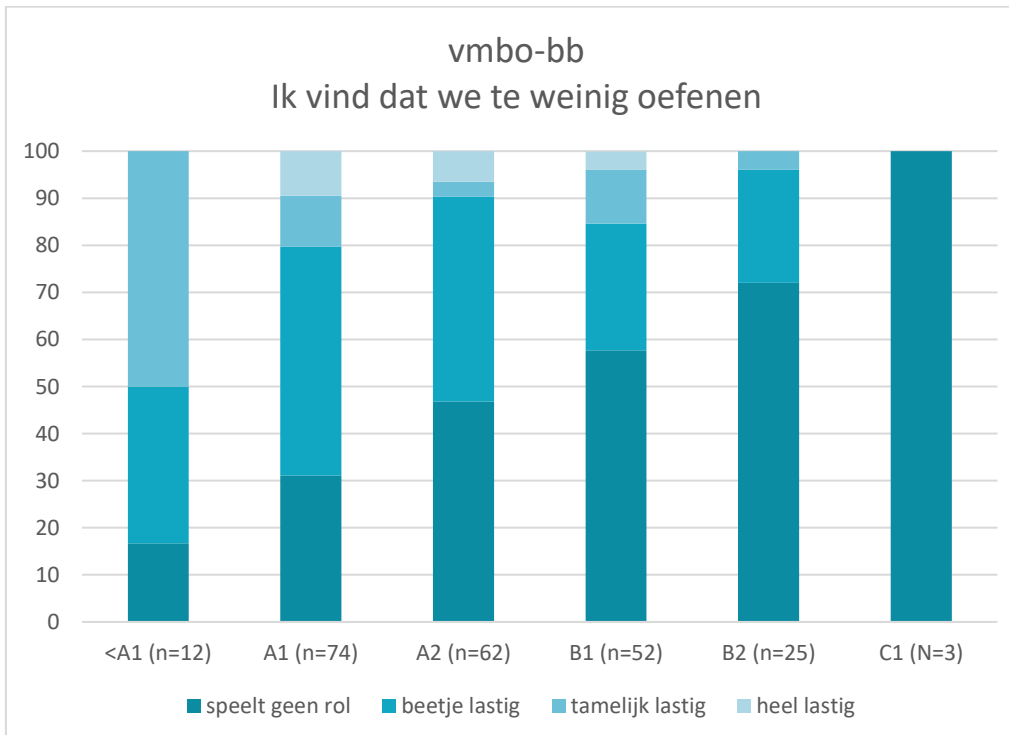
Bij de categorie 'heel lastig' scoort 'spreken is moeilijker dan lezen of luisteren' het hoogst. Hoe lager leerlingen gescoord hebben, hoe moeilijker ze spreken vinden. In figuur 28 zijn ter illustratie de resultaten voor havo weergegeven. Voor de overige sectoren zijn de resultaten vergelijkbaar.

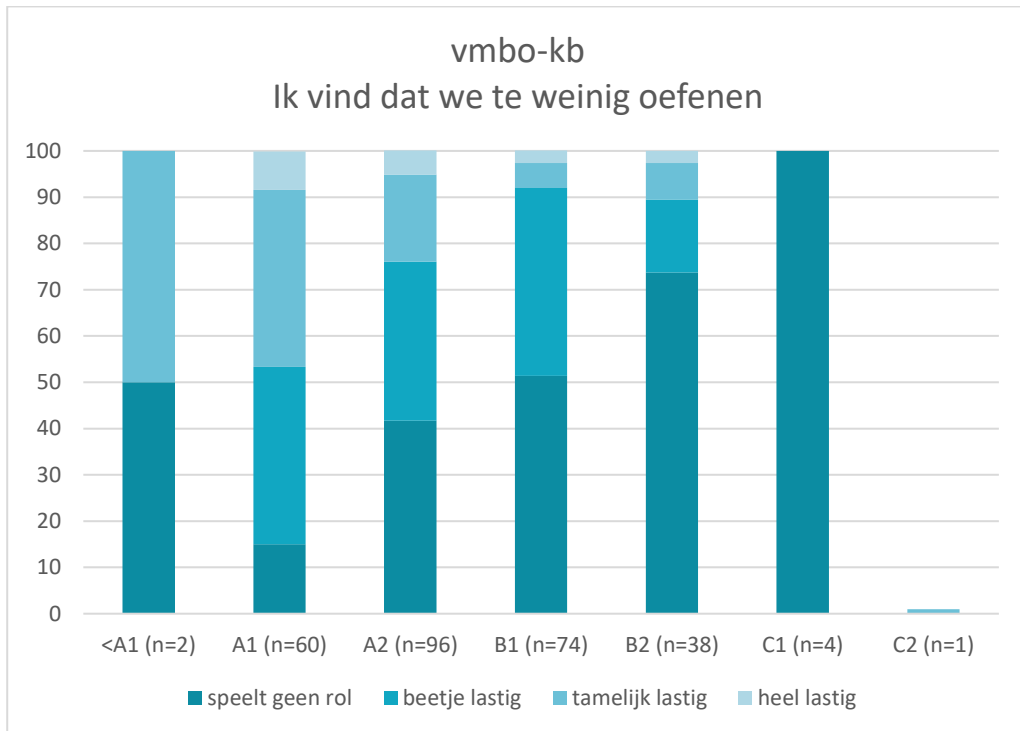
Figuur 28: Havo: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

b) *we oefenen te weinig*

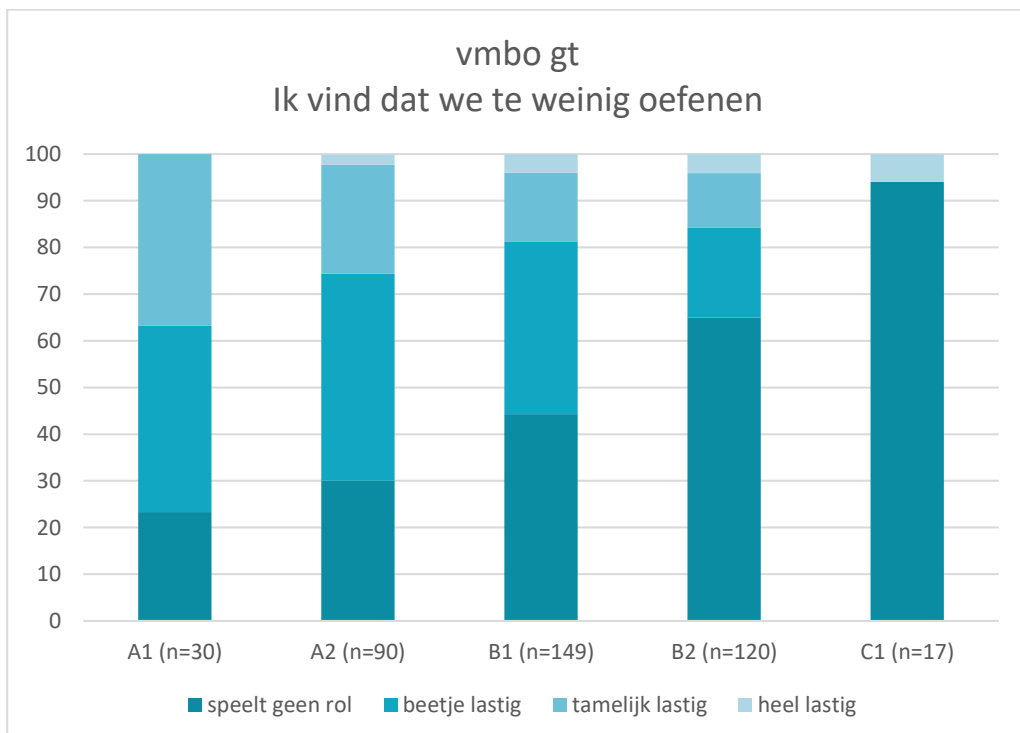
Deze scores komen overeen met de mate waarin geoefend wordt. Weinig oefenen maakt het moeilijker zich mondeling te leren uiten in het Engels (zie figuren 29, 30, 31, 32 en 33).

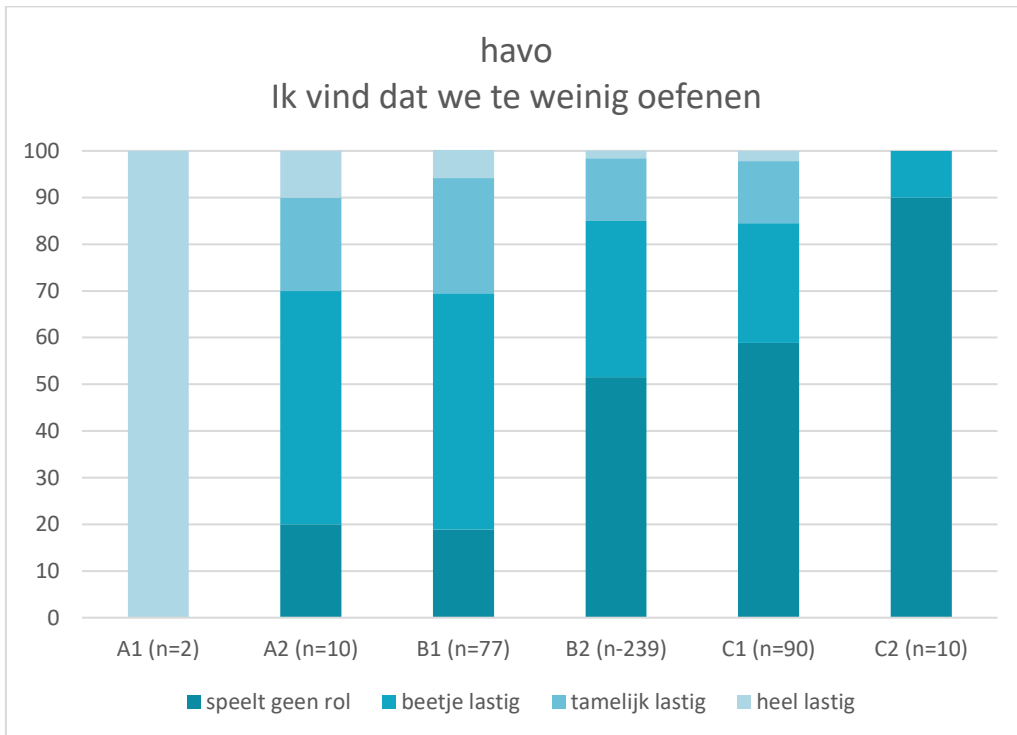
Figuur 29: Vmbo-bb: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

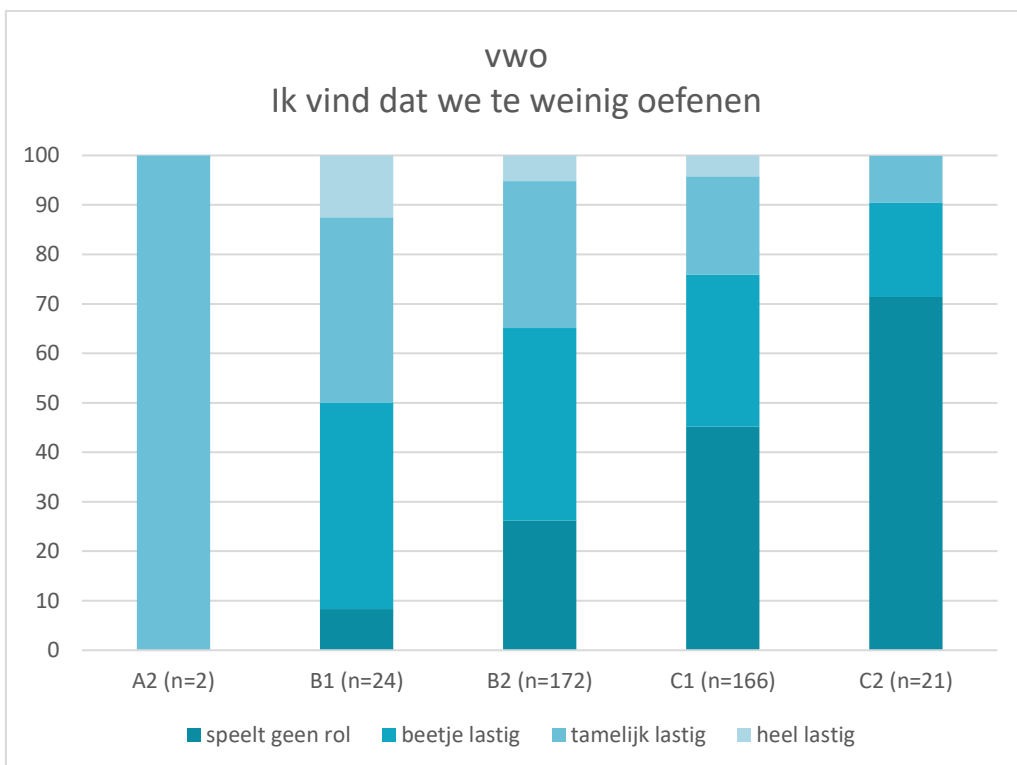
Figuur 30: Vmbo-kb: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 31: Vmbo-gt: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 32: Havo: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

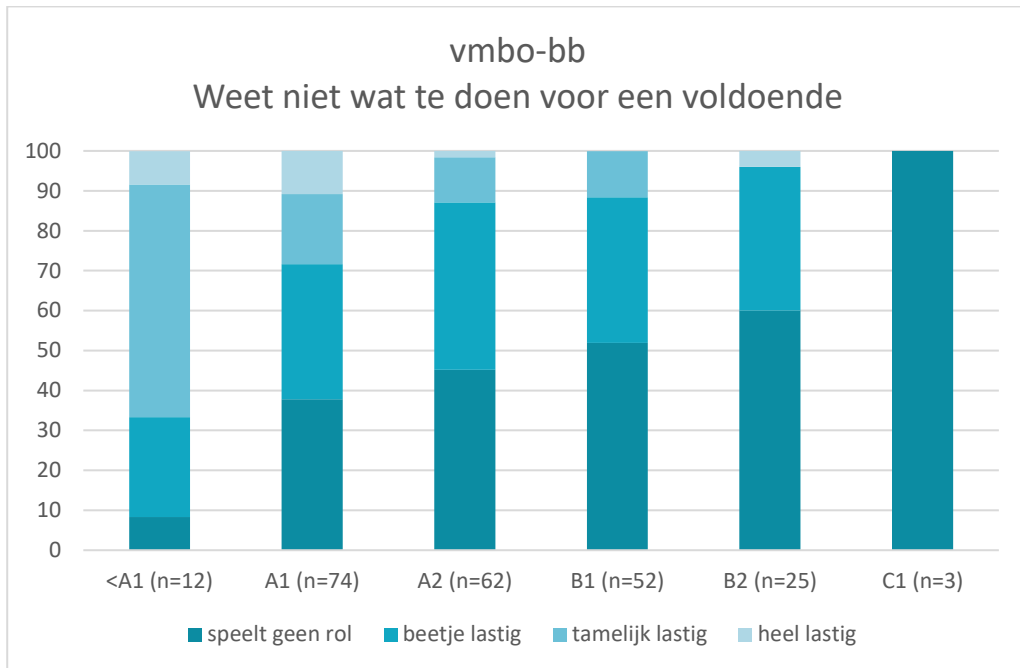

Figuur 33: Vwo: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

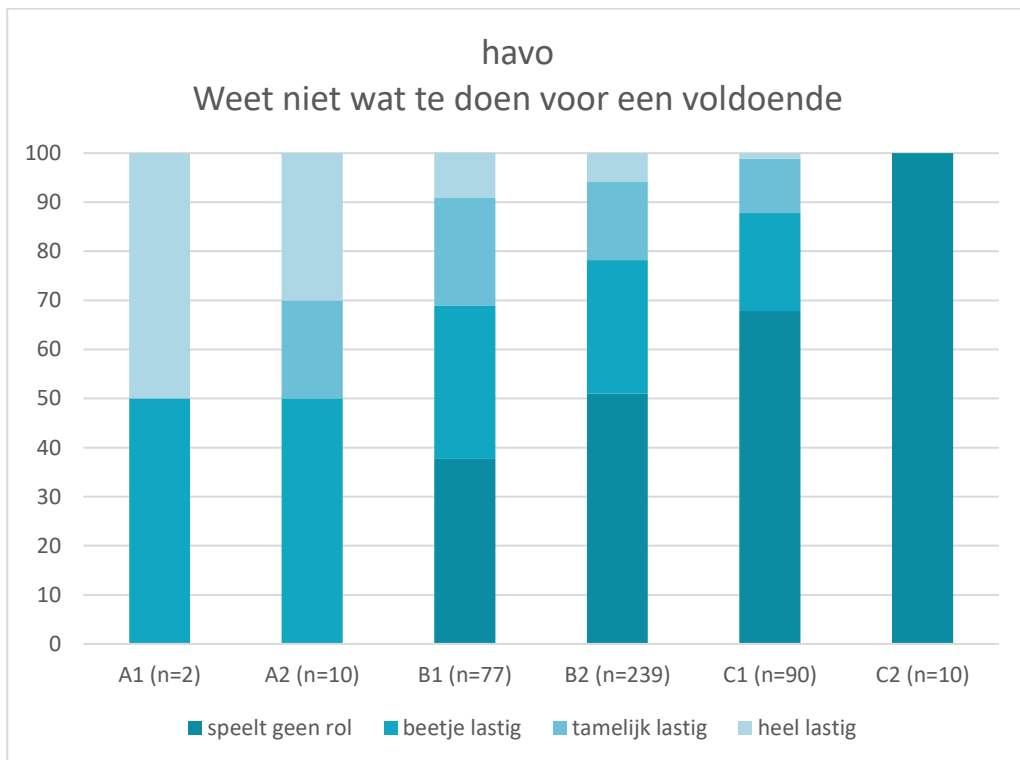
c) *wat is voldoende?*

Veel van de leerlingen die lager scoorden, weten niet zo goed wat ze moeten doen om een hogere score te halen. Dat geldt voor vmbo-bb, voor havo en voor vwo (zie figuren 34, 35, en 36).

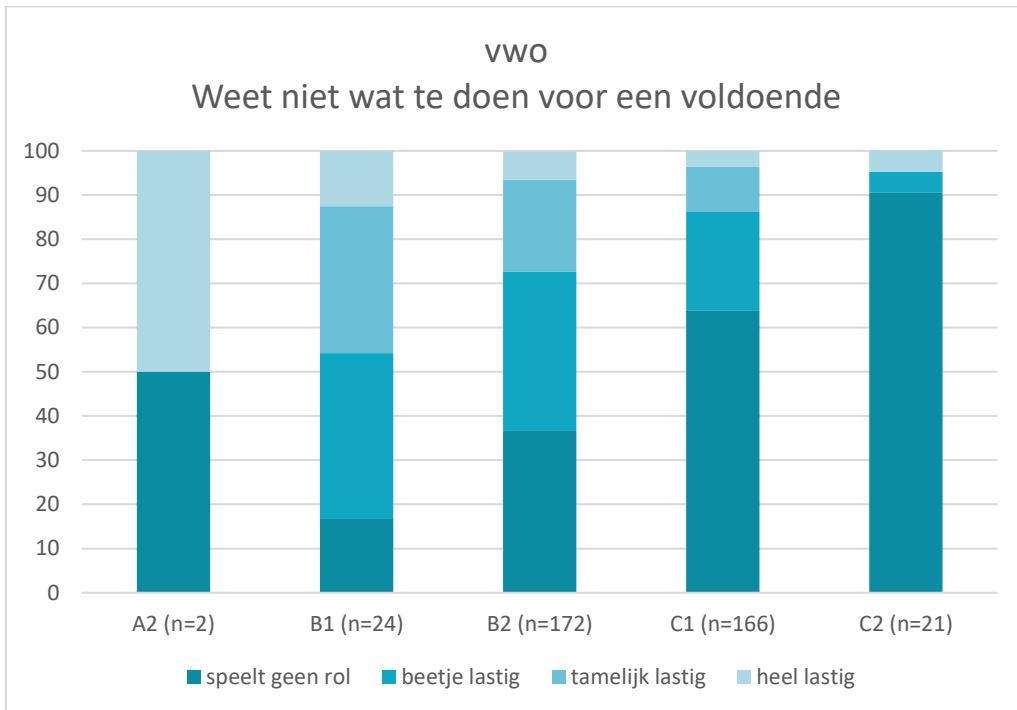

Figuur 34: Vmbo-bb: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 35: Havo: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

Figuur 36: Vwo: factoren die het leren spreken lastig maken (percentages leerlingantwoorden)

6. In gesprek met docenten

In een groepsinterview heeft een groep docenten van de leerlingen die deelnamen aan dit onderzoek, meningen en ervaringen gedeeld over het oefenen en toetsen van gespreksvaardigheid in de bovenbouw van het vo. Met de verkregen informatie hebben we het beeld dat we van de leerlingen via de digitale enquête hadden gekregen, kunnen aanvullen. In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste opbrengsten van de docenteninterviews samen.

6.1 Gespreksvaardigheid in de klas

Het bleek dat alle docenten tijd besteden aan het oefenen van gespreksvaardigheid in de klas. Er zijn echter aanzienlijke onderlinge verschillen in de mate en frequentie. De meeste docenten plannen gespreksvaardigheidstraining structureel in het lesprogramma: gedurende het hele schooljaar gebeurt dat in een wisselende frequentie van een keer om de drie á vier weken tot wekelijks. In de periode van de mondelinge schoolexametoets – havo 4, vwo 5 of eindexamenklas h/v – wordt er intensiever geoefend, tot drie keer per week. Eén docent laat dan leerlingen doorgaans wekelijks voor tien minuten een korte gespreks oefening doen en besteedt daarnaast in het hele schooljaar een of twee keer per periode een hele les aan gespreksvaardigheid.

Enkele docenten onderstrepen het belang van de aandacht voor gespreksvaardigheid in elke les; ze geven aan dat het gebruik van de doeltaal als voertaal leerlingen stimuleert om onbewust te oefenen. Hoe langer de les duurt, bijvoorbeeld een blokkuur, des te makkelijker het is om gespreks oefeningen te organiseren.

Docenten oefenen gespreksvaardigheid aan de hand van verschillende activiteiten, al of niet specifiek gericht op de mondelinge toets, zoals korte gesprekken, spelletjes, beschrijving van plaatjes, tekenen op basis van een beschrijving, *speech cards*, gesprekken over een gelezen boek of over een artikel, korte presentaties voor de klas. Enkele docenten laten leerlingen spreken over persoonlijke of maatschappelijke thema's, vertellen over eigen ervaringen of het verhaal van een ander doorvertellen. Leerlingen oefenen met de docent, met een *native speaker*, in tweetallen of in groepjes. In de eindexamenklassen van havo en vwo worden debatten georganiseerd. Docenten vinden het belangrijk dat er pakkende onderwerpen aan de orde komen. Eén school organiseert sollicitatiegesprekken in het Engels.

6.2 Engels als voertaal

Ongeveer de helft van de docenten geeft aan vrijwel altijd Engels te spreken in de klas, hoewel dat per leerjaar kan verschillen, ook afhankelijk van het taalniveau van de klas. Grammatica- uitleg vindt overwegend plaats in het Nederlands of in een mix Engels-Nederlands. Twee docenten leggen in hun vwo-klassen de grammatica uit in het Engels. Algemene instructie en *classroom language* zijn meestal in het Engels, het toespreken van leerlingen op hun gedrag gebeurt bij sommige docenten in het Nederlands, bij anderen in het Engels of in een afwisseling van beide talen. In de bb- en kb-klassen begint één docent eerst met een uitleg in het Nederlands, vervolgens wordt de voertaal zoveel mogelijk Engels. Eén docent hanteert in de bovenbouw h/v consequent het doeltaal/voertaal-principe vooral in de laatste periode van het schooljaar. Die periode wordt dan afgesloten met een mondelinge toets (debat in havo 4 en vwo 5). Ook een andere docent geeft aan het doeltaal/voertaal-principe in de tweede fase 100% te hanteren. Eén docent van een school voor vmbo, havo en vwo meldt dat het gebruik van Engels

tijdens de les tegengehouden wordt door zowel ouders als directie in de veronderstelling dat leerlingen de les niet zouden volgen. Een andere docent begint de les in het Engels maar vindt het moeilijk om dat vol te houden.

Leerlingen spreken volgens bijna de helft van de docenten veel Nederlands terug, hoewel dat per leerling verschilt. Met name als ze onderling spreken, is de voertaal Engels lastig te handhaven. Tijdens mondelinge activiteiten spreken leerlingen van drie docenten wél Engels met elkaar. Bij één docent is het nodig dat de docent zelf - of een stagiaire - erbij gaat zitten, om te voorkomen dat leerlingen terugvallen op het Nederlands. Bij de docenten waar Engels 100% de voertaal is, raken leerlingen eraan gewend om altijd in het Engels te spreken, sommigen doen dat zelfs op de gang. In het vmbo is het lastiger dan in havo en vwo om leerlingen in het Engels te laten communiceren.

6.3 Toetsing van gespreksvaardigheid

Niet alle docenten becijferen gespreksvaardigheid in de onderbouw, drie van de geïnterviewde docenten doen dat niet. Waar dat wel gebeurt, wordt het één tot twee keer per jaar gedaan. Op een school wordt gespreksvaardigheid tijdens het taaldorp in de derde klas getoetst. Op een andere school wordt een taaltaak uitgevoerd: leerlingen maken een filmpje, een vlog, of organiseren een rondleiding in het Engels door het dorp.

In de bovenbouw wordt gespreksvaardigheid één tot drie keer per jaar getoetst. Op drie scholen wordt alleen de toets becijferd die voor het schoolexamen telt. Sommige docenten geven liever feedback dan een cijfer, bijvoorbeeld in de vorm van voldoende/onvoldoende.

Tijdens een mondelinge toets voeren leerlingen vaak een discussie over een actueel onderwerp, soms onvoorbereid, soms voorbereid en uitgeschreven. Bij ongeveer de helft van de docenten gaat het om een onvoorbereide geleide gespreksopdracht, bij enkele docenten (ook) om een open gespreksopdracht. De bespreking van een boek uit de boekenlijst komt in havo en vwo eveneens regelmatig voor. Twee docenten laten plaatjes of filmpjes beschrijven, twee andere docenten laten een tekst voorlezen die ze zelf geselecteerd hebben. Een enkele docent toetst gespreksvaardigheid ook schriftelijk (wat zeg je als...). Naast het voeren van een gesprek moeten leerlingen vaak een voordracht of een presentatie houden, die ze meestal hebben mogen voorbereiden.

Docenten koppelen de keuze van gespreksonderwerpen tijdens de toets vaak aan het verwachte ERK-niveau. In het vmbo praten leerlingen over zichzelf, de eigen woonomgeving en huisdieren, de eigen familie en vrienden, hobby's, vakantie. Docenten noemen ook vaak school, stage, een bijbaantje, de vervolgopleiding en de eigen toekomstplannen als gespreksonderwerpen in vmbo-gt.

In het havo en vwo zijn actuele en/of maatschappelijk relevante thema's zoals natuur en milieu, zorg en politiek populair. Een enkele docent kiest in het vwo ook voor (populair) wetenschappelijke thema's.

Leerlingen bereiden hun mondelinge toets voor door boeken, artikelen en teksten thuis te lezen; een presentatie bereiden ze eveneens thuis voor. Ook een introductie over zichzelf of een zelf gekozen onderwerp wordt thuis voorbereid. In het vmbo oefenen leerlingen gesprekjes samen, schrijven ze een verhaal op of lezen ze de beschrijving van een illustratie en oefenen ze vervolgens mondeling met dezelfde beschrijving samen met een andere leerling of voor de klas. In een enkel geval wordt ook de uitspraak geoefend. Enkele docenten noemen spreken in de les als oefenvorm voor het mondeling.

De meeste docenten beoordelen gespreksvaardigheid aan de hand van een rubric. Woordenschat en *fluency* wegen voor de helft van de docenten het zwaarst. Daarnaast noemen ze vaak uitspraak en grammatica als beoordelingscriteria. Twee docenten noemen als criterium de inhoud van de presentatie of het gesprek, één docent beoordeelt de globale prestatie. Drie docenten geven aan ERK-criteria te gebruiken. De beoordeling wordt op drie scholen door twee beoordelaars uitgevoerd, vooral als het om de eindexamenklassen gaat. Op drie scholen waar gespreksvaardigheid door één beoordelaar wordt becijferd, worden ook opnames gemaakt. Twee docenten laten bij onderdelen van de opdracht ook leerlingen mee beoordelen.

6.4 Gespreksvaardigheid in het curriculum: voorwaarden voor goed onderwijs

In het tweede deel van de bijeenkomst ging de discussie plenair door. Docenten hebben stilgestaan bij de elementen waaruit een curriculum bestaat, gevisualiseerd in het zogenaamde curriculaire spinnenweb, een onderwijskundig model ontwikkeld door Van den Akker (2003) dat helpt de essentiële componenten van een curriculum in samenhang te benoemen.

Figuur 37: Curriculaire spinnenweb (Van den Akker, 2003)

In het spinnenweb fungeert het onderdeel 'visie' als centrale, verbindende schakel; de overige onderdelen zijn verbonden met die visie en met elkaar, zodat er samenhang in het curriculum ontstaat. De metafoer van het spinnenweb geeft het kwetsbare karakter weer van een curriculum: enigszins flexibel, maar te eenzijdige aandacht voor een onderdeel kan de balans in een curriculum verstoren.

Visie

Docenten delen een heldere gemeenschappelijke visie wat betreft het belang van gespreksvaardigheid Engels voor alle niveaus van het vo. Het mondeling kunnen communiceren in het Engels vinden ze een *must* geworden in de maatschappij, in situaties die variëren van vakantie en informele contacten tot vervolgoopleidingen of op het werk. Als je geen Engels kunt spreken, hoor je er volgens een docent gewoon niet meer bij. Leerlingen die een vervolgoopleiding willen volgen in het hoger of wetenschappelijk onderwijs, maar ook in het mbo moeten kunnen aantonen Engels mondeling te beheersen. Niet alleen universitaire opleidingen maar ook mbo 4-opleidingen stimuleren hun studenten namelijk steeds meer om een stage in het buitenland te lopen. De internationale handel is ook voor het vmbo relevant. Als je ooit een leidinggevende functie ambieert, moet je een woordje Engels spreken, en dat geldt voor alle niveaus van het vmbo.

Bij het belang en de doelstellingen van gespreksvaardigheid Engels ligt het accent bij alle deelnemende docenten duidelijk op communicatie, zij het op verschillende beheersingsniveaus afhankelijk van de opleiding. Het Europees Referentiekader wordt door iedereen omarmd als bruikbaar kader voor het vormgeven van het onderwijs vanuit dit communicatieve perspectief.

Voorwaarden

Om goed onderwijs te kunnen realiseren zijn goede voorwaarden noodzakelijk. Docenten noemen als belangrijkste:

- tijd om gespreksvaardigheid goed te kunnen oefenen;
- een geschikte ruimte om dat te kunnen doen: ruim genoeg, met beschikbaarheid van digitale faciliteiten;
- niet te grote groepen;
- een schoolleiding die ruimte geeft om te experimenteren met nieuwe/vernieuwende materialen en activiteiten;
- financiële ruimte voor abonnementen, bijvoorbeeld op *language labs*;
- tijd en ruimte om te toetsen en om de beoordeling door twee docenten te laten doen.

Een aantal zaken wordt door vrijwel iedereen als lastig ervaren:

- grote groepen, kleine lokalen en dunne muren;
- gebrek aan tijd binnen het lesprogramma, voor zowel oefening als toetsing;
- uitval van lessen;
- lesmateriaal dat niet altijd even aansprekend is;
- een schoolleiding die gespreksvaardigheid minder belangrijk vindt omdat deze vaardigheid niet landelijk getoetst wordt;
- collega's uit andere vakken die lessen Engels minder belangrijk vinden ('jullie zijn gewoon aan het babbelen').

Kansen en bedreigingen

In het laatste deel van de bijeenkomst hebben docenten voor elk onderdeel van het curriculum kansen en bedreigingen genoemd voor goed en effectief gespreksvaardigheidsonderwijs Engels in de bovenbouw van het vo. Hieronder vatten we hun antwoorden samen.

Leerdoelen

Kansen:

- het realiseren van communicatieve, uitdagende en maatschappelijk relevante leerdoelen;
- de mogelijkheid om een doorlopende leerlijn voor gespreksvaardigheid voor het gehele vo te ontwikkelen.

Bedreigingen:

- tijdgebrek door het accent dat op de andere vaardigheden wordt gelegd;
- te globale omschrijving van de leerdoelen;
- verwaarlozing van individuele behoeften en maatwerk als de nadruk te veel gelegd wordt op het stellen van hetzelfde leerdoel voor alle leerlingen.

Leerinhoud

Kansen:

- focus op communicatie en het ERK als kader om in de behoeften van de maatschappij te voorzien;
- mogelijkheid bij Engels om wegens hogere beheersingsniveaus dan overige talen bijna alle gespreksonderwerpen aan de orde te laten komen;
- ontwerp van eigen lessen als uitdaging.

Bedreigingen:

- focus van leerstof op één niveau weinig aansprekend voor leerlingen onder en boven dat niveau;
- ontwerp van eigen lessen tijdrovend;
- gebrek aan financiële middelen en aan tijd voor het inrichten van een uitdagend programma voor gespreksvaardigheid.

Leeractiviteiten

Kansen:

- toegevoegde waarde van het binnenhalen van native speakers in de klas voor gastlessen of workshops;
- afwisseling in werkvormen, ook speels, *language villages* voor de bovenbouw, enz. ter vergroting van motivatie;
- leren buiten de les makkelijker gemaakt door digitale media.

Bedreigingen:

- (te) grote tijdsinvestering;
- korte spanningsboog bij vmbo-leerlingen;
- bij digitaal inspreken mogelijkheid om tekst vooraf voor te bereiden en voor te lezen;
- te vrije gespreksopdrachten niet altijd de beste keuze.

Docentrollen

Kansen:

- coachende rol meest effectief bij gespreksvaardigheid om de autonomie van de leerling te vergroten;
- inspiratie als sleutel voor het realiseren van dynamische leerlijnen;
- samenwerking met collega's ook uit andere scholen als inspiratiebron;
- het stimuleren van leerlingen om van elkaar te leren.

Bedreigingen:

- gebrek aan inspiratie werkt beperkend;
- monitoren van leerproces moeilijker bij het stimuleren van leerlingautonomie;
- neiging om te sturend te zijn.

Bronnen en materialen

Kansen:

- toegankelijkheid (vaak kosteloos) van bruikbare digitale bronnen die vaak van goede kwaliteit zijn.

Bedreigingen:

- verzamelen en didactiseren van bronnen vaak tijdrovend;
- inschatting kwaliteit bronnen door leerlingen is punt van zorg;
- grote hoeveelheid beschikbare bronnen soms verwarrend voor leerlingen.

Groeperingsvormen

Kansen:

- samenwerking en onderlinge afhankelijkheid effectief voor gespreksvaardigheid;
- leerlingen activeren, in beweging laten komen, geluid laten maken;
- individuele feedback vergemakkelijkt door gebruik digitale leeromgevingen, laagdrempelig en persoonlijk

Bedreigingen:

- rumoerigheid tijdens groepsactiviteiten lastig voor totaaloverzicht van waar leerlingen mee bezig zijn;
- klas saai en niet inspirerend, geen authentieke omgeving voor gespreksvaardigheid;
- te veel structuur kan leiden tot starheid, ten koste van spontane gesprekken;
- tijdsinvestering en financiële middelen noodzakelijk voor het inrichten van een digitale leeromgeving.

Tijd

Kansen:

- beschikken over meer tijd maakt meer gepersonaliseerde aanpak en coaching mogelijk.

Bedreigingen:

- tekort aan tijd voor voldoende gespreksvaardigheidstraining;
- meer tijd niet direct vertaalbaar naar zichtbare verbetering resultaten, waardoor schoolleiding moeilijk te overtuigen is van de noodzaak.

Toetsing

Kansen:

- mogelijkheid om data over leerlingen te verzamelen;
- digitale afname van gespreksvaardigheid mogelijk, afname ook mogelijk op verschillende momenten en vanuit verschillende locaties.

Bedreigingen:

- *teaching to the test* – rest van programma verwaarloosd;
- onevenredige aandacht voor leesvaardigheid;
- objectieve beoordeling lastig te realiseren.

6.5 Hartenwensen

Aan het eind van de bijeenkomst vroegen we aan de docenten om bij het verlaten van de vergaderruimte hun hartenwens op een briefje achter te laten met betrekking tot gespreksvaardigheid in het curriculum van het schoolvak Engels.

De wensen die we aantreffen waren allemaal waardevol en vaak eenstemmig. We willen dit hoofdstuk afsluiten door alle hartenwensen hieronder te noemen. De boodschap is helder en behoeft geen commentaar.

Mijn hartenwens over gespreksvaardigheid Engels in het curriculum is...

Geef meer aandacht aan het belang van gespreksvaardigheid in het beleid van de school; ook de schoolleiding moet dit belang omarmen.

Heb aandacht voor gespreksvaardigheid vanaf dag 1 en klas 1, op een zo'n spontaan mogelijke manier, zodat de drempels bij het spreken (vooral grammatica) worden weggenomen.

Laat gespreksvaardigheid een belangrijker onderdeel van het eindexamen worden dan nu.

Gebruik de doeltaal als voertaal in de klas!

Geef gespreksvaardigheid *priority* ☺.

Geef gespreksvaardigheid een belangrijke plek in het eindexamen. Nu is het eindexamen te eenzijdig gericht op lees- en schrijfvaardigheid.

Zet gespreksvaardigheid in het CE ☺ . Maak het examen veeleisend naar docenten en leerlingen toe.

Zorg voor een gelijke waardering van alle vaardigheden in het eindexamen.

Focus op de groei van de leerlingen en probeer niet te generaliseren per niveau.

Laat gespreksvaardigheid MINSTENS net zo belangrijk zijn als de overige vaardigheden, ook al is het mondeling geen Cito landelijk afgenomen toets. Gespreksvaardigheid is één van de eerste vormen van communicatie voor leerlingen, daarvoor zou dus net zoveel nadruk, tijd en ruimte moeten zijn als voor het centraal examen.

Laat schoolleiding en Cito gespreksvaardigheid serieus nemen, waardoor er meer geld en ruimte in het curriculum vrij voor komt. Door de leerlingen wordt gespreksvaardigheid namelijk wél serieus genomen!

7. Conclusies en mogelijkheden voor verdieping

De toetsresultaten, leerlingenquêtes en docenteninterviews maken het mogelijk de gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden. Ze zijn tevens aanleiding voor een aantal aanbevelingen voor mogelijke interventies en vervolgonderzoek.

7.1 Het prestatieniveau van de leerlingen

De hoofdvraag die aanleiding was voor dit onderzoek luidde:

1. *In hoeverre worden de ERK-streefniveaus gespreksvaardigheid Engels daadwerkelijk behaald aan het eind van vmbo, havo en vwo?*

Ter herinnering, zijn voor gespreksvaardigheid Engels de volgende streefniveaus geformuleerd:

vmbo-bb	A2
vmbo-kb	A2
vmbo-gt	A2
havo	B1+
vwo	B2

Bij de waardering van de resultaten van de toetsafname zoals opgenomen in hoofdstuk 4, sluiten we aan bij het eerder uitgevoerde onderzoek naar het eindniveau schrijfvaardigheid in het havo en vwo (Fasoglio e.a., 2014), en we gaan ervan uit dat 75% van de leerlingen het streefniveau zou moeten behalen. Deze norm ontleen we aan de norm die door de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008) gehanteerd wordt als normindicatie voor de fundamentele kwaliteit van het onderwijs. Daarmee stellen we de streefniveaus voor de moderne vreemde talen gelijk aan de fundamentele niveaus die de expertgroep voor Nederlandse taal hanteert. Streefniveaus geven bij het examenprogramma moderne vreemde talen een indicatie van realistisch haalbare eindniveaus voor de gemiddelde leerling bij goede onderwijscondities. Daarmee komen de streefniveaus voor de moderne vreemde talen feitelijk dicht bij de betekenis van het F-niveau (fundamenteel of basisniveau) voor Nederlands.

Als we de 75%-norm op de onderzoeksresultaten toepassen, dan kunnen we het volgende constateren:

In het *vmbo-bb* scoort 62,1% op A2 of hoger; het streefniveau A2 wordt dus door minder dan 75% van de leerlingen behaald.

In het *vmbo-kb* scoort 77,5% op A2 of hoger; daarmee kunnen we stellen dat het streefniveau A2 behaald wordt.

In het *vmbo-gt* scoort 92,6% op A2 of hoger, waarvan 70,5% op B1 of hoger presteert. Het haalbare prestatieniveau ligt voor deze groep daarmee hoger dan het streefniveau en al in de richting van B1.

Bij *havo* haalt vrijwel de hele onderzoeksgroep (97,1%) B1 of hoger. Daarvan scoort 79,1% op B2-niveau of hoger. Daarmee kan worden gesteld dat B2 een haalbaar niveau is voor havisten.

In het vwo scoort 93,3% op B2-niveau of hoger, waarvan 48,6% op een C-niveau presteert. Het streefniveau wordt daarmee ruimschoots behaald.

Kortom: alle onderwijssectoren halen het streefniveau gespreksvaardigheid, met uitzondering van vmbo-bb. Op basis van de 75%-norm ontstaat het volgende beeld:

Tabel 21: *Streefniveaus vs. behaalde niveaus*

	HUDIG STREEFNIVEAU	NIVEAU BEHAALD IN DE PRAKTIJK
VMBO-BB	A2	A1
VMBO-KB	A2	A2
VMBO-GT	A2	A2/B1
HAVO	B1+	B2
VWO	B2	B2/C1

De variabelen gender en taalachtergrond van de leerlingen blijken geen invloed te hebben op de behaalde resultaten. Ook kunnen we geen uitspraken doen over niveauverschillen tussen de regio's van Nederland bij de landelijke populatie leerlingen.

7.2 Oefenen en toetsen van gespreksvaardigheid

De tweede onderzoeksvraag had betrekking op het gespreksvaardigheidsonderwijs in het vo en luidde:

2. *Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels geoefend op de scholen van de leerlingen die deelnemen aan dit onderzoek?*

Om hierover informatie te vergaren hebben we zowel leerlingen als docenten bevestigd. De uitkomsten zijn uitgebreid besproken in de hoofdstukken 5 en 6. Enkele aspecten vallen op:

Uit de resultaten van de leerlingenquête

- a. In de beleving van de leerlingen zijn er grote verschillen tussen leraren binnen hetzelfde schooltype in het toepassen van het doeltaal/voertaal-principe. De leraren die Engels geven in havo en vwo spreken vaker de doeltaal dan leraren in het vmbo.
- b. Gespreksonderwerpen die het dagelijks of sociaal leven betreffen, opleiding of werk komen in de beleving van leerlingen in het vmbo minder vaak aan de orde dan bij havo en vwo. Waar ruimte is voor open antwoorden, geven meerdere vmbo-leerlingen aan dat 'gewoon de oefeningen van het boek' besproken worden. Hierbij weten we niet of die betrekking hebben op communicatieve onderwerpen die relevant zijn bij de niveaus A1, A2 en B1.
- c. Een overgrote meerderheid van de havisten en vwo'ers had al eerder een mondelinge toets gehad, terwijl dit voor minder dan de helft van de vmbo'ers geldt. Dit zou kunnen verklaren dat vmbo-leerlingen de toets moeilijker vonden dan havo- en vwo-leerlingen. Over het algemeen lijkt gespreksvaardigheid, of het nu het vwo, havo of vmbo betreft, niet vaak getoetst te worden.
- d. Havo- en vwo-leerlingen moeten bij een mondelinge toets vaak een presentatie geven, vmbo-leerlingen juist niet.
- e. Bij havo- en vwo-leerlingen is bij een mondelinge toets het bespreken van een boek vaker onderwerp van gesprek dan bij vmbo-leerlingen.
- f. Leraren in het havo en vwo spreken tijdens een toetsafname vaker Engels dan leraren in het vmbo. Vooral docenten Engels in het vmbo-bb en kb gebruiken minder vaak de doeltaal.

Uit de docenteninterviews

De uitkomsten van de docenteninterviews geven een gevarieerd beeld van hoe gespreksvaardigheid geoefend wordt in de bovenbouw van het vo.

- a. Alle docenten besteden er aandacht aan, maar met verschillende frequentie. Over het algemeen plannen ze gespreksvaardigheid structureel in het lesprogramma in. De aandacht voor deze vaardigheid wordt intensiever naarmate het schoolexamen Engels nadert. Enkele docenten hebben het belang benadrukt van impliciete oefening van gespreksvaardigheid in elke les, door korte oefeningen en door het gebruik van Engels als voertaal.
- b. Het toepassen van het doeltaal-voertaal principe gebeurt in verschillende mate; enkele docenten hanteren het consequent (zo'n 80% tot zelfs 100%) in de bovenbouw, bij de meerderheid gebeurt dat niet. De genoemde factoren die het gebruik van Engels als voertaal belemmeren, zijn:
  - het onderwijsniveau: in havo en vwo is Engels vaker de voertaal in de klas dan in het vmbo;
  - het onderwerp van gesprek: grammatica wordt bijvoorbeeld vaak in het Nederlands uitgelegd, of in een mix Nederlands/Engels;
  - de houding van de leerlingen: leerlingen praten Nederlands terug, of gebruiken in groepsactiviteiten toch het Nederlands als er geen toezicht is;
  - schoolcultuur: schoolleiding en ouders zijn bezorgd dat de leerlingen instructies in het Engels niet verstaan.

Bovengenoemde uitspraken illustreren de resultaten van de enquête: tussen de 20% (vwo) en 48,4% (vmbo-kb) van de leerlingen geeft aan nooit te proberen alleen Engels in de les te spreken. 10% van de leerlingen in het vwo probeert altijd Engels te spreken, bij de overige onderwijstypen is het percentage lager.

De derde onderzoeksvraag luidde:

3. *Is er een relatie tussen materiaalkeuze, leeractiviteiten en toetsvormen, en de bereikte taalniveaus?*

Toetsing van gespreksvaardigheid

Er lijkt een relatie te zijn tussen de door leerlingen ervaren moeilijkheid van de toets en de frequentie en de vorm waarmee een leerling eerder getoetst is. Vmbo-leerlingen vonden de toets moeilijker dan havo- en vwo-leerlingen; voor een groter aantal vmbo-leerlingen was het de eerste keer dat ze mondeling werden getoetst. Ze zijn bovendien minder gewend aan het feit dat de examinerator alleen Engels spreekt tijdens de toets.

Doeltaal-voertaal

Uit een vergelijking tussen de toetsresultaten en de uitkomsten van de leerlingenquête blijkt dat leerlingen die in het vmbo-gt en in het vwo hoger scoren, vaker aangeven dat hun leraar vaak of altijd Engels spreekt in de klas.

Europees onderzoek toont aan dat Nederland achterloopt in Europa als het gaat om het gebruik van de doeltaal tijdens het taalonderwijs in de klas (Kordes & Gille, 2012). Uit de docenteninterviews in dit onderzoek blijkt dat het gebruik van de doeltaal in de les niet vanzelf gaat: leerlingen spreken Nederlands terug, de docent is bang dat leerlingen hem niet begrijpen, de schoolcultuur bevordert het soms niet. Toch zijn er ook succesvolle voorbeelden. Zo was er op één van de deelnemende scholen een positieve correlatie tussen het (bovengemiddeld) prestatieniveau van de leerlingen bij gespreksvaardigheid en het consequent gebruik van de doeltaal in en buiten de klas.

Gespreksvaardigheid in de les

Uit de enquête blijkt dat vooral leerlingen die onder het streefniveau scoren, vinden dat ze te weinig oefenen. In het interview pleiten docenten voor structureel aandacht voor gespreksvaardigheid in de les, niet alleen in de weken voorafgaand aan een mondelinge toets, maar ook op informele wijze in elke les en door gebruik van het Engels in de interactie met de klas.

Doelen en succescriteria verhelderen

Leerlingen die lager scoren, geven aan niet zo goed te weten wat ze moeten doen om een voldoende te halen. Het is belangrijk om leerdoelen en succescriteria met leerlingen vooraf te bespreken en te verhelderen, bij voorkeur geïllustreerd door concrete voorbeelden, zodat leerlingen weten aan welke eisen ze moeten voldoen.

7.3 Beperkingen van dit onderzoek

Door praktische beperkingen kon een diepgaande analyse van de uitvoering van het curriculum gespreksvaardigheid Engels in het Nederlandse vo in al zijn onderdelen geen onderwerp vormen van dit onderzoek. De conclusies uit de resultaten van de leerlingenquête en de docenteninterviews dienen te worden gezien als indicatief. Zoals eerder aangegeven (zie hoofdstuk 5) bleken enkele vragen in de enquête tot misinterpretaties te leiden, zij het door de vraagstelling of door de moeilijkheid van het taalgebruik voor sommige leerlingen. Dit kan de validiteit van sommige resultaten uit de enquête hebben beïnvloed.

De geografische spreiding van de steekproef maakt het niet mogelijk om eventuele verschillen in resultaten tussen de verschillende provincies van Nederland vast te stellen. De verwachting is dat er geen sprake is van significante geografische variaties, en dat verschillen toe te schrijven zijn aan de aanpak van de school. Het gaat echter voorbij aan het doel van deze studie om variabelen op schoolniveau te onderzoeken.

7.4 Mogelijkheden voor vervolg

Verdieping

In een vervolgstap zouden relaties kunnen worden onderzocht tussen prestaties van leerlingen en de lesaanpak: kunnen we hogere leerlingprestaties verklaren door bepaalde beleids- en methodologische keuzes (bijvoorbeeld doeltaal-voertaal, een sterk communicatieve aanpak, formatief werken, gepersonaliseerde leerroutes etc.)? Schoolportretten, met uitgebreide leerling- en docenteninterviews en eventueel lesobservaties, kunnen inzicht geven in mogelijke factoren van invloed. Daarbij zou ook de relevantie van buitenschools leren moeten worden betrokken.

Haalbaar niveau voor bb-leerlingen

Uit dit onderzoek blijkt dat vmbo-bb de enige onderzoeksgroep is die onder het streefniveau (A2) presteert. Verder onderzoek zou kunnen zoeken naar mogelijke causale relaties met bepaalde aspecten van het onderwijs of met kenmerken van deze groep. Daarna kan worden nagegaan welke interventies het gemiddelde prestatieniveau kunnen verhogen, of het vastgestelde streefniveau te ambitieus is.

Maatwerk

De resultaten van de afname van de mondelinge toets laten bij alle onderzoeksgroepen een grote variatie aan bereikte ERK-niveaus zien. Deze variatie is in het vmbo groter dan in het havo en vwo. Dit pleit voor maatwerk, zowel om de lager presterende leerlingen te ondersteunen, als om voldoende ruimte en uitdaging te bieden aan de leerlingen die excelleren. De geïnterviewde docenten spraken hun zorg uit over een overdreven nadruk op het stellen van

hetzelfde leerdoel voor alle leerlingen, dat het vaststellen van een verplicht eindniveau stimuleert. Experimenten met gepersonaliseerde leertrajecten zouden kunnen helpen deze zorg weg te nemen.

Inspelen op het niveau van de leerlingen

Ongeveer 70% van de leerlingen in het vmbo-gt presteert minstens op B1-niveau. Deze leerlingen zouden vaker uitdagende opdrachten kunnen krijgen die bij dit niveau passen, zoals gespreksonderwerpen over actuele thema's, werk en studie. Nu geeft 30% van de leerlingen aan nooit over het nieuws te spreken, 46% nooit over maatschappelijke thema's, 42% nooit over werksituaties.

Van havoleerlingen kan worden verwacht dat zij maatschappelijk relevante onderwerpen (zoals euthanasie, milieu etc.) op B2-niveau kunnen bespreken, tenminste als ze daarmee regelmatig oefenen.

Referenties

Akker, J. van den (2003). Curriculum perspectives: An introduction. In J. van den Akker, W. Kuiper, & U. Hameyer (Eds.), *Curriculum landscapes and trends* (pp.1-10). Dordrecht: Kluwer Academic.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen*. Enschede: SLO.

Fasoglio, D., Beeker, A., Jong, K. de, Keuning, J., & Til, A. van. (2014). *ERK-niveau schrijfvaardigheid Engels, Duits en Frans*. Enschede: SLO.

Fasoglio, D., Jong, K. de, Trimbos, B., Tuin, D., & Beeker, A. (2015). *Taalprofielen 2015. Herziene versie van Taalprofielen 2004*. Enschede: SLO.

Feskens, R. Keuning, J., Til, A. van, & Verheyen, R. (2014). *Prestatiestandaarden voor het ERK in het eindexamenjaar. Een internationaal ijkingsonderzoek*. Arnhem: Cito.

Kordes, J., & Gille, E. (2012). *Vaardigheden Engels en Duits van Nederlandse leerlingen in Europees perspectief*. Arnhem: Cito.

Meijer, D., & Fasoglio, D. (2007) *Handreiking moderne vreemde talen havo/vwo. Duits, Engels, Frans*. Enschede: SLO.

Walker, C. (2017). *Report on SLO Speaking benchmarking test*. Cambridge: Cambridge Assessment English.

Websites

<http://www.ef.nl/eipi>

English Proficiency Index (EF EPI, 2017).

<http://handreikingschoolexamen.slo.nl/engels-vmbo>

Handreiking schoolexamen Engels vmbo.

Bijlagen

Bijlage 1 Leerlingenvragenlijst

1. Intro

Beste leerling,

We willen graag weten hoe je de mondelinge toets Engels vond, en wat je in de les doet om goed in het Engels te leren spreken. Door het beantwoorden van de vragen in deze vragenlijst kun je helpen om het leren van Engels op school te verbeteren.

Het invullen van deze vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten.

We hebben ook enkele persoonlijke gegevens van jou nodig om die te kunnen koppelen aan de resultaten van de toets. Jouw antwoorden op alle vragen van deze enquête zullen anoniem worden verwerkt.

Dank voor je medewerking!

2. Vragen over jezelf

NB: De vragen met een rode asterisk * zijn verplicht.

Gebruik de knoppen 'vorige' en 'volgende' onderaan de pagina om je antwoorden aan te passen.

* 1. Voornaam

* 2. Achternaam

* 3. Ik ben een ...

jongen

meisje

* 4. Mijn leeftijd is ...

15

16

17

18

19

* 5. Over mijn school

Naam school

Stad

* 6. Ik zit in ...

- vmbo-bb
- vmbo-kb
- vmbo-gt
- havo
- vwo

* 7. Mijn moedertaal is:

- Nederlands
- Anders, namelijk:

--

* 8. De moedertaal van mijn moeder/verzorgster is:

- Nederlands
- Anders, namelijk:

--

* 9. De moedertaal van mijn vader/verzorgster is:

- Nederlands
- Anders, namelijk:

--

10. Wat is het opleidingsniveau van je moeder/verzorgster?

- geen voortgezet onderwijs
- vmbo, havo of vwo
- mbo
- hbo
- universiteit

11. Wat is het opleidingsniveau van je vader/verzorgster?

- geen voortgezet onderwijs
- vmbo, havo of vwo
- mbo
- hbo
- universiteit

3. Vragen over de toets

* 12. Je hebt een mondelinge toets Engels gemaakt met twee examinatoren van Cambridge English. Hoe vond je de toets?

- makkelijk
- tamelijk makkelijk
- een beetje moeilijk
- moeilijk

* 13. Heb je op school al eerder een mondelinge toets Engels gehad?

- ja
 nee

4. De mondelinge toets

* 14. Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad?

Mondelinge toetsen in klas 4:

Mondelinge toetsen in klas 5:

Mondelinge toetsen in klas 6:

* 15. Leek de toets van vandaag op een toets Engels die je eerder gehad hebt?

- helemaal niet
 een beetje
 redelijk
 jazerker!

* 16. Heb je de volgende dingen ook bij de mondelinge toetsen Engels gedaan die bij jou op school worden afgenomen?

	nooit	soms	vaak	in elke toets
- Ik hoefde niets van tevoren voor te bereiden.	☐	☐	☐	☐
- Ik wist niet van tevoren waarover ik zou moeten praten.	☐	☐	☐	☐
- De toets duurde een kwartier.	☐	☐	☐	☐
- De leraren die de toets hebben afgenomen, spraken alleen Engels.	☐	☐	☐	☐
- Ik kreeg foto's te zien, ik moest er iets over vertellen.	☐	☐	☐	☐
- Ik moest een gesprek voeren met een andere leerling.	☐	☐	☐	☐
- Ik moest iets vertellen /presenteren (monoloog).	☐	☐	☐	☐

* 17. Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels bij jou op school getoetst?

	nooit	soms	vaak	in elke toets
- Een discussie over een actueel onderwerp	☐	☐	☐	☐
- Een gesprek met de leraar of een klasgenoot	☐	☐	☐	☐
- Een spreekbeurt/ presentatie	☐	☐	☐	☐
- De bespreking van een boek	☐	☐	☐	☐
- De bespreking van een film	☐	☐	☐	☐
- De beschrijving van korte filmpjes	☐	☐	☐	☐
- Voorlezen van een tekst	☐	☐	☐	☐
- Voorspelen van een zelfgeschreven gesprek met iemand anders	☐	☐	☐	☐
- Anders, namelijk:				

* 18. Hoe bereid je een mondeling Engels voor?

	nooit	soms	vaak	altijd
- Ik moet thuis een gesprek oefenen.	☐	☐	☐	☐
- Ik moet thuis een presentatie voorbereiden.	☐	☐	☐	☐
- Ik krijg tien minuten vóór de toets om me voor te bereiden.	☐	☐	☐	☐
- Ik weet van tevoren welke vragen gesteld zullen worden, en die bereid ik voor.	☐	☐	☐	☐

- Anders, namelijk:

5. Gespreksvaardigheidstraining

* 19. Wat doe je in de klas om gespreksvaardigheid Engels te trainen?

	nooit	soms	vaak	heel vaak
- De leraar spreekt Engels in de les.	☐	☐	☐	☐
- Ik probeer alleen Engels in de les te spreken.	☐	☐	☐	☐
- Ik geef presentaties in het Engels.	☐	☐	☐	☐
- Ik neem gesprekjes op en de leraar geeft feedback.	☐	☐	☐	☐
- Ik maak korte spreekoefeningen met een klasgenoot of in groepjes.	☐	☐	☐	☐
- Ik doe gespreksopdrachten in het Engels om in een bepaalde situatie een probleem op te lossen, iets anders voor elkaar te krijgen.....	☐	☐	☐	☐

- Anders, namelijk:

* 20. Als jullie Engels spreken in de klas, dan hebben jullie het over...

	nooit	soms	vaak	heel vaak
- Alledaagse dingen (familie, vrienden, computerspelletjes, hobby's, vrije tijd, reizen, uiteten gaan etc.)	☐	☐	☐	☐
- Openbare leven (infobalies winkels, horeca, openbaar vervoer, bedrijven etc.)	☐	☐	☐	☐
- Actualiteit (het nieuws)	☐	☐	☐	☐
- Maatschappelijke thema's	☐	☐	☐	☐
- Werksituaties (bijbaantje, toekomstige baan o.i.d)	☐	☐	☐	☐
- Studie (schoolvakken, toekomstige studie, stage)	☐	☐	☐	☐

- Anders, namelijk:

* 21. Wat gebruiken jullie om gespreksvaardigheid Engels te trainen?

	nooit	soms	vaak	heel vaak
- De oefeningen van de methode	☐	☐	☐	☐
- Losse opdrachten die niet uit de methode komen	☐	☐	☐	☐
- Video's op internet	☐	☐	☐	☐
- Teksten op internet	☐	☐	☐	☐
- Muziek	☐	☐	☐	☐
- Chat sessies met leerlingen in het buitenland	☐	☐	☐	☐
- Schooluitwisseling met een buitenlandse school	☐	☐	☐	☐

- Anders, namelijk:

* 22. Wat maakt het lastig om goed Engels te leren spreken?

	speelt geen rol	een beetje lastig	tamelijk lastig	heel lastig
Ik vind dat we te weinig oefenen.	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat ik te weinig Engels praat in de klas.	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat er teveel leerlingen in de klas zijn.	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat gespreksvaardigheid te weinig meetelt voor het eindcijfer.	☐	☐	☐	☐
Ik durf tijdens de les niet in het Engels te spreken.	☐	☐	☐	☐
Ik heb te weinig kans om Engels te spreken buiten de les.	☐	☐	☐	☐
Ik vind spreken moeilijker dan lezen of luisteren.	☐	☐	☐	☐
Ik vind spreken niet leuk.	☐	☐	☐	☐
Ik vind spreken niet belangrijk.	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat spreken te weinig wordt getoetst.	☐	☐	☐	☐
Ik weet niet hoe de leraar gespreksvaardigheid beoordeelt.	☐	☐	☐	☐
Ik weet niet hoe goed ik Engels moet kunnen spreken om een voldoende te kunnen halen.	☐	☐	☐	☐

Bijlage 2 Interviewleidraad docenten

DEEL 1

1. Hoe vaak **traint** u gespreksvaardigheid Engels in de bovenbouw?
En hoe gaat het in de onderbouw (als u les geeft in de onderbouw)?
2. Hoe doet u dat? Denk aan leeractiviteiten, leermateriaal, tijd, werkvormen.
3. Hoe vaak en bij welke activiteiten spreekt u gemiddeld Engels in de klas in een les? En hoe vaak spreken uw leerlingen Engels in de klas? Denk bijvoorbeeld aan:
Docent: algemene instructies / classroom language
grammatica-uitleg
leerlingen op gedrag aanspreken
Leerling: reageren op vragen van de docent
vragen stellen aan de docent
onderling tijdens mondelinge activiteiten in groepjes
4. Hoe vaak **toetst** u gespreksvaardigheid Engels in de bovenbouw?
Wordt gespreksvaardigheid ook in de onderbouw getoetst? Hoe, hoe vaak?
5. Kijk naar het overzicht van toetsvormen. Welke gebruikt u? Hoe organiseert u het toetsen van gespreksvaardigheid?
6. Welke onderwerpen komen in een toets gespreksvaardigheid aan de orde?
7. Hoe dienen uw leerlingen zich voor te bereiden op de toetsen gespreksvaardigheid?
8. Hoe beoordeelt u gespreksvaardigheid?

DEEL 2

OVERZICHT TOETSVORMEN		
1	discussie over een actueel onderwerp	onvoorbereid
		tien minuten voor het mondeling voorbereid
		vooraf voorbereid
		vooraf voorbereid en uitgeschreven
2	geleide gespreksopdracht	onvoorbereid
		tien minuten voor het mondeling voorbereid
		vooraf voorbereid
		vooraf voorbereid en uitgeschreven
		met plaatjes
		met korte omschrijving van situatie en wat je moet bereiken met beschrijving van het verloop van het gesprek per beurtwisseling (bijvoorbeeld: vraag of je de tv mag aanzetten / reageer verbaasd op het voorstel et cetera)
3	open gespreksopdracht	onvoorbereid
4	spreekbeurt (voordracht, presentatie)	onvoorbereid
		tien minuten voor het mondeling voorbereid
		vooraf voorbereid
		vooraf voorbereid en uitgeschreven
5	bespreking van een boek uit de boekenlijst	
6	navertellen van ...	een leestekst
		een luistertekst
7	plaatjes of filmpjes beschrijven	
8	schriftelijke toetsing van gespreksvaardigheid ('hoe zeg je dat / wat zeg je als ...')	
9	taalportfolio	
10	taaltaak	
11	voorlezen van een van tevoren door de leerling opgeschreven tekst	
12	voorlezen van een door de docent geselecteerde tekst	
13	zelfgeschreven dialoog met z'n tweeën voorspelen	
14	mondelijke toets	toets met één kandidaat tegelijk
		toets met twee kandidaten tegelijk
		toets met meerdere kandidaten tegelijk

1. Welke voorwaarden (op schoolniveau en op landelijk niveau) vindt u belangrijk voor een kwalitatief goede **training** van gespreksvaardigheid?
2. Welke voorwaarden (op schoolniveau en op landelijk niveau) vindt u belangrijk voor een kwalitatief goede **toetsing** van gespreksvaardigheid?
3. Zijn er factoren die gespreksvaardigheidstraining voor u lastig maken?
4. Zijn er factoren die het toetsen en beoordelen van gespreksvaardigheid voor u lastig maken?

Bijlage 3 Resultaten leerlingenquêtes

Vmbo-bb (n=227)

De mondelinge toets

Tabel 1: *BB-Moeilijkheid van de toets*

Hoe vond je de toets? (n=227)	
	%
makkelijk	14,9
tamelijk makkelijk	28,9
een beetje moeilijk	42,1
moeilijk	14,0

Tabel 2: *BB-Vergelijking met de toetsen op school I*

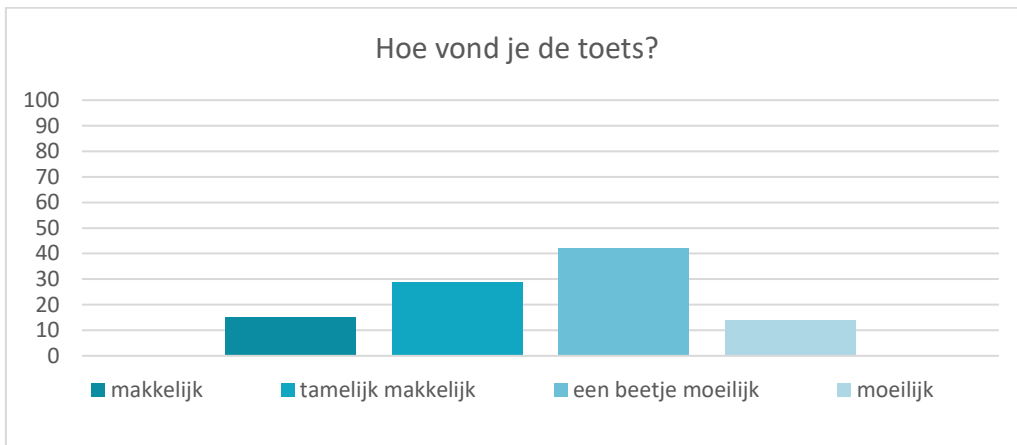
Heb je op school al eerder een mondelinge toets Engels gehad? (n=227)	
	%
ja	45,2
nee	54,8

Tabel 3: *BB-Vergelijking met de toetsen op school II*

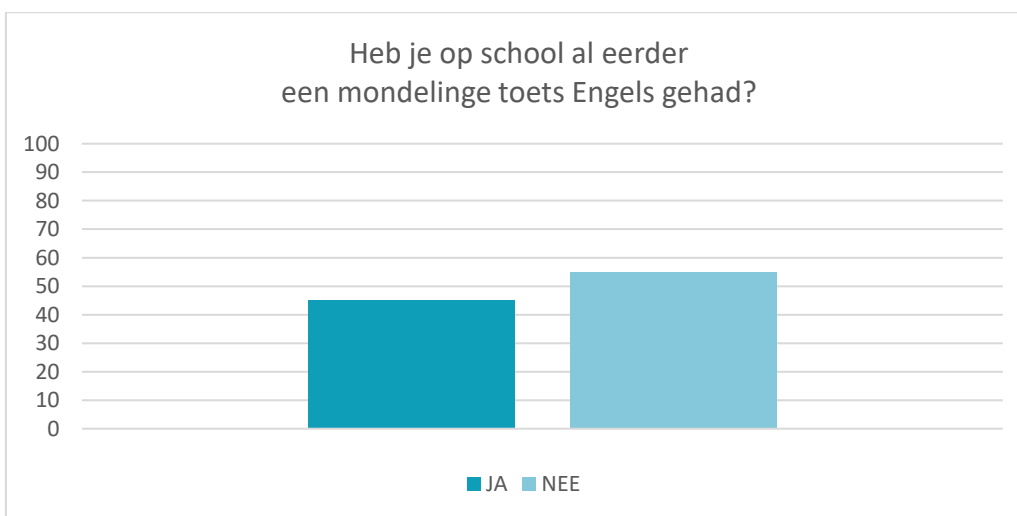
Leek de toets van vandaag op een toets Engels die je eerder gehad hebt? (n=103)	
	%
helemaal niet	36,9
een beetje	46,6
redelijk	15,5
jazeker!	1,0

Tabel 4: *BB-Vergelijking met de toetsen op school III*

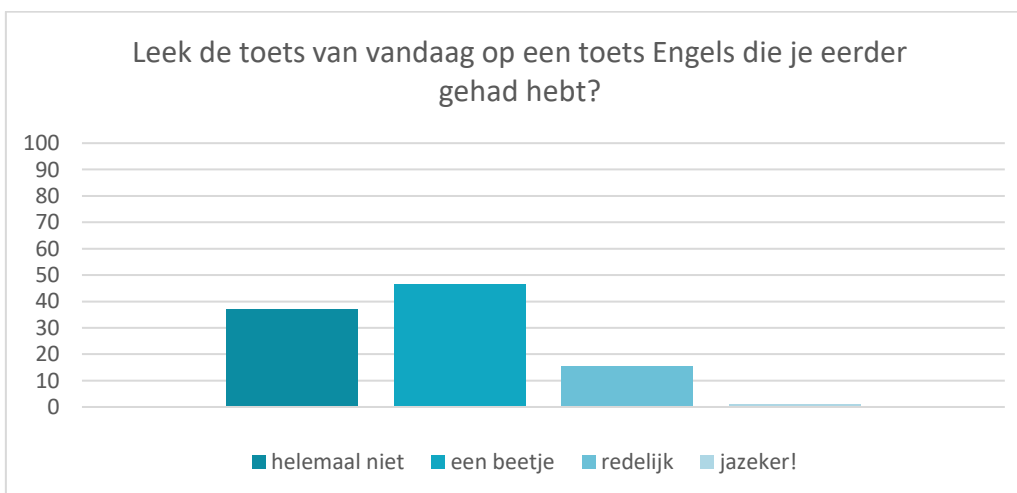
Heb je de volgende dingen ook bij de mondelinge toetsen Engels gedaan die bij jou op school worden afgenomen? (n=103)				
	nooit %	soms %	vaak %	in elke toets %
Ik hoefde niets van tevoren voor te bereiden.	35,0	41,7	15,5	7,8
Ik wist niet van tevoren waarover ik zou moeten praten.	33,0	33,0	27,2	6,8
De toets duurde een kwartier.	10,7	50,5	32,0	6,8
De leraren die de toets afnamen, spraken alleen Engels.	12,6	21,4	31,1	35,0
Ik kreeg foto's te zien, ik moest er iets over vertellen.	29,1	26,2	33,0	11,7
Ik moest een gesprek voeren.	2,9	22,3	38,8	35,9
Ik moest iets vertellen/presenteren (monoloog).	17,5	44,7	24,3	13,6

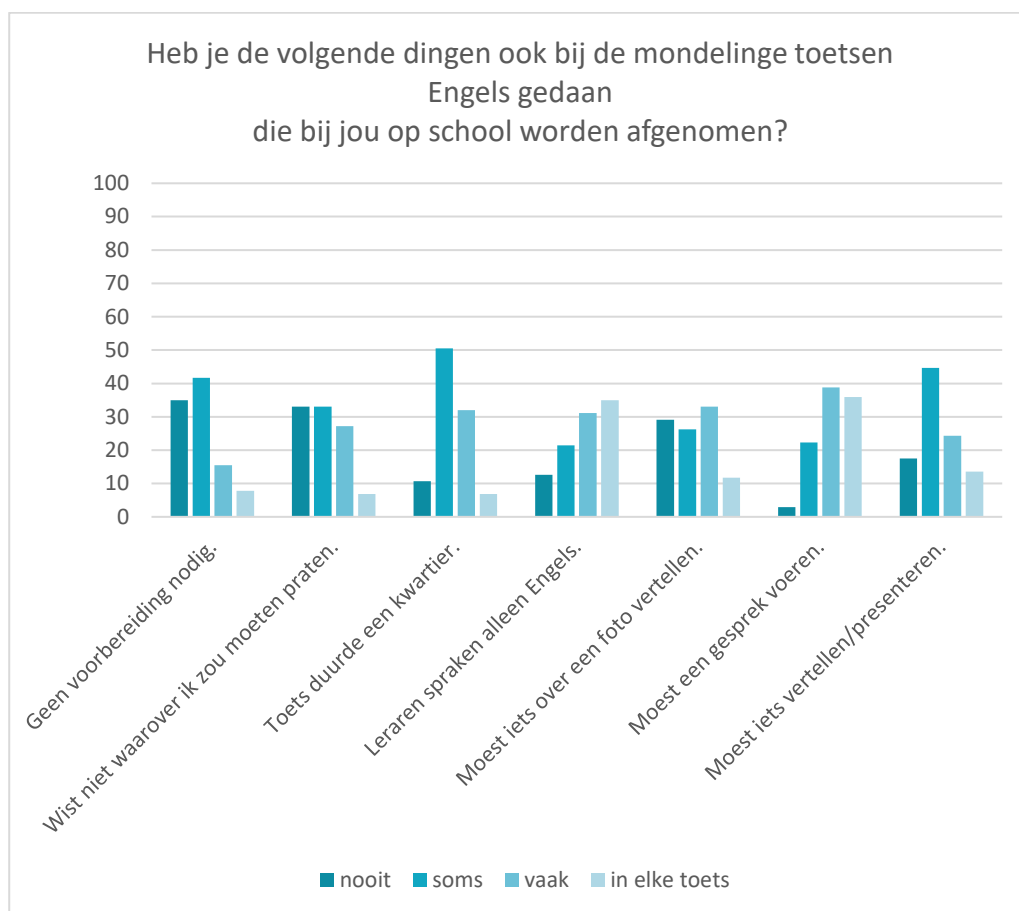
Figuur 1: BB-Moeilijkheid van de toets

Figuur 2: BB-Vergelijking met de toetsen op school I

Figuur 3: BB-Vergelijking met de toetsen op school II

Figuur 4: BB-Vergelijking met de toetsen op school III

Mondelinge toetsen op school

Tabel 5: BB-Frequentie mondelinge toets klas 4

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 4? (n=103)	
	%
nog geen toets gehad	8,7
1 keer	49,5
2 keer	27,2
3 keer	9,7
meer dan 3 keer	4,8

Tabel 6: *BB-Toetsing gespreksvaardigheid*

Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels bij jou op school getoetst? (n=103)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Een discussie over een actueel onderwerp.	33,0	44,7	17,5	4,9
Een gesprek met de leraar of een klasgenoot.	3,9	36,9	50,5	8,7
Een spreekbeurt/ presentatie.	29,1	48,5	20,4	1,9
De bespreking van een boek.	40,8	37,9	18,4	2,9
De bespreking van een film.	39,8	31,1	24,3	4,9
De beschrijving van korte filmpjes.	24,3	40,8	33,0	1,9
Voorlezen van een tekst.	13,6	31,1	50,5	4,9
Het voeren van een zelfgeschreven gesprek samen met een klasgenoot.	29,1	45,6	22,3	2,9

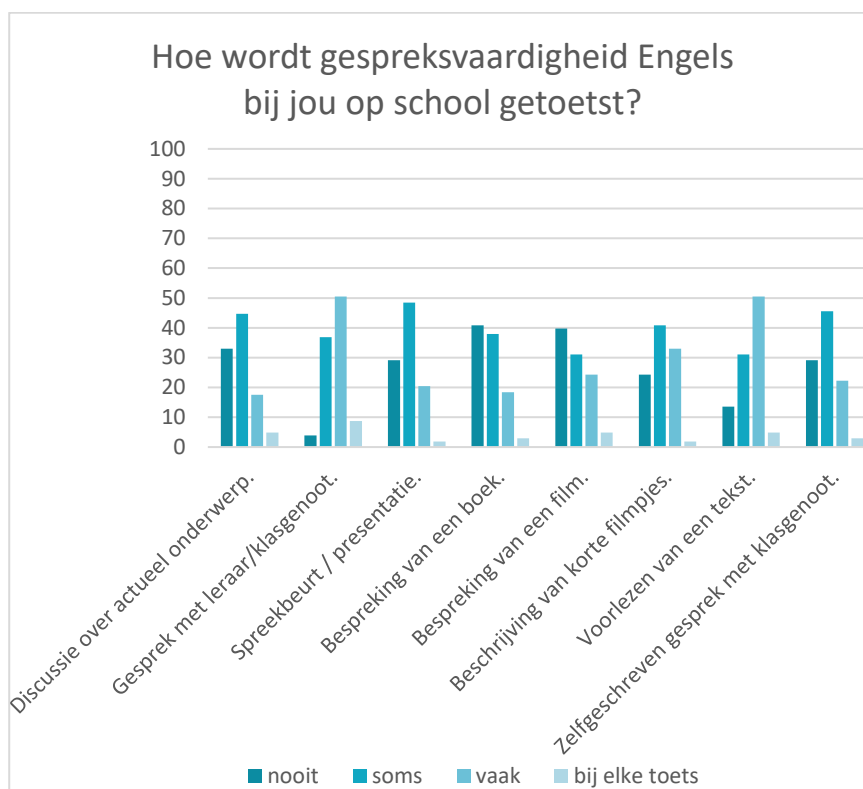
Tabel 7: *BB-Vorbereitung toets gespreksvaardigheid*

Hoe bereid je een mondeling Engels voor? (n=103)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Ik moet thuis een gesprek oefenen.	63,1	23,3	7,8	5,8
Ik moet thuis een presentatie voorbereiden.	49,5	30,1	13,6	6,8
Ik krijg tien minuten vóór de toets om me voor te bereiden.	42,7	32,0	15,5	9,7
Ik weet van tevoren welke vragen gesteld zullen worden, en die bereid ik voor.	53,4	35,9	8,7	1,9

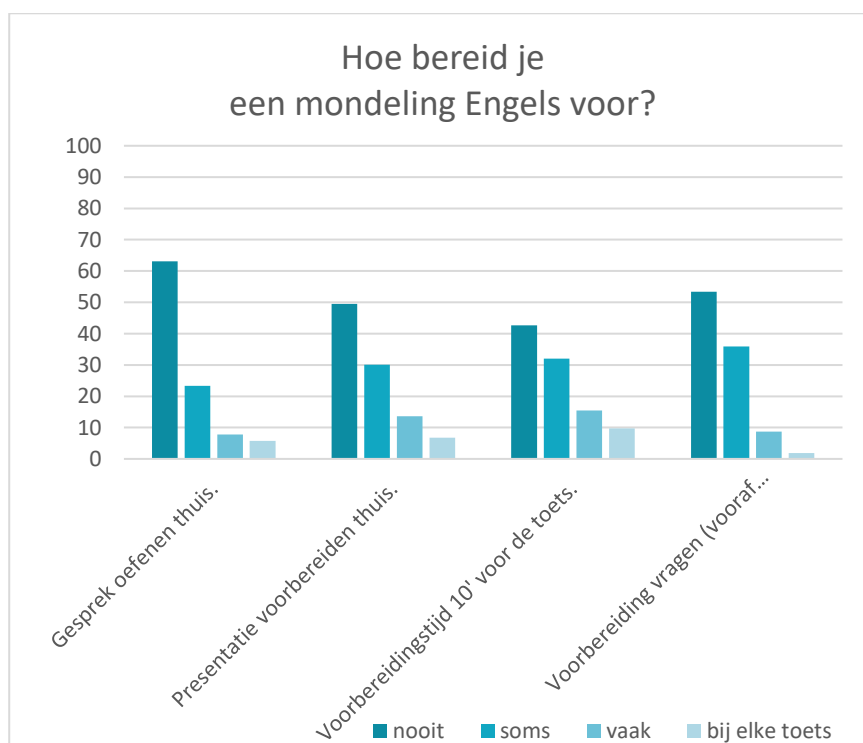

Figuur 5: *BB-Frequentie mondelinge toets klas 4*

Figuur 6: BB-Toetsing gespreksvaardigheid

Figuur 7: BB-Voorbereiding toets gespreksvaardigheid

Training van gespreksvaardigheid

Tabel 8: *BB-Gespreksvaardigheid trainen in de klas*

Wat doe je in de klas om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=227)				
	nooit %	soms %	vaak %	altijd %
De leraar spreekt Engels in de les.	11,4	34,2	32,9	21,5
Ik probeer alleen Engels in de les te spreken.	46,9	38,6	8,3	6,1
Ik geef presentaties in het Engels.	53,5	32,9	7,5	6,1
Ik neem gesprekjes op en de leraar geeft feedback.	59,6	28,5	8,8	3,1
Ik maak korte spreekoefeningen met een klasgenoot of in groepjes.	34,6	46,9	15,4	3,1
Ik doe gespreksopdrachten in het Engels om in een bepaalde situatie een probleem op te lossen of iets anders voor elkaar te krijgen.	50,4	36,4	10,1	3,1

Tabel 9: *BB-Gespreksonderwerpen in de klas*

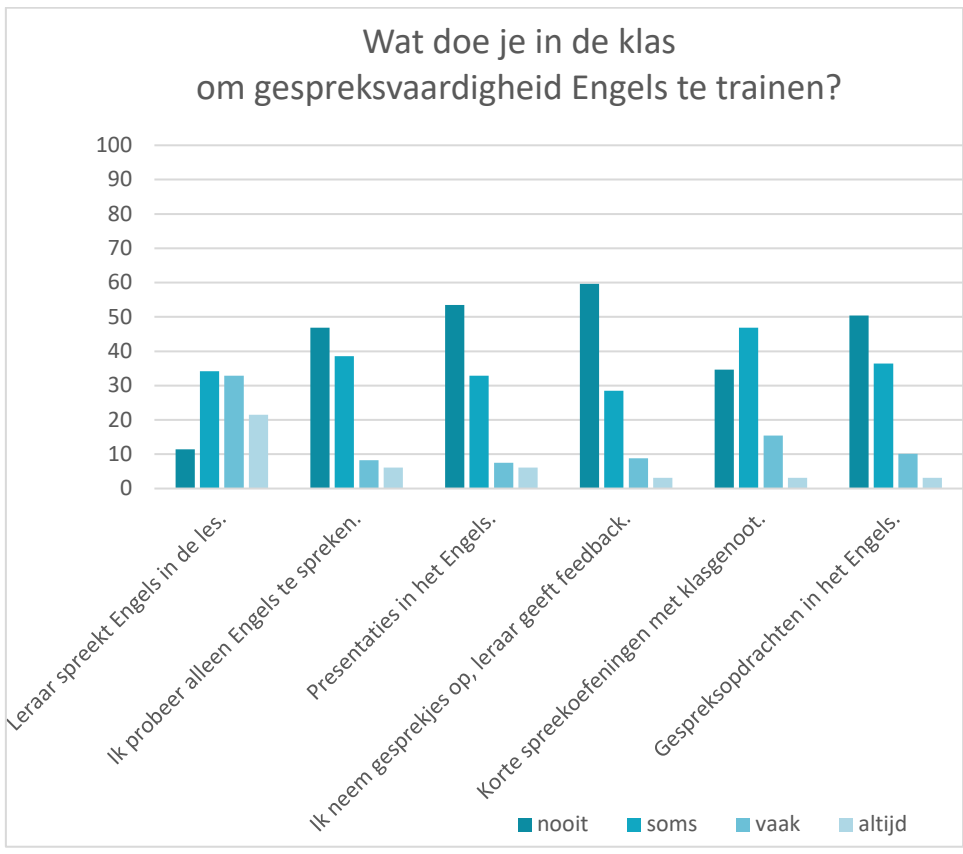
Als jullie Engels spreken in de klas, dan hebben jullie het over... (n=227)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
Alledaagse dingen (over jezelf, je familie, vrienden en kennissen, over computerspelletjes, hobby's, vrije tijd; over persoonlijke onderwerpen, etc.)	21,1	47,4	24,1	7,5
Openbare leven (gesprekken aan informatiebalies/loketten, in winkels, in de horeca, openbaar vervoer, met bedrijven, openbare instanties etc.)	31,6	50,4	14,9	3,1
Actualiteit (het nieuws)	32,0	42,5	19,7	5,7
Maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld: voetbalvandalisme, euthanasie, racisme etc.)	52,2	33,8	12,3	1,8
Werksituaties (bijbaantje, toekomstige baan etc.)	28,5	49,6	17,1	4,8
Studie (schoolvakken, toekomstige studie, stage)	28,9	46,1	20,2	4,8

Tabel 10: *BB-Leeractiviteiten*

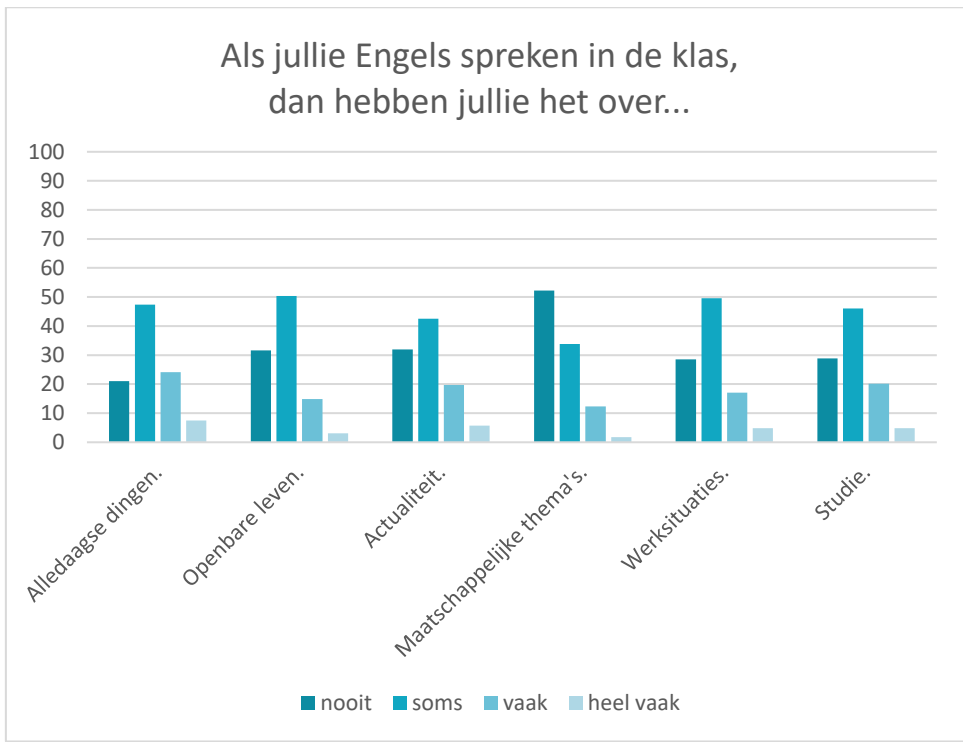
Wat gebruiken jullie om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=227)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
De oefeningen van de methode.	11,0	45,2	37,7	6,1
Losse opdrachten die niet uit de methode komen.	18,4	50,9	26,3	4,4
Video's op internet.	17,1	37,3	33,3	12,3
Teksten op internet.	25,4	39,5	26,3	8,8
Muziek.	43,9	31,1	14,0	11,0
Chat sessies met leerlingen in het buitenland.	77,6	14,9	5,3	2,2
Schooluitwisseling met een buitenlandse school.	82,0	15,4	2,2	0,4

Tabel 11: *BB-Drempels bij spreken*

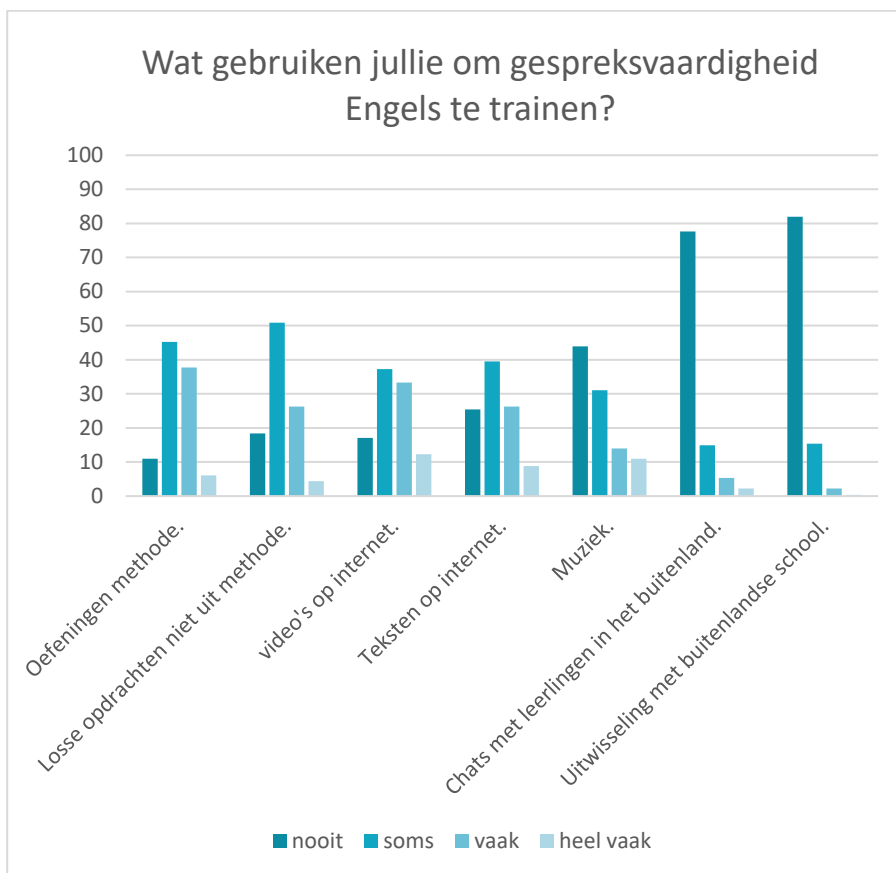
Wat maakt het lastig om goed Engels te leren spreken? (n=227)				
	speelt geen rol %	een beetje lastig %	tamelijk lastig %	heel lastig %
Ik vind dat ik te weinig oefen.	46,1	38,2	10,1	5,7
Ik vind dat ik te weinig Engels praat in de klas.	43,4	32,0	18,4	6,1
Ik vind dat er teveel leerlingen in de klas zijn.	69,3	18,9	7,5	4,4
Ik vind dat gespreksvaardigheid te weinig meetelt voor het eindcijfer.	57,5	25,9	13,2	3,5
Ik durf tijdens de les niet in het Engels te spreken.	63,6	23,2	9,6	3,5
Ik heb te weinig kans om Engels te spreken buiten de les.	62,3	21,1	9,6	7,0
Ik vind spreken moeilijker dan lezen of luisteren.	43,4	32,9	15,8	7,9
Ik vind spreken niet leuk.	63,2	18,9	13,2	4,8
Ik vind spreken niet belangrijk.	64,5	21,5	10,5	3,5
Ik vind dat spreken te weinig wordt getoetst.	44,7	30,7	16,2	8,3
Ik weet niet hoe de leraar gespreksvaardigheid beoordeelt.	45,2	37,7	14,0	3,1
Ik weet niet hoe goed ik Engels moet kunnen spreken om een voldoende te kunnen halen.	44,7	36,0	14,5	4,8

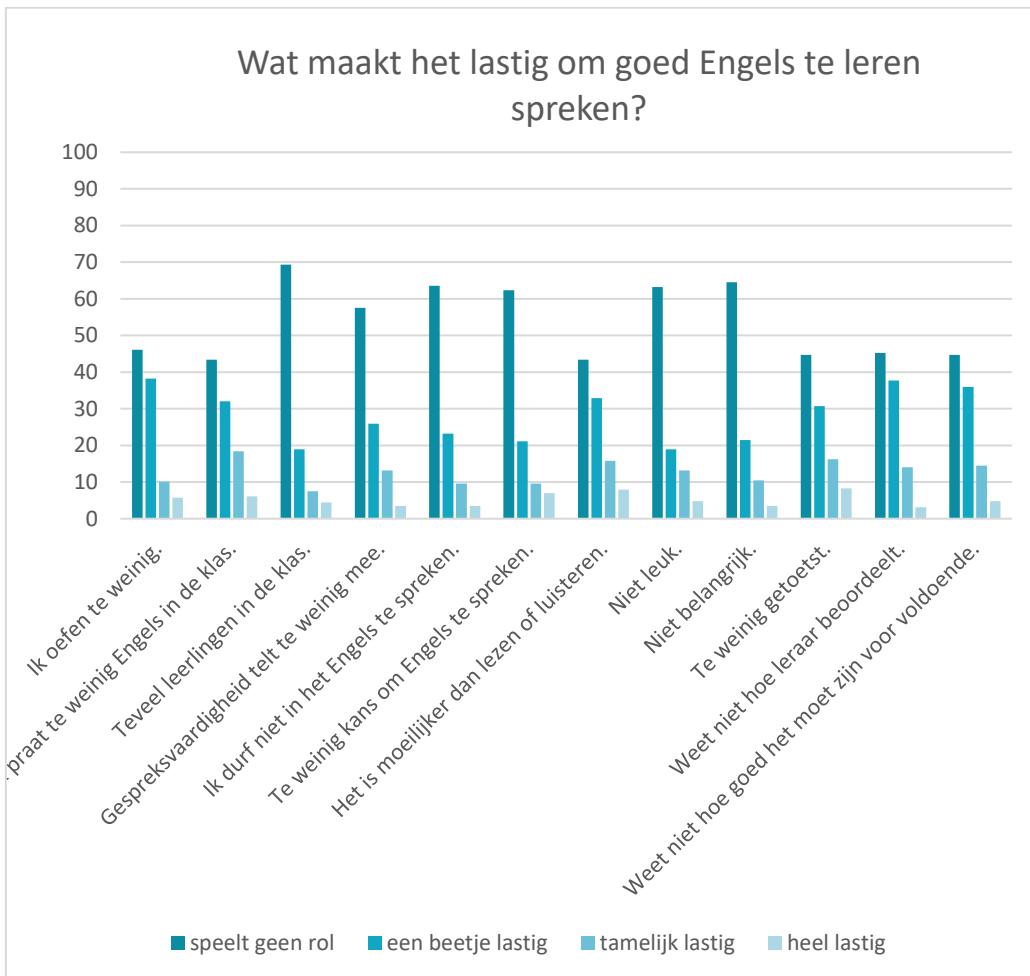
Figuur 8: BB-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Figuur 9: BB-Gespreksonderwerpen in de klas

Figuur 10: BB-Leeractiviteiten

Figuur 11: BB-Drempels bij spreken

Vmbo-kb (n=275)

De mondelinge toets

Tabel 12: KB-Moeilijkheid van de toets

Hoe vond je de toets? (n=275)	
	%
makkelijk	13,5
tamelijk makkelijk	33,5
een beetje moeilijk	41,5
moeilijk	11,6

Tabel 13: KB-Vergelijking met de toetsen op school I

Heb je op school al eerder een mondelinge toets Engels gehad? (n=275)	
	%
ja	44
nee	56

Tabel 14: KB-Vergelijking met de toetsen op school II

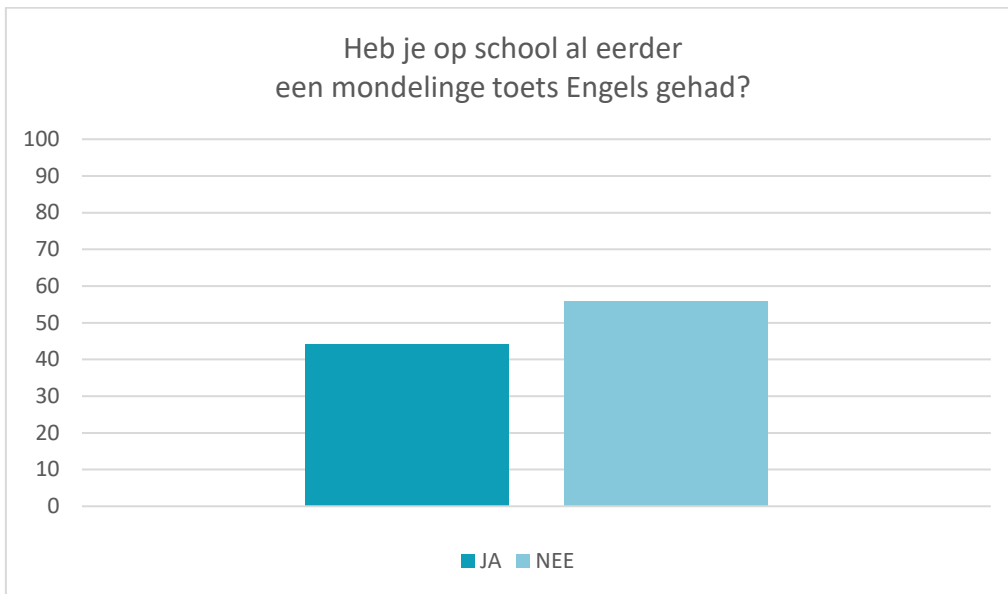
Leek de toets van vandaag op een toets Engels die je eerder gehad hebt? (n=121)	
	%
helemaal niet	37,2
een beetje	46,3
redelijk	13,2
jazeker!	3,3

Tabel 15: KB-Vergelijking met de toetsen op school III

. Heb je de volgende dingen ook bij de mondelinge toetsen Engels gedaan die bij jou op school worden afgenomen? (n=121)				
	nooit %	soms %	vaak %	in elke toets %
Ik hoefde niets van tevoren voor te bereiden.	28,9	38,8	17,4	14,9
Ik wist niet van tevoren waarover ik zou moeten praten.	33,9	38,0	19,0	9,1
De toets duurde een kwartier.	20,7	43,8	28,1	7,4
De leraren die de toets afnamen, spraken alleen Engels.	24,8	24,0	23,1	28,1
Ik kreeg foto's te zien, ik moest er iets over vertellen.	48,8	27,3	15,7	8,3
Ik moest een gesprek voeren met een andere leerling.	5,8	19,8	33,9	40,5
Ik moest iets vertellen/presenteren (monoloog).	15,7	33,9	28,1	22,3

Figuur 12: KB-Moeilijkheid van de toets

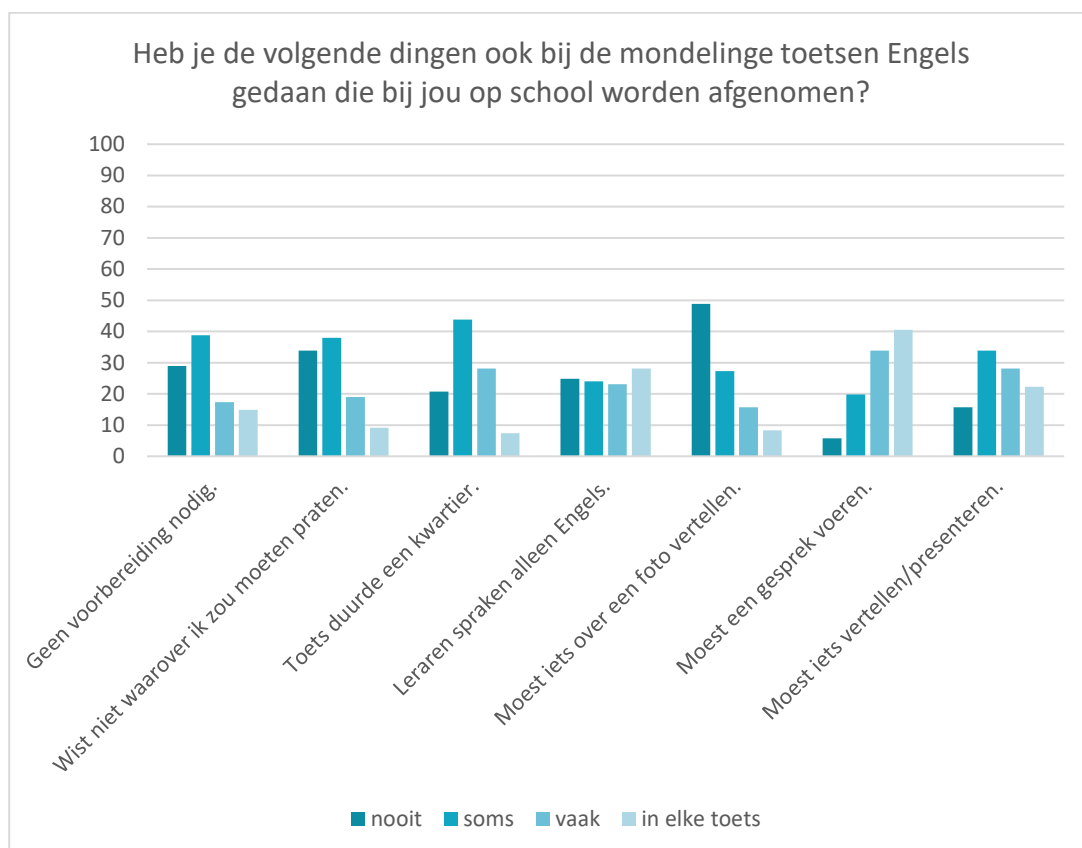

Figuur 13: KB-Vergelijking met de toetsen op school I

Figuur 14: KB-Vergelijking met de toetsen op school II

Figuur 15: KB-Vergelijking met de toetsen op school III

Mondelinge toetsen op school

Tabel 16: KB-Frequentie mondelinge toets klas 4

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 4? (n=121)	
	%
nog geen toets gehad	14,0
1 keer	55,4
2 keer	23,1
3 keer	4,1
meer dan 3 keer	3,3

Tabel 17: KB-Toetsing gespreksvaardigheid

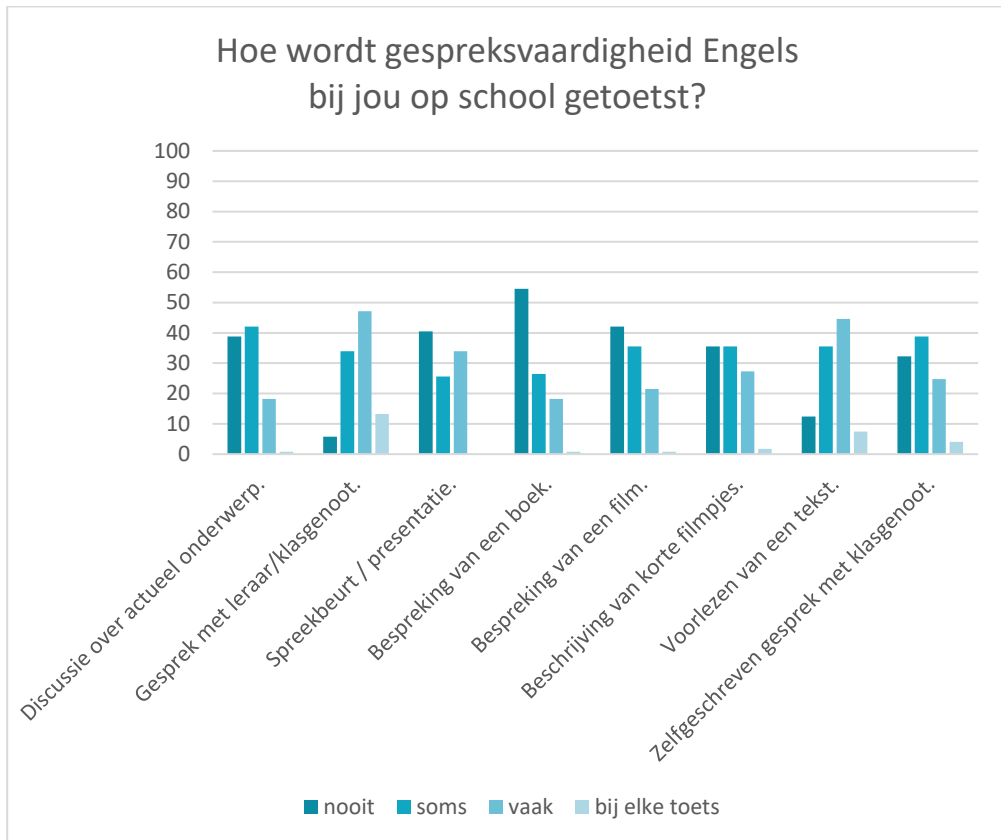
Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels bij jou op school getoetst? (n=121)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Een discussie over een actueel onderwerp.	38,8	42,1	18,2	0,8
Een gesprek met de leraar of een klasgenoot.	5,8	33,9	47,1	13,2
Een spreekbeurt/ presentatie.	40,5	25,6	33,9	0,0
De bespreking van een boek.	54,5	26,4	18,2	0,8
De bespreking van een film.	42,1	35,5	21,5	0,8
De beschrijving van korte filmpjes.	35,5	35,5	27,3	1,7
Voorlezen van een tekst.	12,4	35,5	44,6	7,4
Het voeren van een zelfgeschreven gesprek samen met een klasgenoot.	32,2	38,8	24,8	4,1

Tabel 18: KB-Voorbereiding toets gespreksvaardigheid

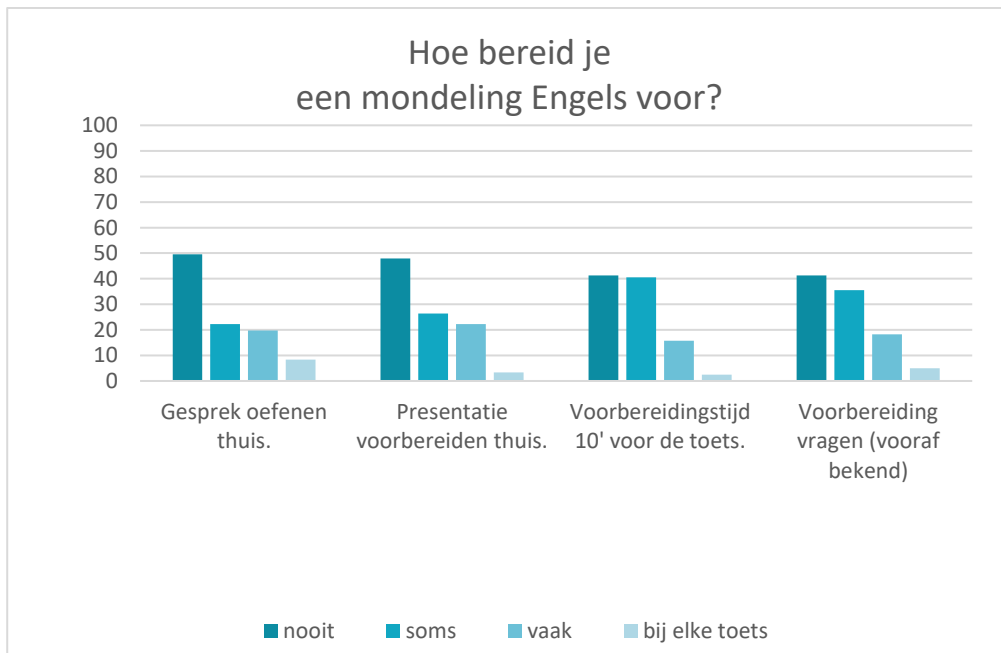
Hoe bereid je een mondeling Engels voor? (n=121)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Ik moet thuis een gesprek oefenen.	49,6	22,3	19,8	8,3
Ik moet thuis een presentatie voorbereiden.	47,9	26,4	22,3	3,3
Ik krijg tien minuten vóór de toets om me voor te bereiden.	41,3	40,5	15,7	2,5
Ik weet van tevoren welke vragen gesteld zullen worden, en die bereid ik voor.	41,3	35,5	18,2	5,0

Figuur 16: KB-Frequentie mondelinge toets klas 4

Figuur 17: KB-Toetsing gespreksvaardigheid

Figuur 18: KB-Voorbereiding toets gespreksvaardigheid

Training van gespreksvaardigheid

Tabel 19: KB-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Wat doe je in de klas om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=275)				
	nooit %	soms %	vaak %	altijd %
De leraar spreekt Engels in de les.	6,9	36,0	42,9	14,2
Ik probeer alleen Engels in de les te spreken.	48,4	40,4	9,5	1,8
Ik geef presentaties in het Engels.	48,7	32,4	12,0	6,9
Ik neem gesprekjes op en de leraar geeft feedback.	67,6	25,1	6,2	1,1
Ik maak korte spreekoefeningen met een klasgenoot of in groepjes.	39,3	47,6	12,4	0,7
Ik doe gespreksopdrachten in het Engels om in een bepaalde situatie een probleem op te lossen of iets anders voor elkaar te krijgen.	45,8	43,6	8,7	

Tabel 20: KB-Gespreksonderwerpen in de klas

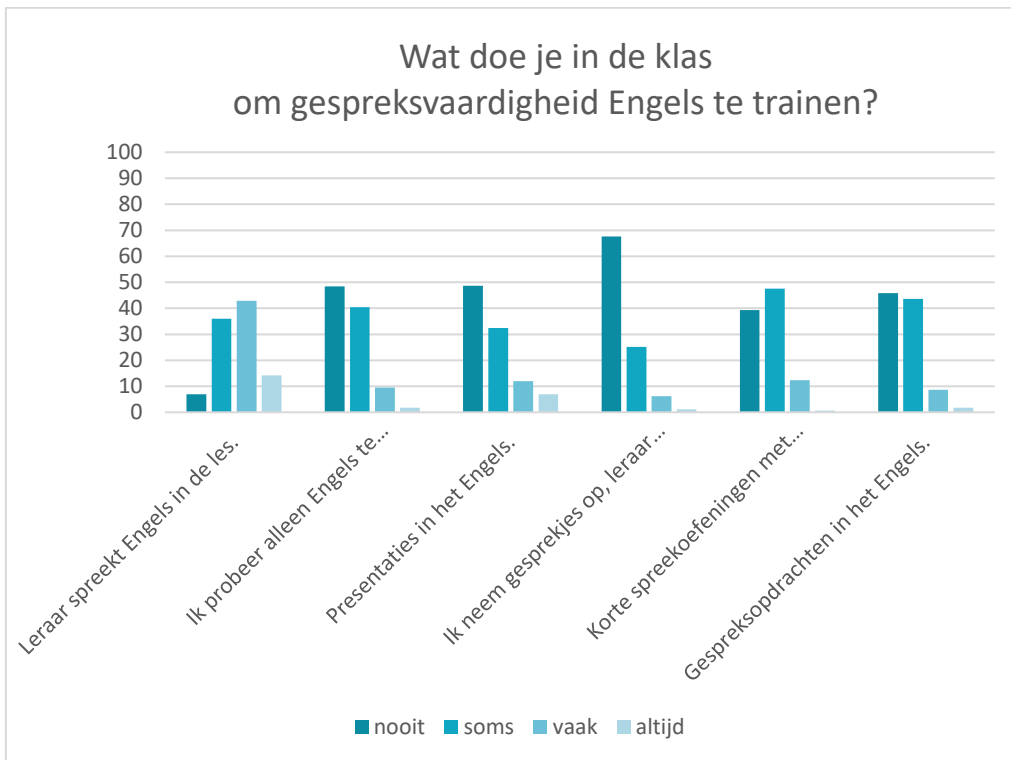
Als jullie Engels spreken in de klas, dan hebben jullie het over... (n=275)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
Alledaagse dingen (over jezelf, je familie, vrienden en kennissen, over computerspelletjes, hobby's, vrije tijd; over persoonlijke onderwerpen, etc.)	13,5	51,3	26,5	8,7
Openbare leven (gesprekken aan informatiebalies/loketten, in winkels, in de horeca, openbaar vervoer, met bedrijven, openbare instanties etc.)	26,5	53,1	17,8	2,5
Actualiteit (het nieuws)	34,2	40,7	21,8	3,3
Maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld: voetbalvandalisme, euthanasie, racisme etc.)	51,3	36,4	9,8	2,5
Werksituaties (bijbaantje, toekomstige baan etc.)	35,3	44,4	18,9	1,5
Studie (schoolvakken, toekomstige studie, stage)	23,3	46,2	26,2	4,4

Tabel 21: *KB-Leeractiviteiten*

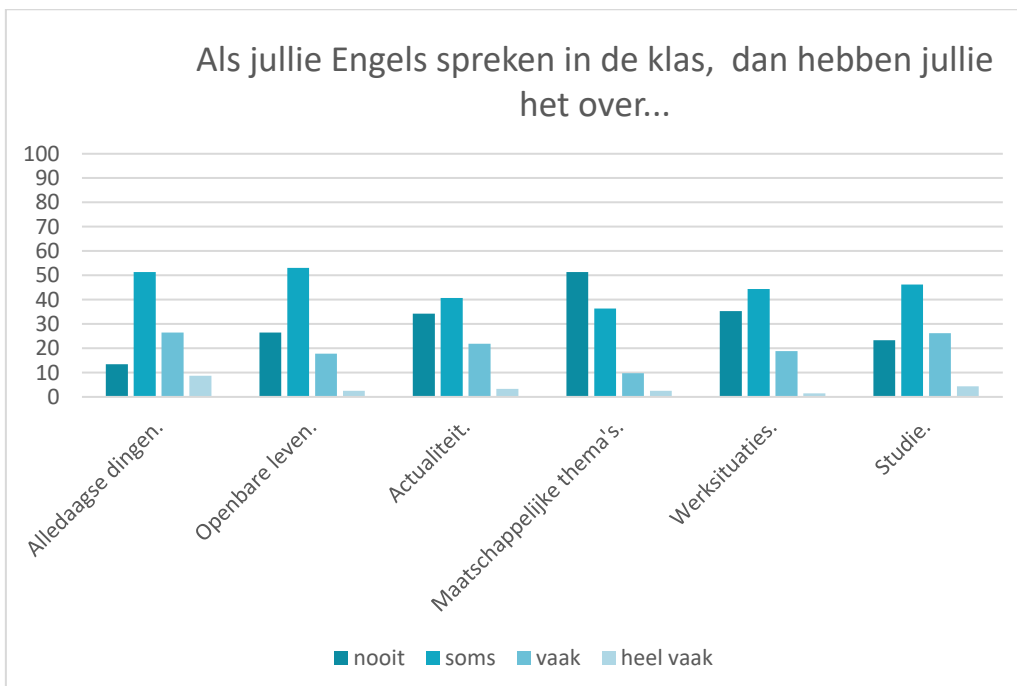
Wat gebruiken jullie om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=275)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
De oefeningen van de methode.	17,5	47,6	29,5	5,5
Losse opdrachten die niet uit de methode komen.	22,2	44,7	27,3	5,8
Video's op internet.	15,6	38,2	33,8	12,4
Teksten op internet.	25,5	41,5	25,8	7,3
Muziek.	47,6	28,4	12,4	11,6
Chat sessies met leerlingen in het buitenland.	82,9	9,5	6,2	1,5
Schooluitwisseling met een buitenlandse school.	81,8	14,9	2,9	0,4

Tabel 22: *KB-Drempels bij spreken*

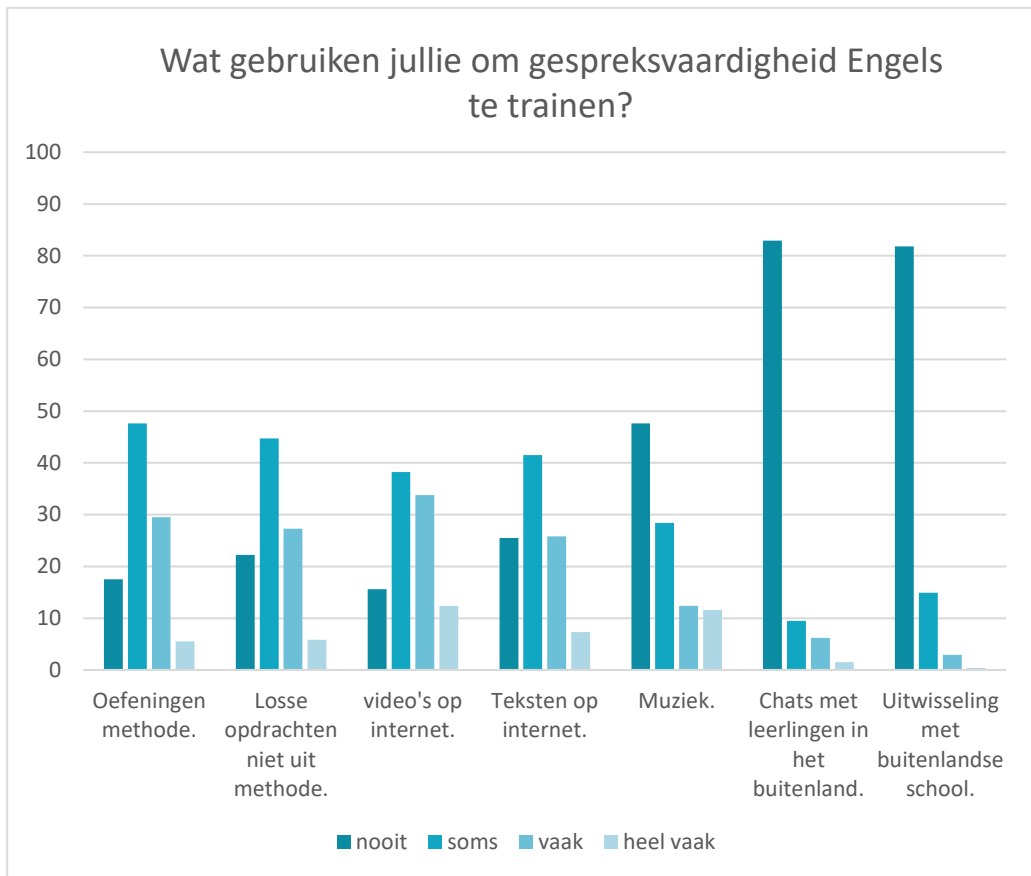
Wat maakt het lastig om goed Engels te leren spreken? (n=275)				
	speelt geen rol %	een beetje lastig %	tamelijk lastig %	heel lastig %
Ik vind dat ik te weinig oefen.	43,6	33,5	18,2	4,7
Ik vind dat ik te weinig Engels praat in de klas.	34,2	39,3	17,8	8,7
Ik vind dat er teveel leerlingen in de klas zijn.	62,9	21,5	11,3	4,4
Ik vind dat gespreksvaardigheid te weinig meetelt voor het eindcijfer.	50,5	30,9	15,3	3,3
Ik durf tijdens de les niet in het Engels te spreken.	62,2	23,6	9,5	4,7
Ik heb te weinig kans om Engels te spreken buiten de les.	59,3	22,9	12,4	5,5
Ik vind spreken moeilijker dan lezen of luisteren.	36,0	29,1	21,1	13,8
Ik vind spreken niet leuk.	60,7	19,3	13,5	6,5
Ik vind spreken niet belangrijk.	64,0	20,4	9,5	6,2
Ik vind dat spreken te weinig wordt getoetst.	37,5	30,5	22,2	9,8
Ik weet niet hoe de leraar gespreksvaardigheid beoordeelt.	46,5	34,2	12,4	6,9
Ik weet niet hoe goed ik Engels moet kunnen spreken om een voldoende te kunnen halen.	46,5	30,5	15,3	7,6

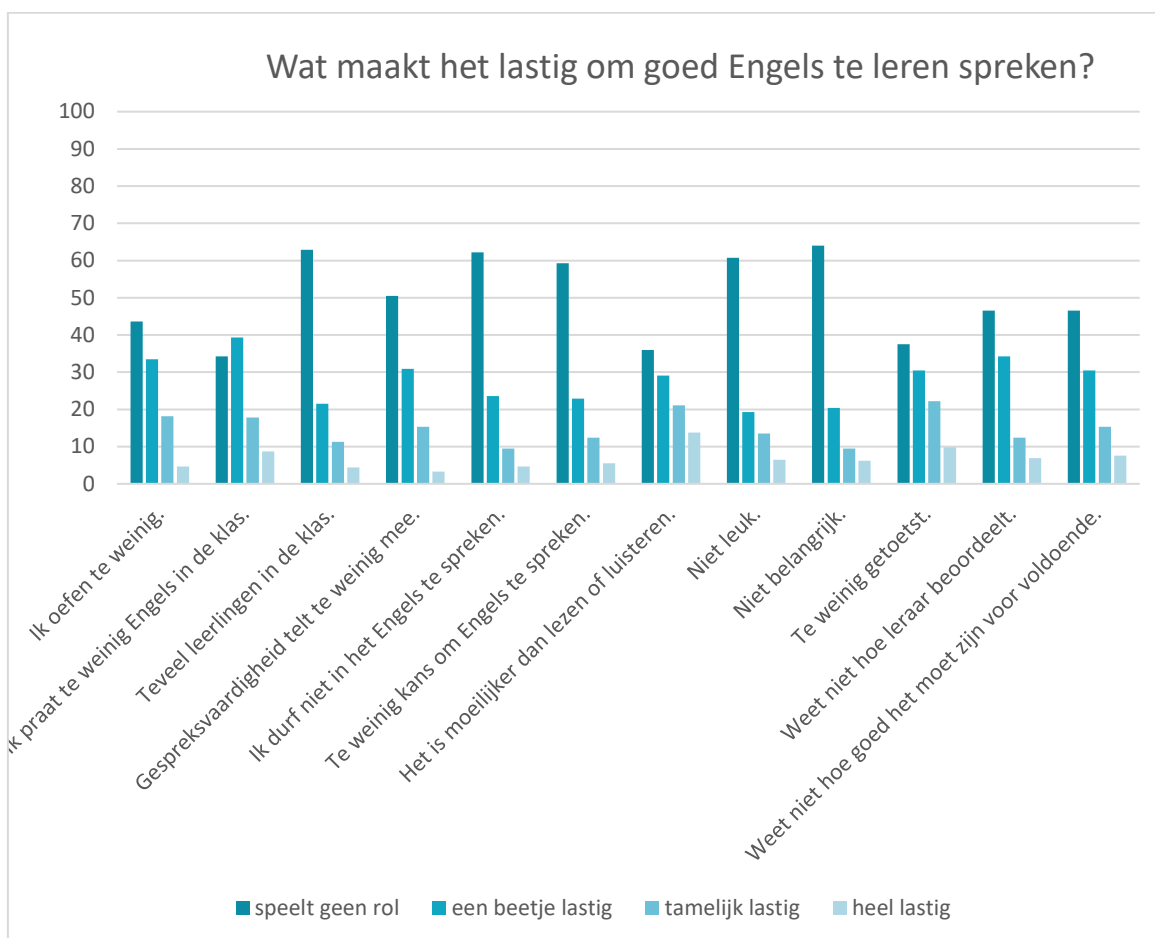
Figuur 19: KB-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Figuur 20: KB-Gespreksonderwerpen in de klas

Figuur 21: KB-Leeractiviteiten

Figuur 22: KB-Drempels bij spreken

Vmbo-gt (n=407)

De mondelinge toets

Tabel 23: GT-Moeilijkheid van de toets

Hoe vond je de toets? (n=407)	
	%
makkelijk	14,0
tamelijk makkelijk	35,2
een beetje moeilijk	42,6
moeilijk	8,1

Tabel 24: GT-Vergelijking met de toetsen op school I

Heb je op school al eerder een mondelinge toets Engels gehad? (n=407)	
	%
ja	46,8
nee	53,2

Tabel 25: GT-Vergelijking met de toetsen op school II

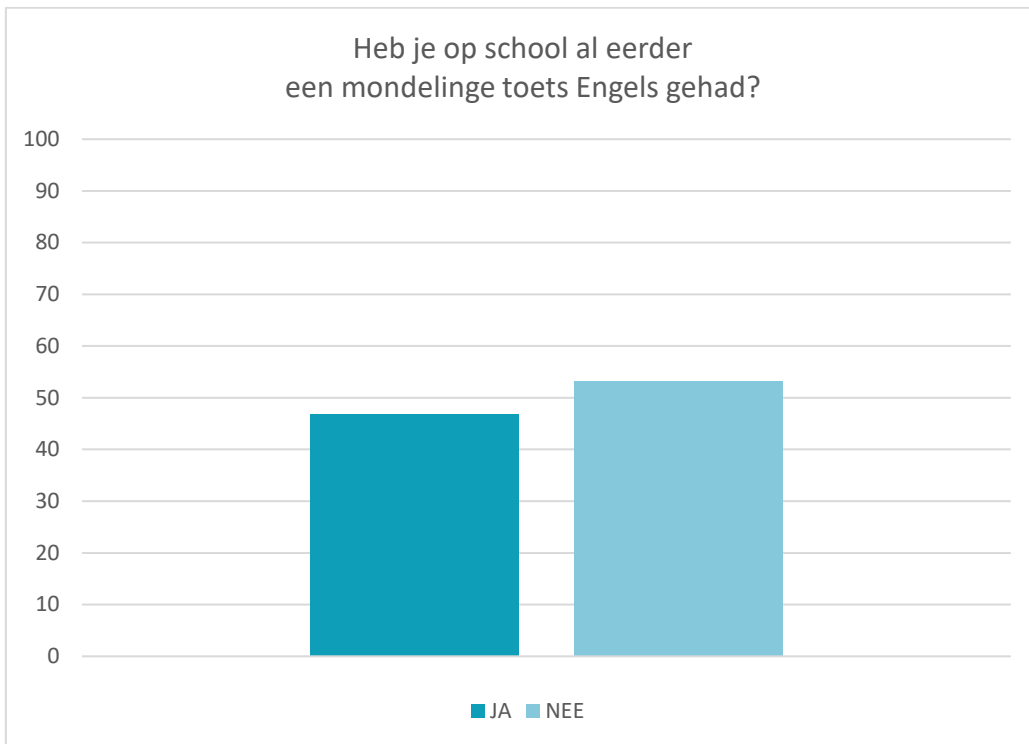
Leek de toets van vandaag op een toets Engels die je eerder gehad hebt? (n=190)	
	%
helemaal niet	45,3
een beetje	42,6
redelijk	11,1
jazeker!	1,1

Tabel 26: GT-Vergelijking met de toetsen op school III

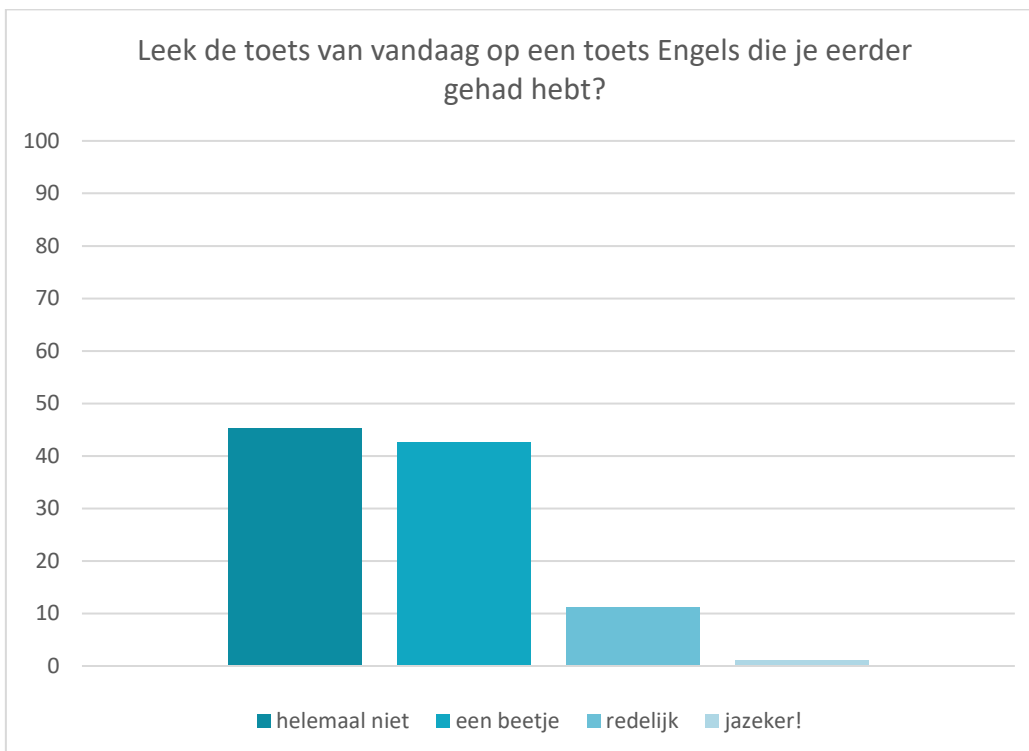
Heb je de volgende dingen ook bij de mondelinge toetsen Engels gedaan die bij jou op school worden afgenomen? (n=190)				
	nooit %	soms %	vaak %	in elke toets %
Ik hoefde niets van tevoren voor te bereiden.	30,5	38,4	12,1	18,9
Ik wist niet van tevoren waarover ik zou moeten praten.	38,4	32,6	13,7	15,3
De toets duurde een kwartier.	20,0	31,1	34,7	14,2
De leraren die de toets afnamen, spraken alleen Engels.	21,1	16,8	21,6	40,5
Ik kreeg foto's te zien, ik moest er iets over vertellen.	61,1	19,5	12,6	6,8
Ik moest een gesprek voeren.	4,7	11,6	23,7	60,0
Ik moest iets vertellen/presenteren (monoloog).	18,4	27,4	31,6	22,6

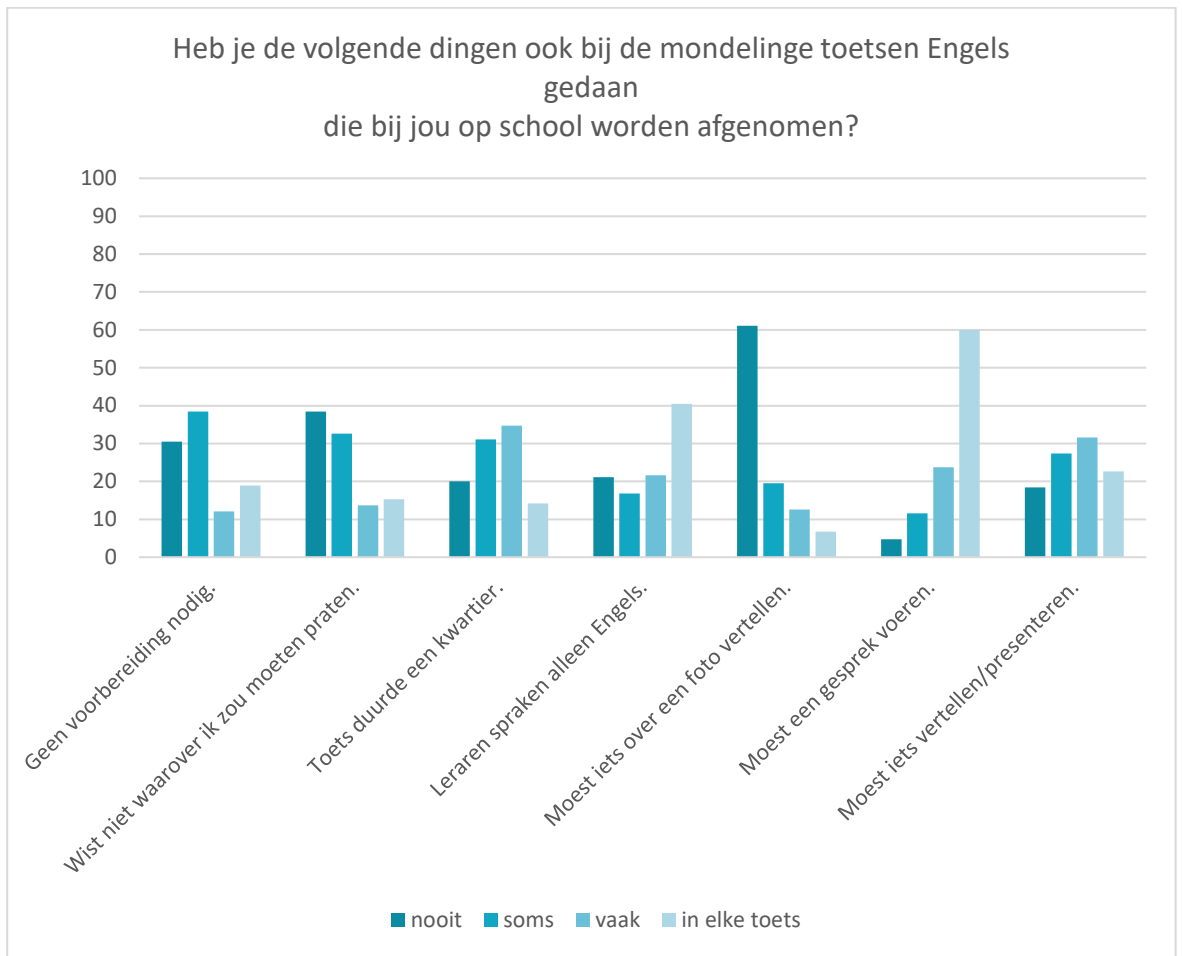
Figuur 23: GT-Moeilijkheid van de toets

Figuur 24: GT-Vergelijking met de toetsen op school I

Figuur 25: GT-Vergelijking met de toetsen op school II

Figuur 26: GT-Vergelijking met de toetsen op school III

Mondelinge toetsen op school

Tabel 27: *GT-Frequentie mondelinge toets klas 4*

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 4? (n=190)	
	%
nog geen toets gehad	24,7
1 keer	56,3
2 keer	16,3
3 keer	0,5
meer dan 3 keer	2,0

Tabel 28: *GT-Toetsing gespreksvaardigheid*

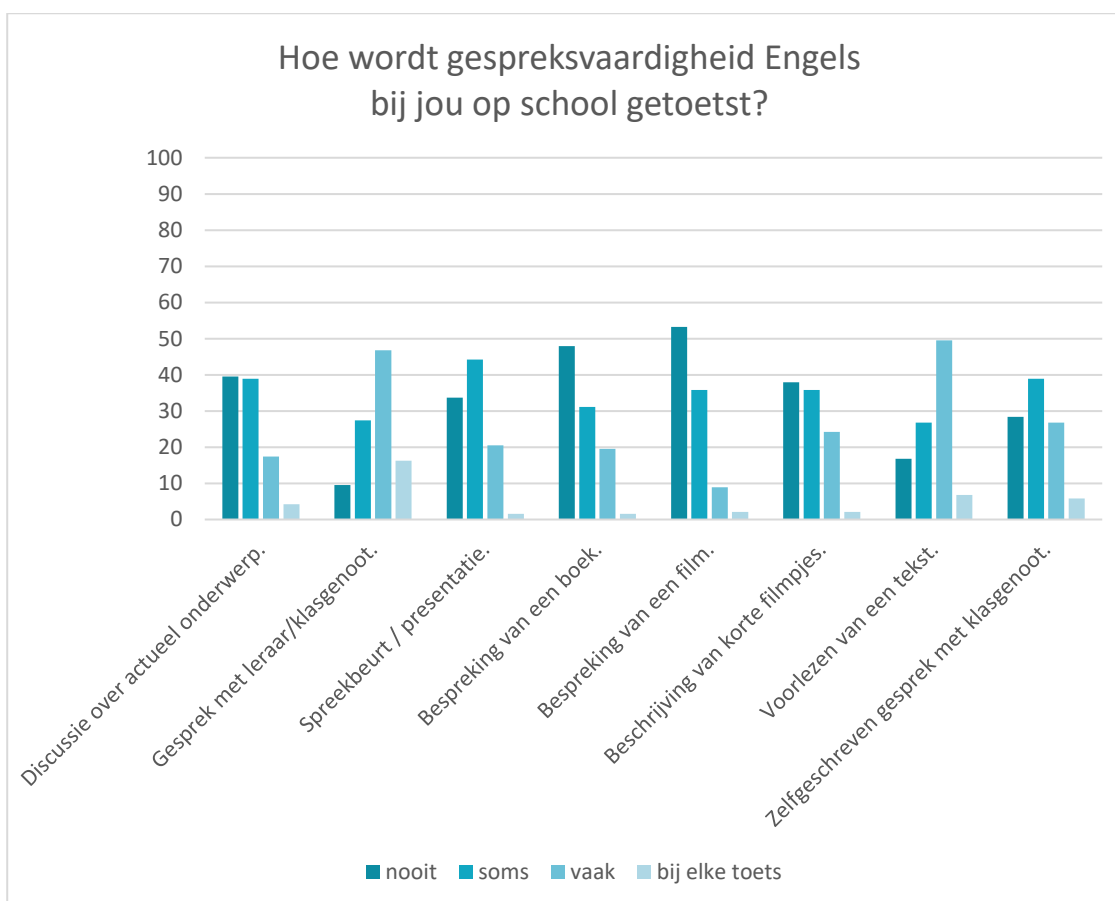
Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels bij jou op school getoetst? (n=190)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Een discussie over een actueel onderwerp.	39,5	38,9	17,4	4,2
Een gesprek met de leraar of een klasgenoot.	9,5	27,4	46,8	16,3
Een spreekbeurt/ presentatie.	33,7	44,2	20,5	1,6
De bespreking van een boek.	47,9	31,1	19,5	1,6
De bespreking van een film.	53,2	35,8	8,9	2,1
De beschrijving van korte filmpjes.	37,9	35,8	24,2	2,1
Voorlezen van een tekst.	16,8	26,8	49,5	6,8
Het voeren van een zelfgeschreven gesprek samen met een klasgenoot.	28,4	38,9	26,8	5,8

Tabel 29: *GT-Vorbereiding toets gespreksvaardigheid*

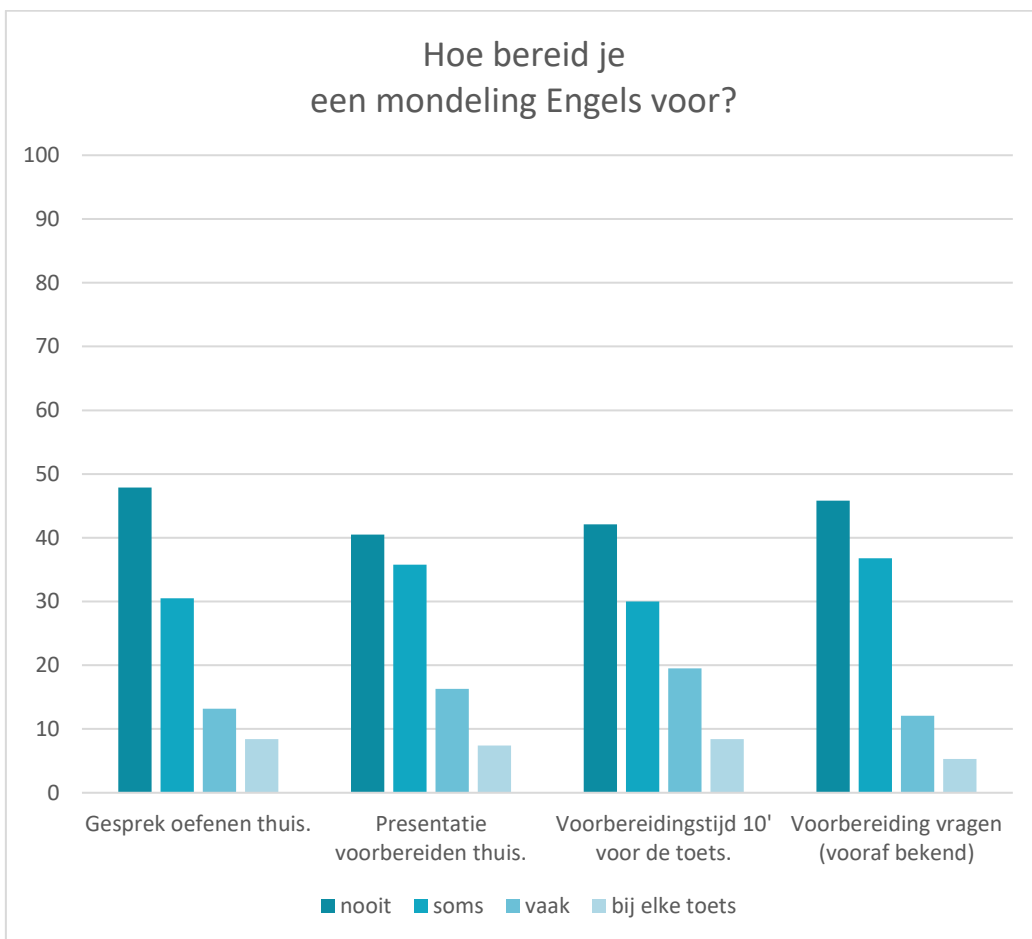
Hoe bereid je een mondeling Engels voor? (n=190)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Ik moet thuis een gesprek oefenen.	47,9	30,5	13,2	8,4
Ik moet thuis een presentatie voorbereiden.	40,5	35,8	16,3	7,4
Ik krijg tien minuten vóór de toets om me voor te bereiden.	42,1	30,0	19,5	8,4
Ik weet van tevoren welke vragen gesteld zullen worden, en die bereid ik voor.	45,8	36,8	12,1	5,3

Figuur 27: GT-Frequentie mondelinge toets klas 4

Figuur 28: GT-Toetsing gespreksvaardigheid

Figuur 29: GT-Vorbereitung toets gespreksvaardigheid

Training van gespreksvaardigheid

Tabel 30: GT-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Wat doe je in de klas om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=407)				
	nooit %	soms %	vaak %	altijd %
De leraar spreekt Engels in de les.	9,9	27,8	38,2	24,1
Ik probeer alleen Engels in de les te spreken.	44,6	39,7	11,8	3,9
Ik geef presentaties in het Engels.	44,6	37,7	12,3	5,4
Ik neem gesprekjes op en de leraar geeft feedback.	73,2	20,4	5,7	0,7
Ik maak korte spreekoefeningen met een klasgenoot of in groepjes.	38,4	46,1	14,8	0,7
Ik doe gespreksopdrachten in het Engels om in een bepaalde situatie een probleem op te lossen of iets anders voor elkaar te krijgen.	52,7	35,5	10,6	1,2

Tabel 31: *GT-Gespreksonderwerpen in de klas*

Als jullie Engels spreken in de klas, dan hebben jullie het over... (n=407)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
Alledaagse dingen (over jezelf, je familie, vrienden en kennissen, over computerspelletjes, hobby's, vrije tijd; over persoonlijke onderwerpen, etc.)	22,9	45,8	24,9	6,4
Openbare leven (gesprekken aan informatiebalies/loketten, in winkels, in de horeca, openbaar vervoer, met bedrijven, openbare instanties etc.)	32,0	45,8	20,4	1,7
Actualiteit (het nieuws)	30,3	36,9	25,6	7,1
Maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld: voetbalvandalisme, euthanasie, racisme etc.)	46,3	41,1	11,8	0,7
Werksituaties (bijbaantje, toekomstige baan etc.)	42,4	44,1	12,6	1,0
Studie (schoolvakken, toekomstige studie, stage)	27,8	46,6	20,2	5,4

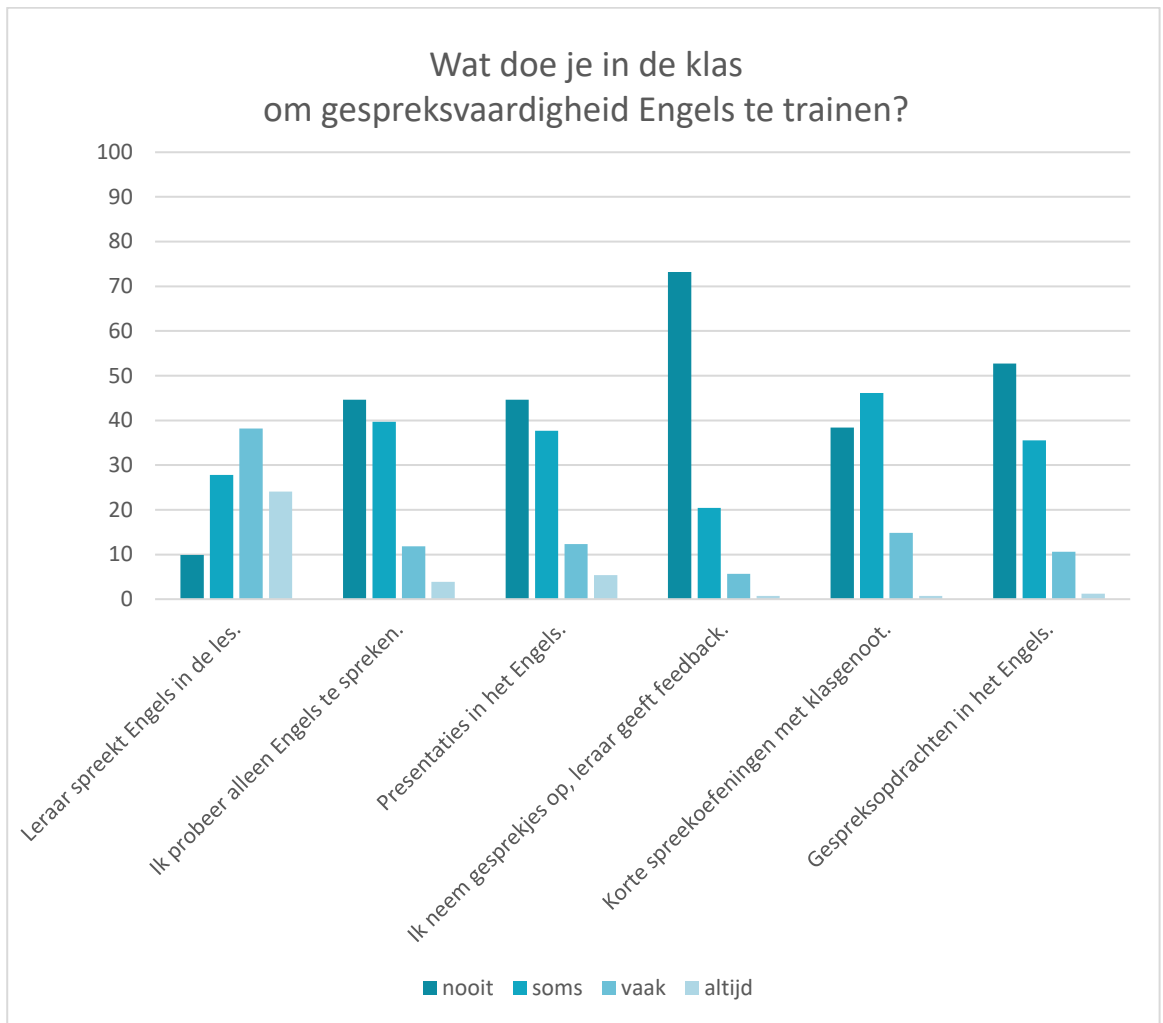
Tabel 32: *GT-Leeractiviteiten*

Wat gebruiken jullie om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=407)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
De oefeningen van de methode.	16,0	37,4	36,2	10,3
Losse opdrachten die niet uit de methode komen.	28,1	43,6	25,1	3,2
Video's op internet.	23,9	36,2	30,5	9,4
Teksten op internet.	33,0	36,7	26,1	4,2
Muziek.	54,2	26,6	10,6	8,6
Chat sessies met leerlingen in het buitenland.	78,8	13,5	4,9	2,7
Schooluitwisseling met een buitenlandse school.	91,9	6,7	1,5	0,0

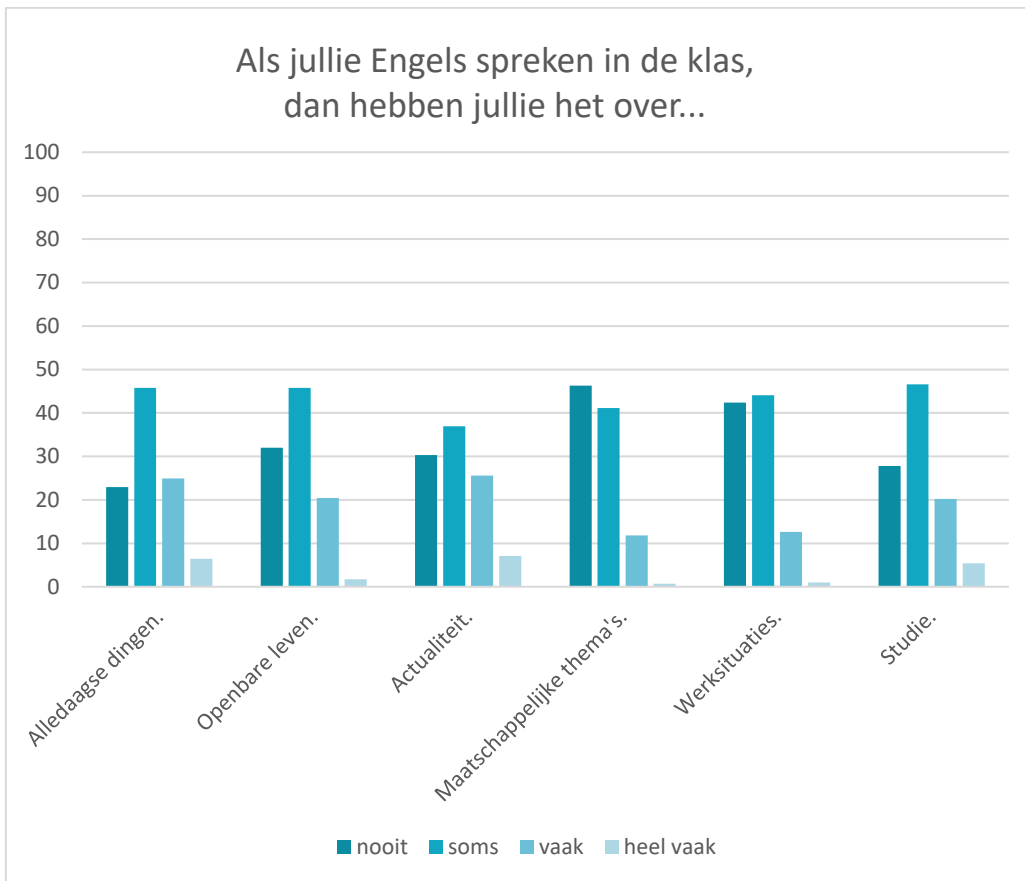
Tabel 33: *GT-Drempels bij spreken*

Wat maakt het lastig om goed Engels te leren spreken? (n=407)				
	speelt geen rol %	een beetje lastig %	tamelijk lastig %	heel lastig %
Ik vind dat ik te weinig oefen.	47,8	32,0	16,7	3,4
Ik vind dat ik te weinig Engels praat in de klas.	43,1	31,3	20,7	4,9
Ik vind dat er teveel leerlingen in de klas zijn.	74,9	16,5	4,9	3,7
Ik vind dat gespreksvaardigheid te weinig meetelt voor het eindcijfer.	56,2	26,8	14,0	3,0
Ik durf tijdens de les niet in het Engels te spreken.	64,0	20,4	9,6	5,9
Ik heb te weinig kans om Engels te spreken buiten de les.	56,4	21,9	17,5	4,2
Ik vind spreken moeilijker dan lezen of luisteren.	45,1	21,2	23,2	10,6
Ik vind spreken niet leuk.	66,0	20,9	8,9	4,2
Ik vind spreken niet belangrijk.	76,8	15,5	5,4	2,2
Ik vind dat spreken te weinig wordt getoetst.	35,5	28,6	26,8	9,1
Ik weet niet hoe de leraar gespreksvaardigheid beoordeelt.	46,3	32,3	12,8	8,6
Ik weet niet hoe goed ik Engels moet kunnen spreken om een voldoende te kunnen halen.	52,7	20,2	19,0	8,1

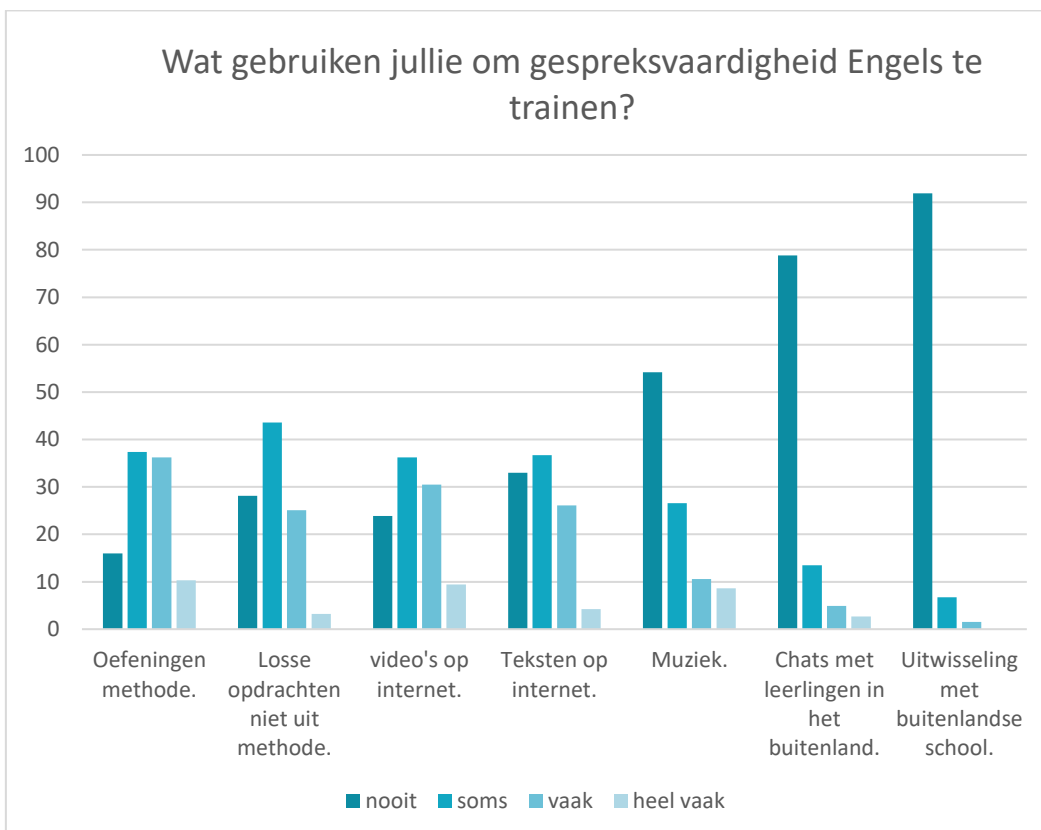

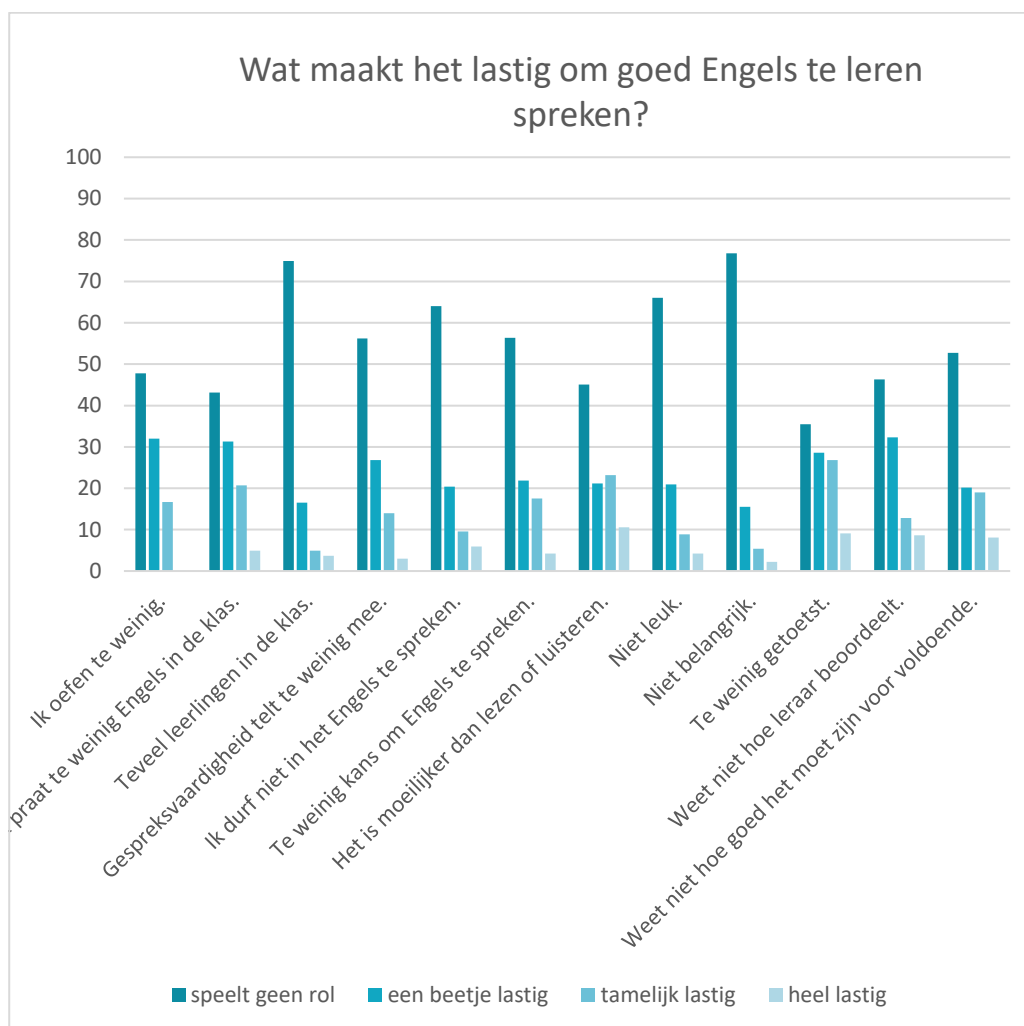
Figuur 30: GT-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Figuur 31: GT-Gespreksonderwerpen in de klas

Figuur 32: GT-Leeractiviteiten

Figuur 33: GT-Drempels bij spreken

Havo (n=428)

De mondelinge toets

Tabel 34: Havo-Moeilijkheid van de toets

Hoe vond je de toets? (n=428)	
	%
makkelijk	17,3
tamelijk makkelijk	49,8
een beetje moeilijk	31,8
moeilijk	1,2

Tabel 35: Havo-Vergelijking met de toetsen op school I

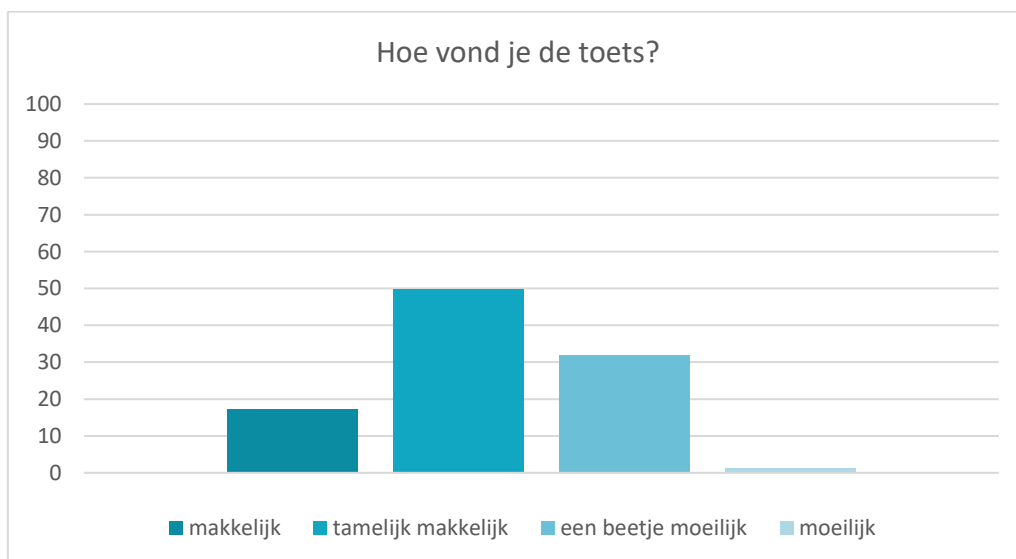
Heb je op school al eerder een mondelinge toets Engels gehad? (n=428)	
	%
ja	83,2
nee	16,8

Tabel 36: *Havo-gelijking met de toetsen op school II*

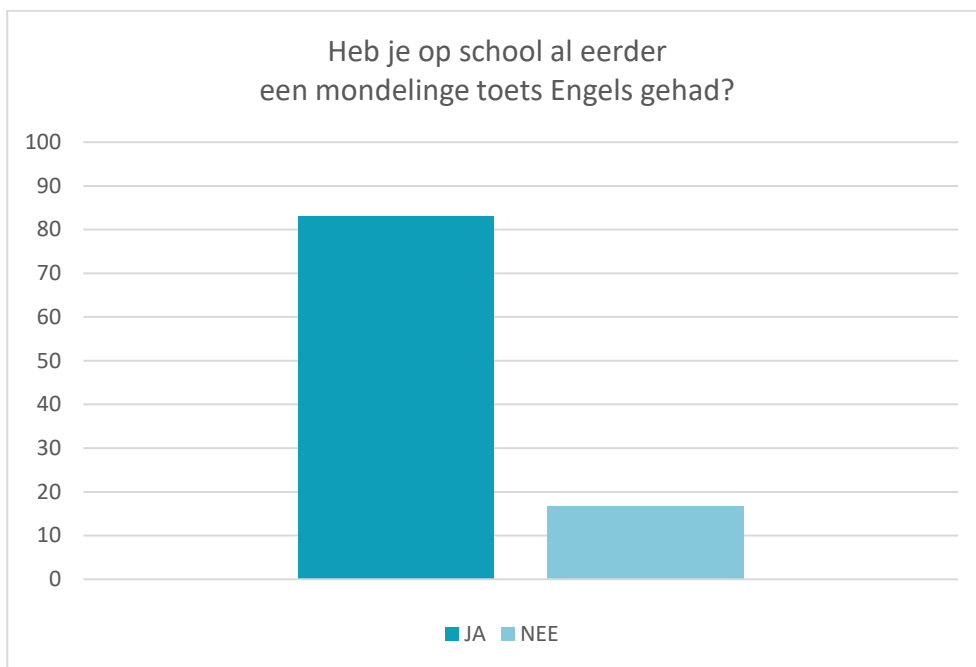
Leek de toets van vandaag op een toets Engels die je eerder gehad hebt? (n=356)	
	%
helemaal niet	26,1
een beetje	38,5
redelijk	26,1
jazeker!	9,3

Tabel 37: *Havo-Vergelijking met de toetsen op school III*

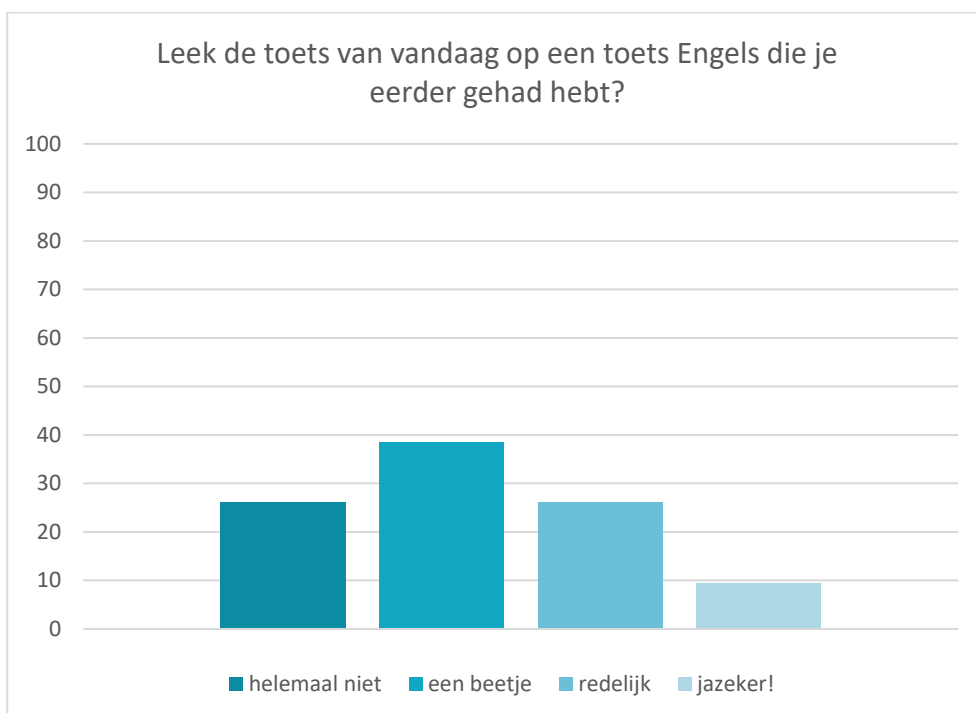
Heb je de volgende dingen ook bij de mondelinge toetsen Engels gedaan die bij jou op school worden afgenomen? (n=356)				
	nooit %	soms %	vaak %	in elke toets %
Ik hoefde niets van tevoren voor te bereiden.	24,4	38,8	19,1	17,7
Ik wist niet van tevoren waarover ik zou moeten praten.	34,3	34,6	18,8	12,4
De toets duurde een kwartier.	9,3	27,8	43,3	19,7
De leraren die de toets afnamen, spraken alleen Engels.	12,1	7,6	23,6	56,7
Ik kreeg foto's te zien, ik moest er iets over vertellen.	40,4	17,4	19,4	22,8
Ik moest een gesprek voeren.	2,2	6,7	36,2	54,8
Ik moest iets vertellen/presenteren (monoloog).	7,6	28,1	43,0	21,3

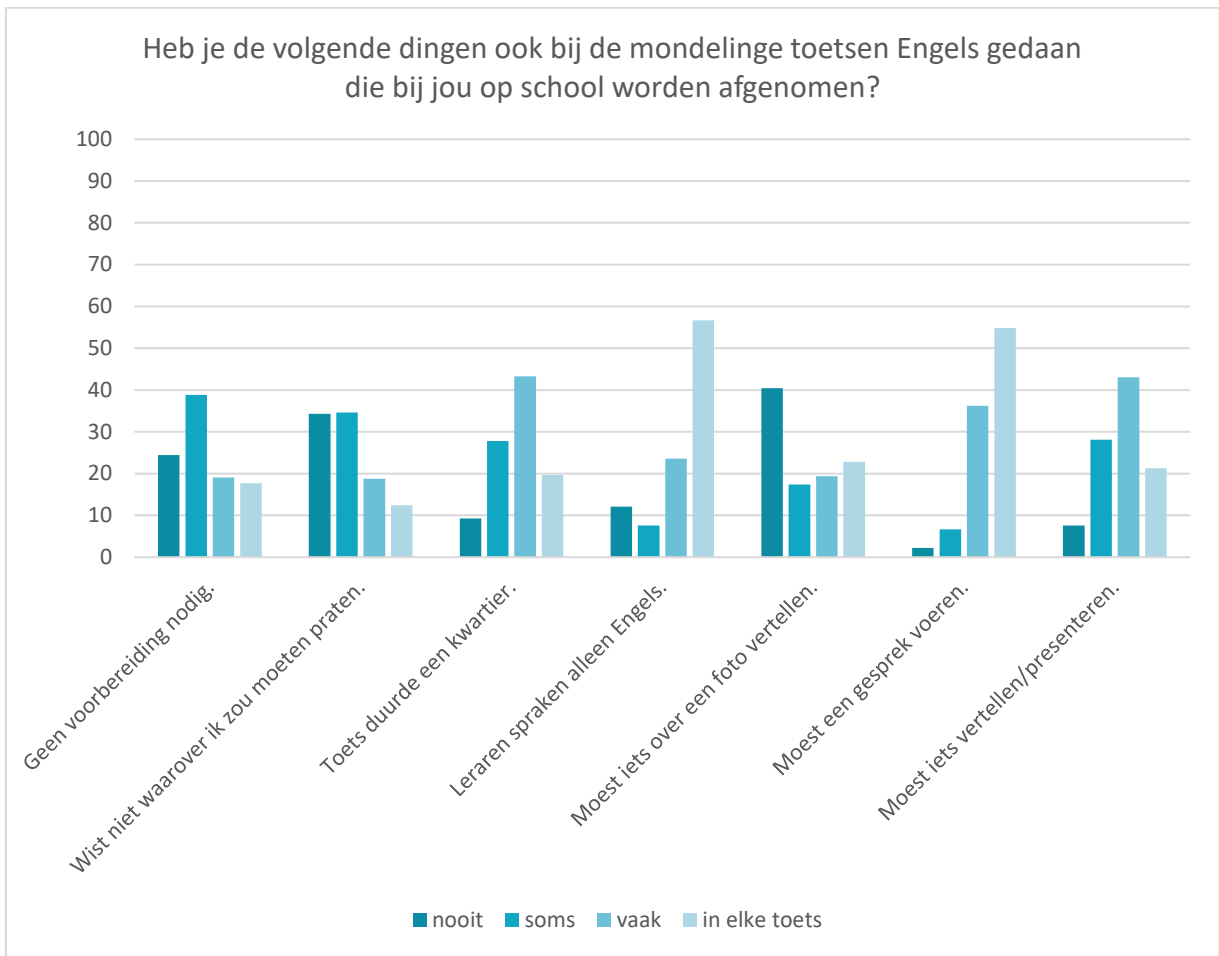
Figuur 34: Havo-Moeilijkheid van de toets

Figuur 35: Havo-Vergelijking met de toetsen op school I

Figuur 36: Havo-Vergelijking met de toetsen op school II

Figuur 37: Havo-Vergelijking met de toetsen op school III

Mondelinge toetsen op school

Tabel 38: *Havo-Frequentie mondelinge toets klas 4*

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 4? (n=356)	
	%
geen toets gehad	8,9
1 keer	55,7
2 keer	27,1
3 keer	3,7
meer dan 3 keer	4,6

Tabel 39: *Havo-Frequentie mondelinge toets klas 5*

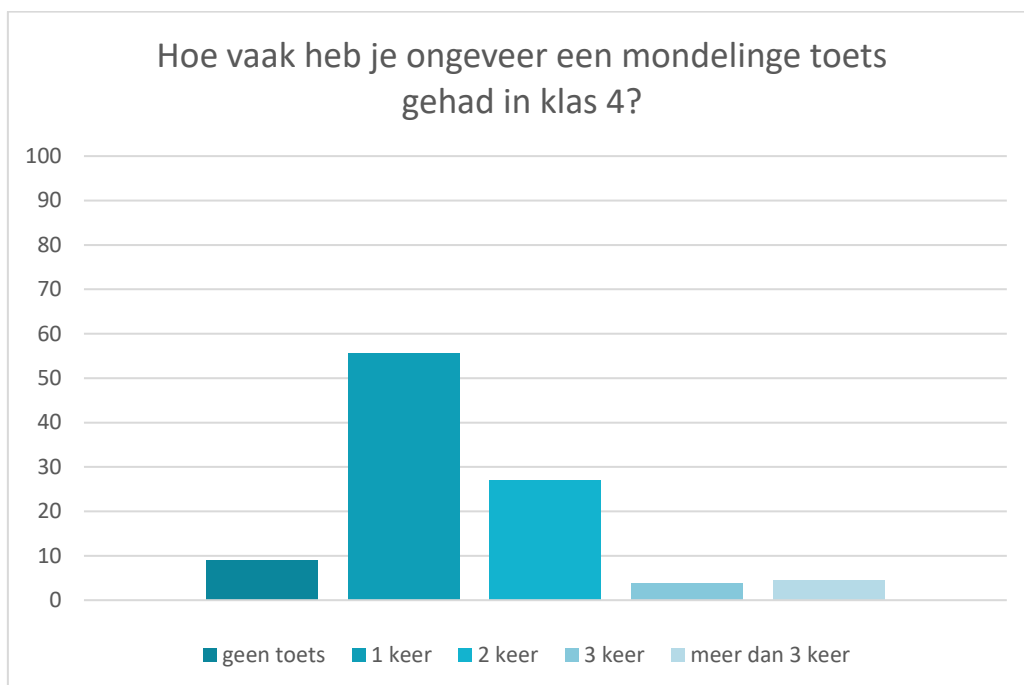
Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 5? (n=356)	
	%
nog geen toets gehad	31,2
1 keer	48,1
2 keer	17,2
3 keer	2,6
meer dan 3 keer	0,9

Tabel 40: *Havo-Toetsing gespreksvaardigheid*

Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels bij jou op school getoetst? (n=356)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Een discussie over een actueel onderwerp.	18,5	36,5	37,6	7,3
Een gesprek met de leraar of een klasgenoot.	3,1	22,8	51,1	23,0
Een spreekbeurt/ presentatie.	5,6	41,0	48,3	5,1
De bespreking van een boek.	28,9	39,0	30,1	2,0
De bespreking van een film.	51,4	37,9	9,0	1,7
De beschrijving van korte filmpjes.	54,5	33,4	11,0	1,1
Voorlezen van een tekst.	24,2	37,4	34,0	4,5
Het voeren van een zelfgeschreven gesprek samen met een klasgenoot.	44,1	30,6	20,8	4,5

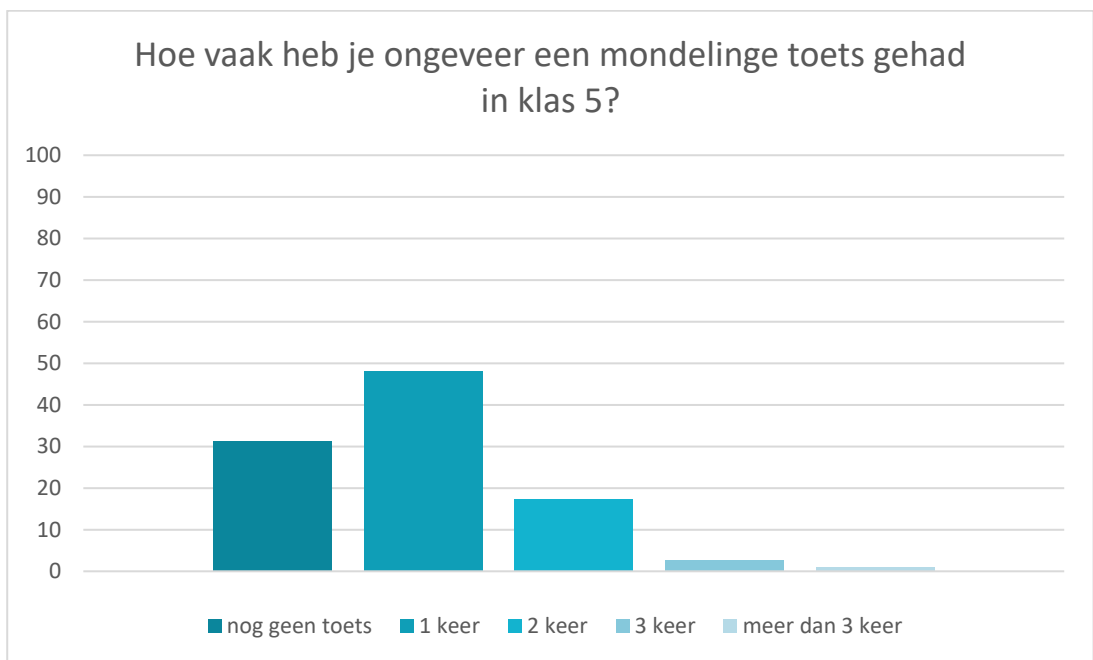
Tabel 41: *Havo-Vorbereiding toets gespreksvaardigheid*

Hoe bereid je een mondeling Engels voor? (n=356)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Ik moet thuis een gesprek oefenen.	50,8	25,8	19,4	3,9
Ik moet thuis een presentatie voorbereiden.	20,8	37,1	34,3	7,9
Ik krijg tien minuten vóór de toets om me voor te bereiden.	57,9	25,6	12,4	4,2
Ik weet van tevoren welke vragen gesteld zullen worden, en die bereid ik voor.	47,2	37,9	11,0	3,9

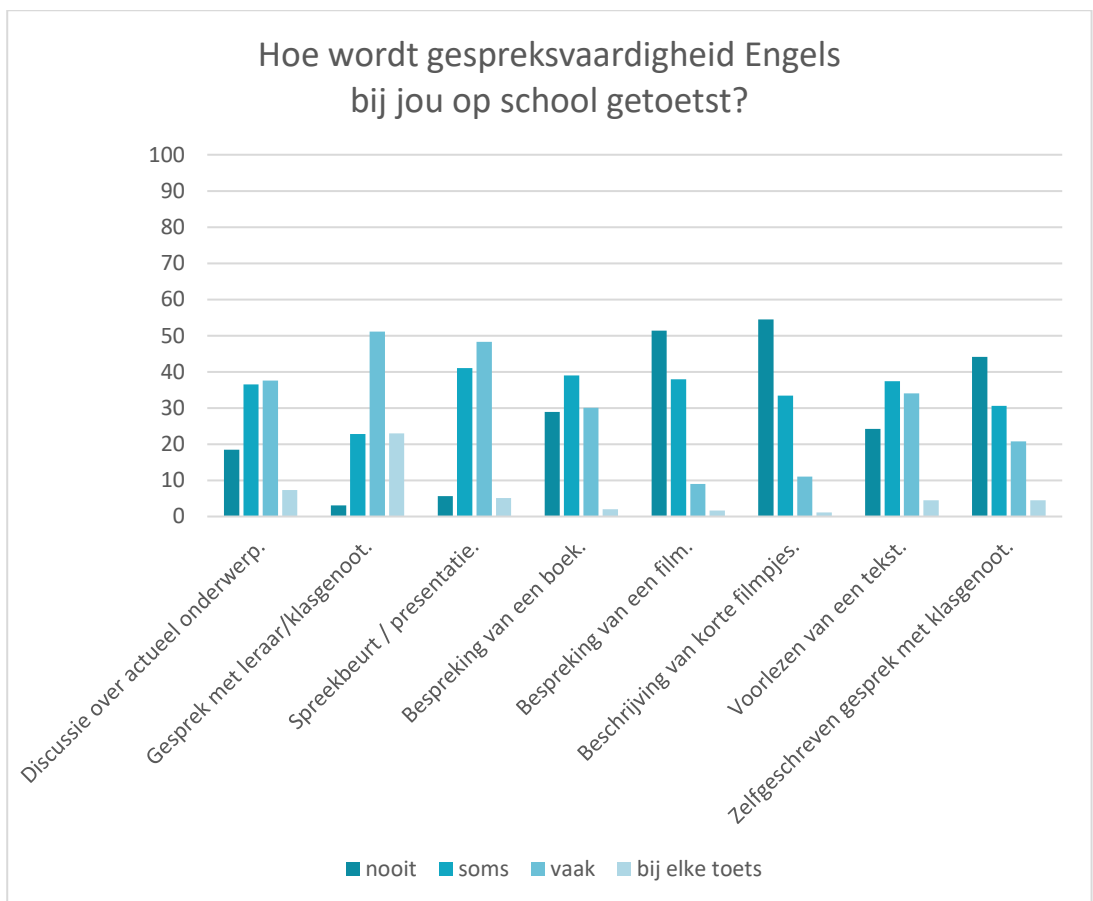

Figuur 38: *Havo-Frequentie mondelinge toets klas 4*

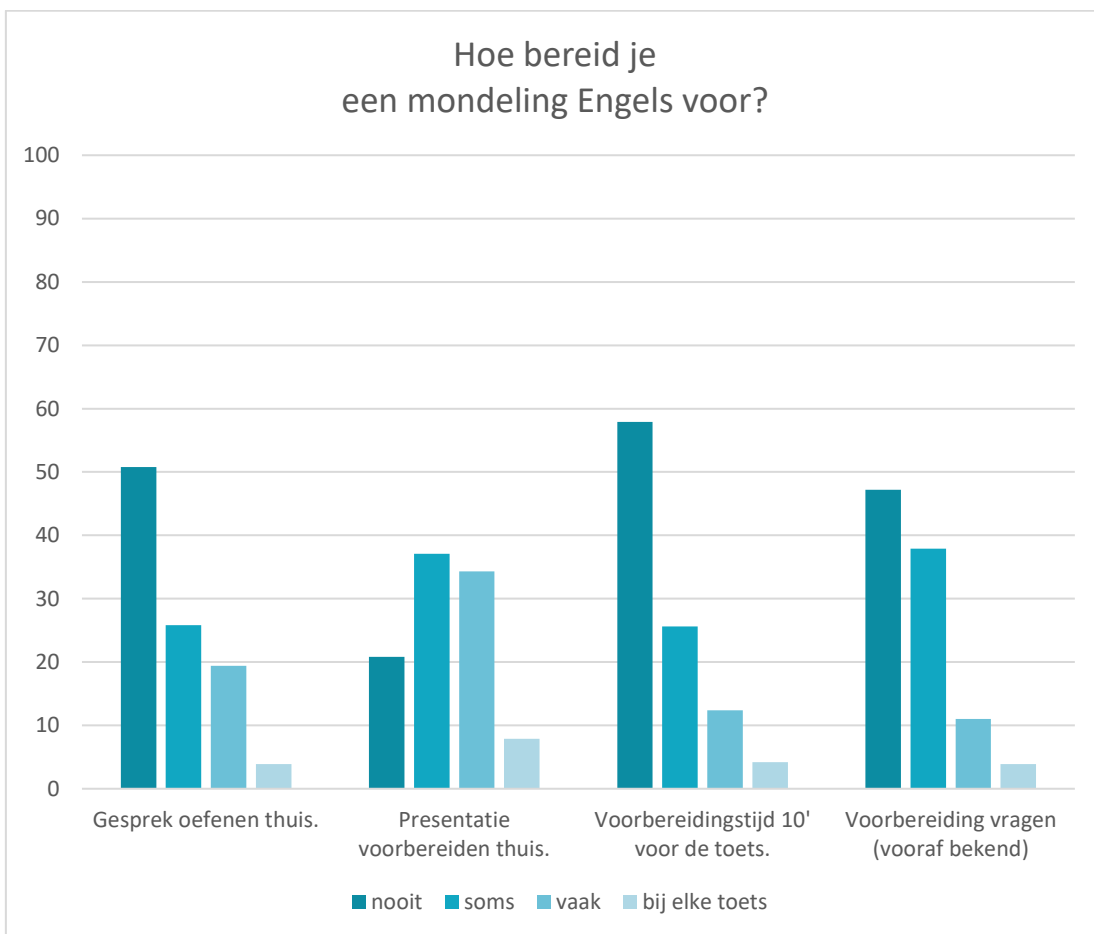

Figuur 39: *Havo-Frequentie mondelinge toets klas 5*

Figuur 40: *Havo-Toetsing gespreksvaardigheid*

Figuur 41: Havo-Voorbereiding toets gespreksvaardigheid

Training van gespreksvaardigheid

Tabel 42: Havo-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Wat doe je in de klas om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=428)				
	nooit %	soms %	vaak %	altijd %
De leraar spreekt Engels in de les.	1,4	13,6	50,7	34,3
Ik probeer alleen Engels in de les te spreken.	25,0	47,7	21,0	6,3
Ik geef presentaties in het Engels.	17,3	47,2	20,8	14,7
Ik neem gesprekjes op en de leraar geeft feedback.	75,5	17,1	5,4	2,1
Ik maak korte spreekoefeningen met een klasgenoot of in groepjes.	33,6	42,5	21,7	2,1
Ik doe gespreksopdrachten in het Engels om in een bepaalde situatie een probleem op te lossen of iets anders voor elkaar te krijgen.	36,0	46,7	14,0	3,3

Tabel 43: *Havo-Gespreksonderwerpen in de klas*

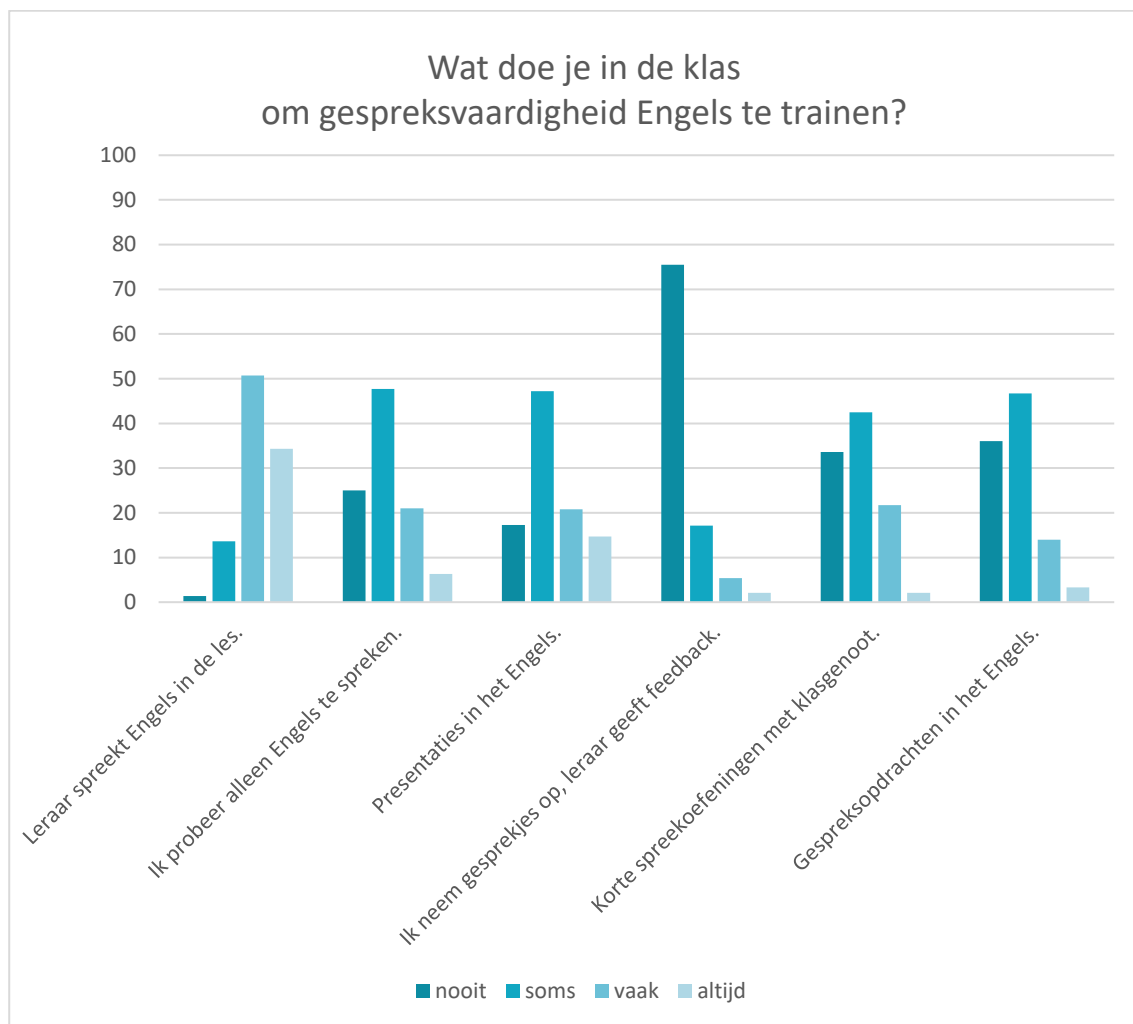
Als jullie Engels spreken in de klas, dan hebben jullie het over... (n=428)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
Alledaagse dingen (over jezelf, je familie, vrienden en kennissen, over computerspelletjes, hobby's, vrije tijd; over persoonlijke onderwerpen, etc.)	11,7	34,1	38,3	15,9
Openbare leven (gesprekken aan informatiebalies/loketten, in winkels, in de horeca, openbaar vervoer, met bedrijven, openbare instanties etc.)	21,5	44,4	27,3	6,8
Actualiteit (het nieuws)	7,0	36,0	42,5	14,5
Maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld: voetbalvandalisme, euthanasie, racisme etc.)	25,0	43,0	25,5	6,5
Werksituaties (bijbaantje, toekomstige baan etc.)	25,0	47,7	23,4	4,0
Studie (schoolvakken, toekomstige studie, stage)	15,7	40,7	36,2	7,5

Tabel 44: *Havo-Leeractiviteiten*

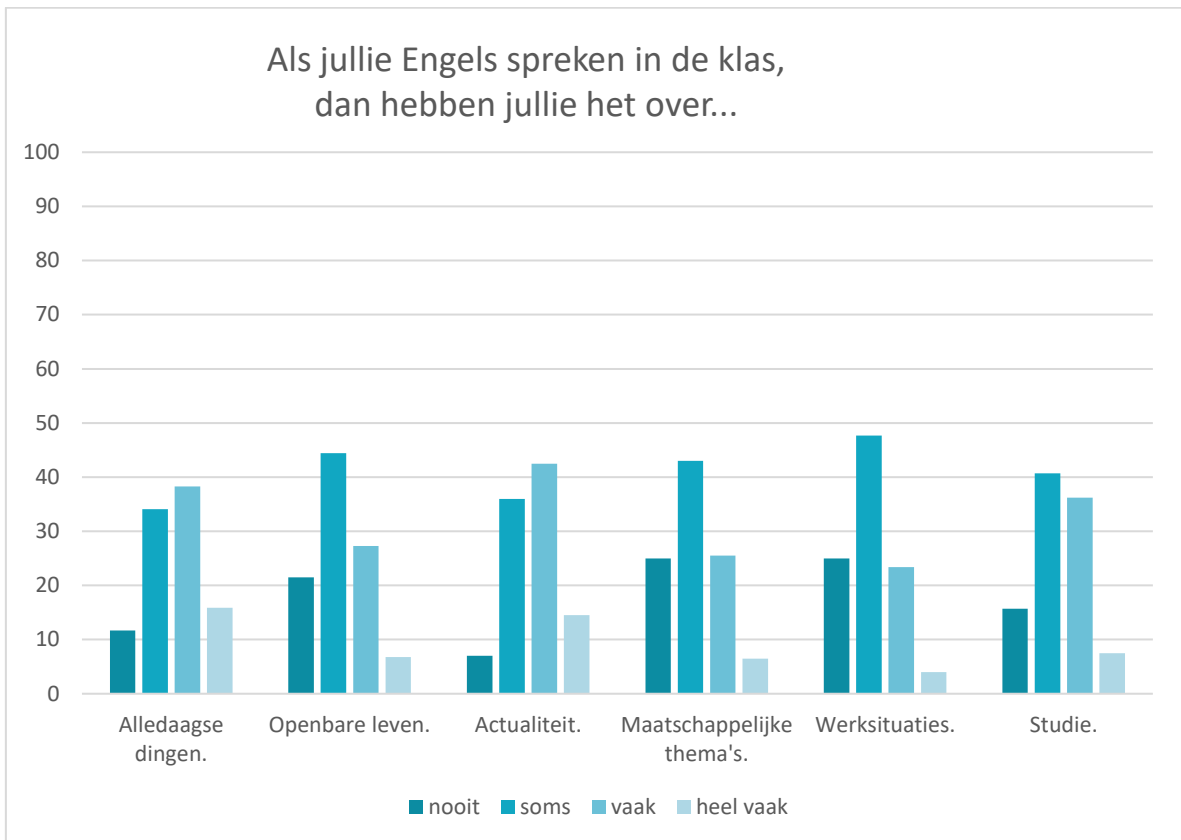
Wat gebruiken jullie om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=428)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
De oefeningen van de methode.	22,9	37,4	30,4	9,3
Losse opdrachten die niet uit de methode komen.	19,2	43,0	28,7	9,1
Video's op internet.	17,5	35,5	29,2	17,8
Teksten op internet.	25,7	37,4	25,0	11,9
Muziek.	39,0	32,9	12,4	15,7
Chat sessies met leerlingen in het buitenland.	84,1	10,0	2,8	3,0
Schooluitwisseling met een buitenlandse school.	78,7	17,8	3,3	0,2

Tabel 45: *Havo-Drempels bij spreken*

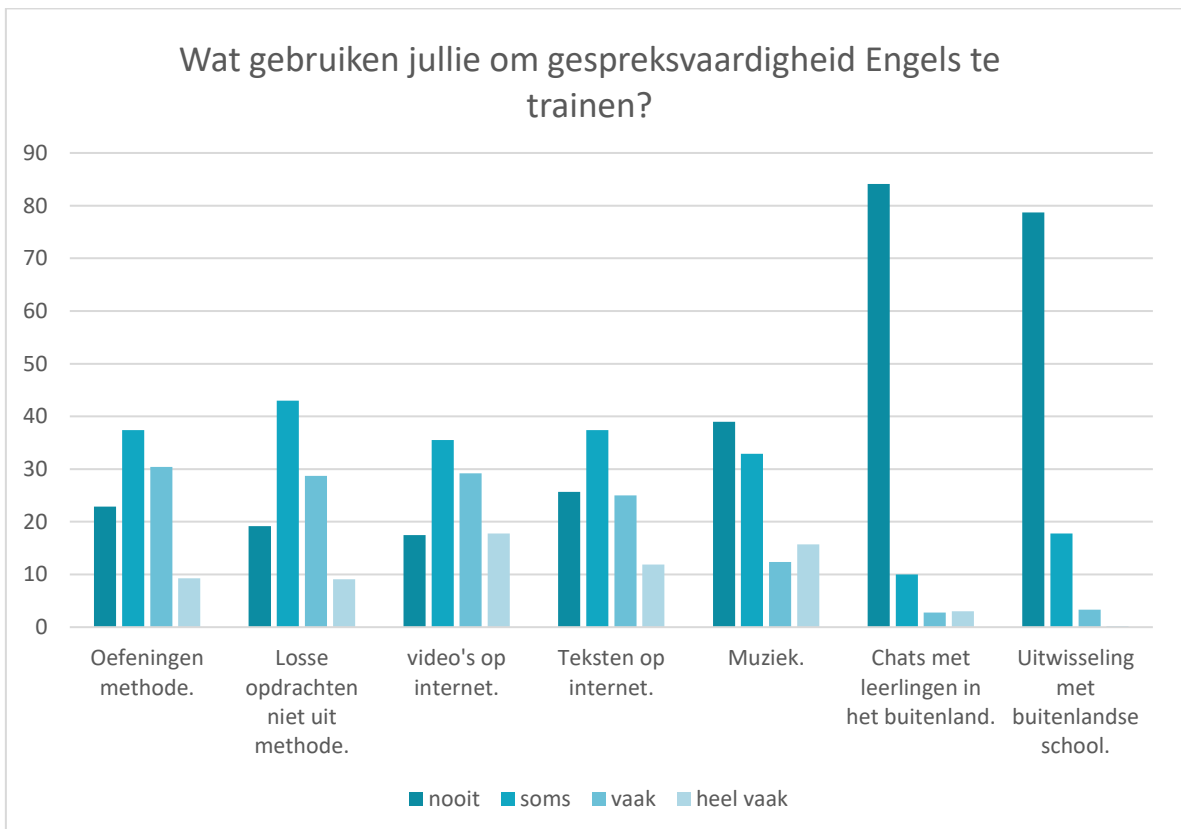
Wat maakt het lastig om goed Engels te leren spreken? (n=428)				
	speelt geen rol %	een beetje lastig %	tamelijk lastig %	heel lastig %
Ik vind dat ik te weinig oefen.	47,0	34,6	15,2	3,3
Ik vind dat ik te weinig Engels praat in de klas.	40,4	34,6	21,7	3,3
Ik vind dat er teveel leerlingen in de klas zijn.	65,0	18,5	11,0	5,6
Ik vind dat gespreksvaardigheid te weinig meetelt voor het eindcijfer.	51,6	24,5	15,4	8,4
Ik durf tijdens de les niet in het Engels te spreken.	60,3	24,3	9,8	5,6
Ik heb te weinig kans om Engels te spreken buiten de les.	50,2	22,9	18,7	8,2
Ik vind spreken moeilijker dan lezen of luisteren.	51,2	22,0	17,3	9,6
Ik vind spreken niet leuk.	74,1	14,0	9,1	2,8
Ik vind spreken niet belangrijk.	83,4	8,6	5,1	2,8
Ik vind dat spreken te weinig wordt getoetst.	34,8	29,0	25,9	10,3
Ik weet niet hoe de leraar gespreksvaardigheid beoordeelt.	45,3	32,0	17,5	5,1
Ik weet niet hoe goed ik Engels moet kunnen spreken om een voldoende te kunnen halen.	51,9	26,4	15,7	6,1

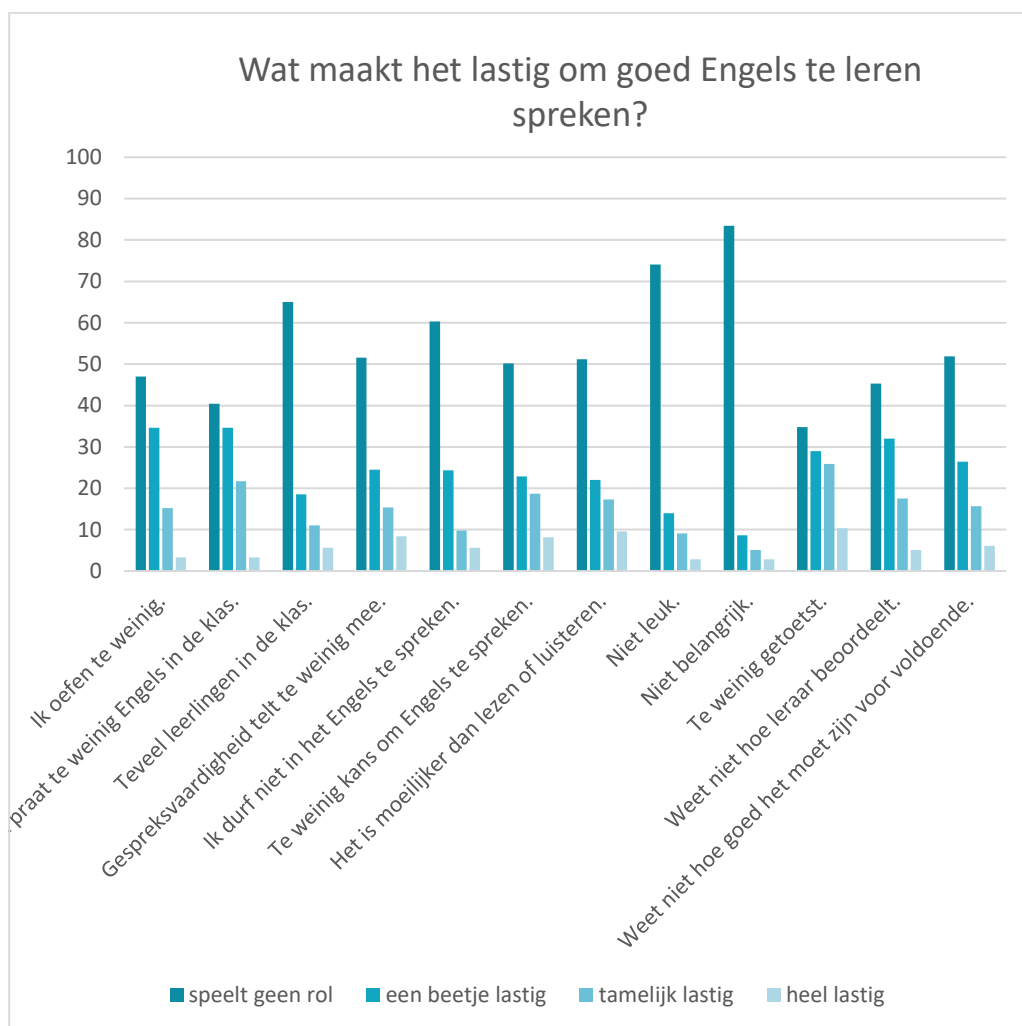
Figuur 42: Havo-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Figuur 43: Havo-Gespreksonderwerpen in de klas

Figuur 44: Havo-Leeractiviteiten

Figuur 45: Havo-Drempels bij spreken

Vwo (n=385)

De mondelinge toets

Tabel 46: Vwo-Moeilijkheid van de toets

Hoe vond je de toets? (n=385)	
	%
makkelijk	14,0
tamelijk makkelijk	47,0
een beetje moeilijk	37,1
moeilijk	1,8

Tabel 47: Vwo-Vergelijking met de toetsen op school I

Heb je op school al eerder een mondelinge toets Engels gehad? (n=385)	
	%
ja	88,6
nee	11,4

Tabel 48: Vwo-Vergelijking met de toetsen op school II

Leek de toets van vandaag op een toets Engels die je eerder gehad hebt? (n=341)	
	%
helemaal niet	33,1
een beetje	39,9
redelijk	16,1
jazeker!	10,9

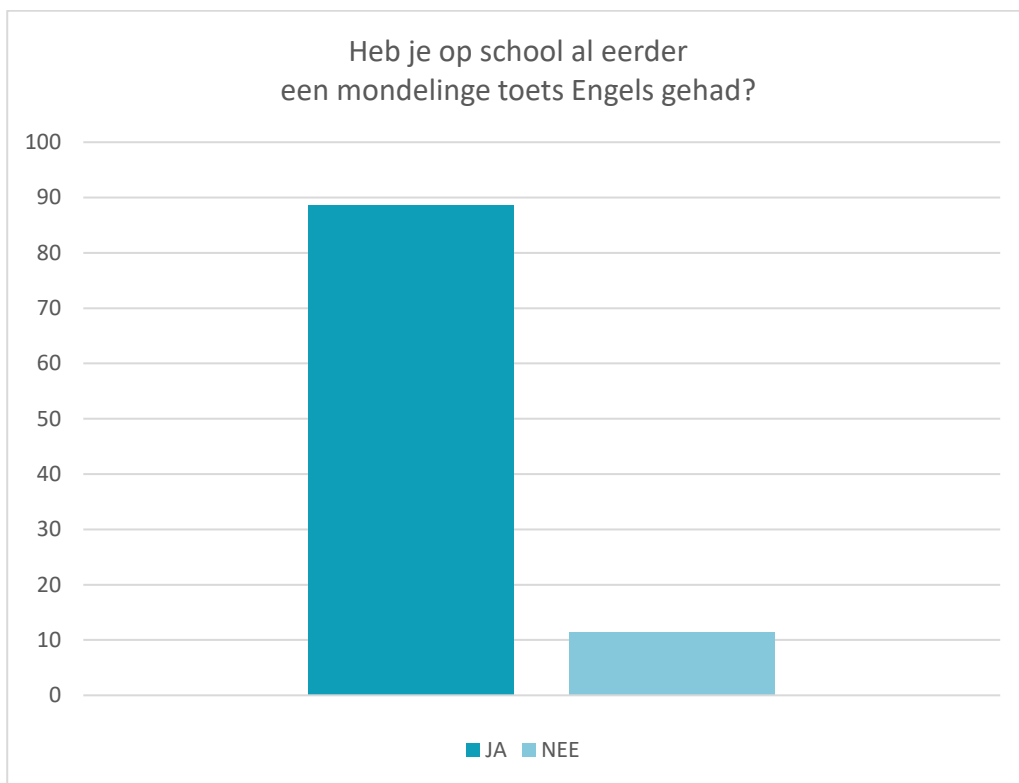
Tabel 49: Vwo-Vergelijking met de toetsen op school III

Heb je de volgende dingen ook bij de mondelinge toetsen Engels gedaan die bij jou op school worden afgenomen? (n=341)				
	nooit %	soms %	vaak %	in elke toets %
Ik hoefde niets van tevoren voor te bereiden.	40,5	32,6	13,5	13,5
Ik wist niet van tevoren waarover ik zou moeten praten.	29,3	37,2	21,1	12,3
De toets duurde een kwartier.	7,0	19,9	49,6	23,5
De leraren die de toets afnamen, spraken alleen Engels.	10,0	7,0	20,8	62,2
Ik kreeg foto's te zien, ik moest er iets over vertellen.	52,5	25,5	13,5	8,5
Ik moest een gesprek voeren.	4,1	12,6	34,9	48,4
Ik moest iets vertellen/presenteren (monoloog).	6,5	24,6	43,1	25,8

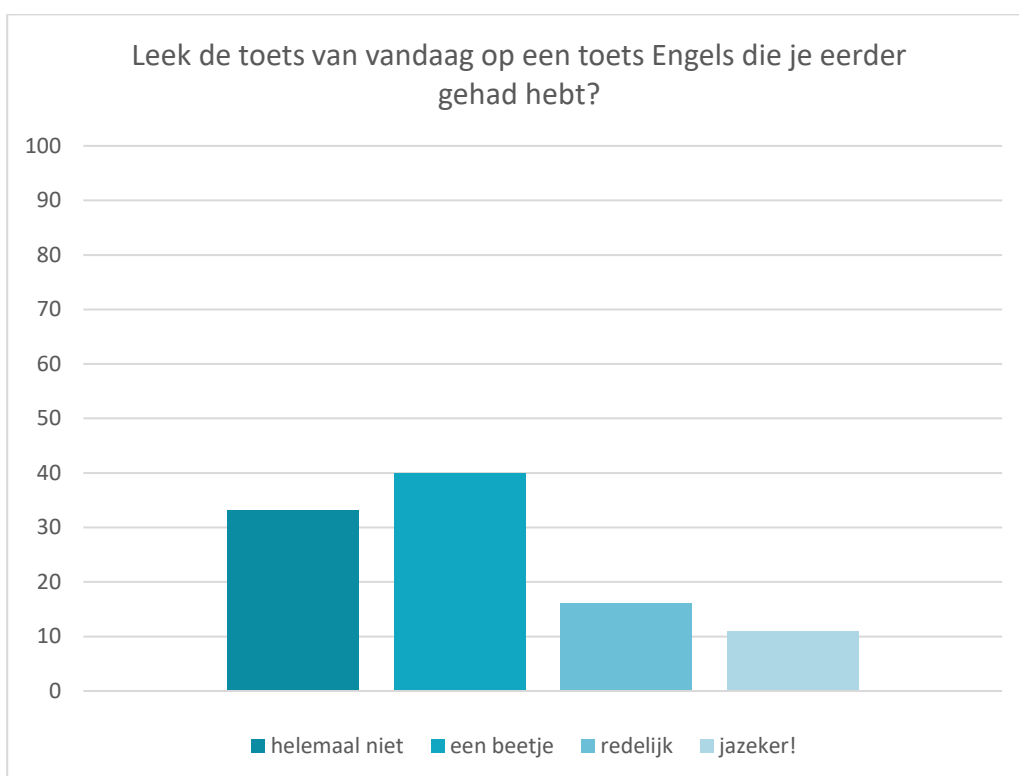

Figuur 46: Vwo-Moeilijkheid van de toets

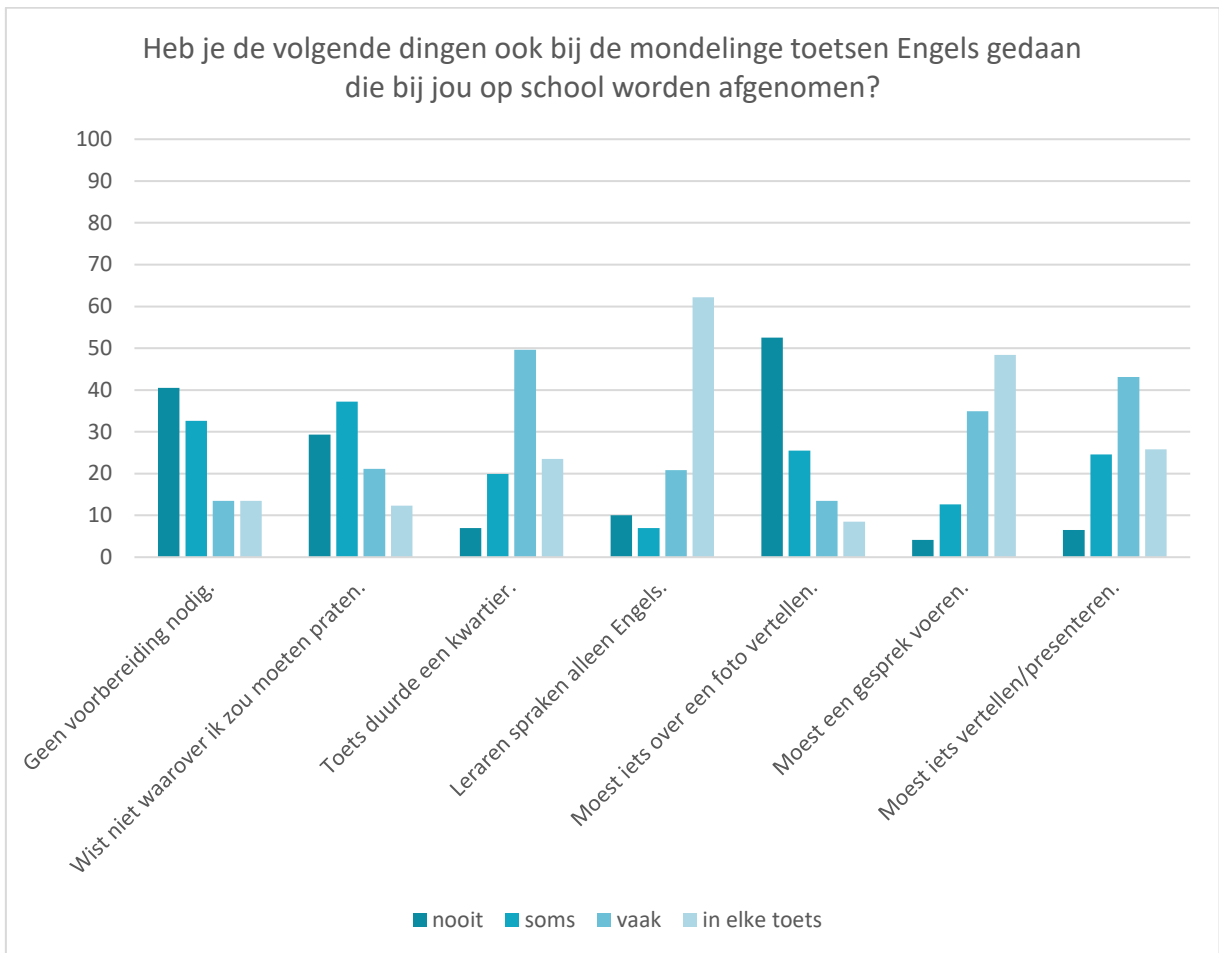

Figuur 47: Vwo-Vergelijking met de toetsen op school I

Figuur 48: Vwo-Vergelijking met de toetsen op school II

Figuur 49: Vwo-Vergelijking met de toetsen op school III

Mondelinge toetsen op school

Tabel 50: Vwo-Frequentie mondelinge toets klas 4

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 4? (n=341)	
	%
geen toets gehad	33,4
1 keer	53,9
2 keer	7,1
3 keer	3,4
meer dan 3 keer	2,2

Tabel 51: *Vwo-Frequentie mondelinge toets klas 5*

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 5? (n=341)	
	%
geen toets gehad	10,6
1 keer	67,4
2 keer	15,9
3 keer	4,1
meer dan 3 keer	2,1

Tabel 52: *Vwo-Frequentie mondelinge toets klas 6*

Hoe vaak heb je ongeveer een mondelinge toets gehad in klas 6? (n=341)	
	%
nog geen toets gehad	37,0
1 keer	56,2
2 keer	5,2
3 keer	1,2
meer dan 3 keer	0,3

Tabel 53: *Vwo-Toetsing gespreksvaardigheid*

Hoe wordt gespreksvaardigheid Engels bij jou op school getoetst? (n=341)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Een discussie over een actueel onderwerp.	20,5	39,0	37,8	2,6
Een gesprek met de leraar of een klasgenoot.	5,3	20,8	54,0	19,9
Een spreekbeurt/ presentatie.	10,6	37,8	49,6	2,1
De bespreking van een boek.	23,5	39,3	29,6	7,6
De bespreking van een film.	59,5	30,5	9,7	0,3
De beschrijving van korte filmpjes.	68,9	24,0	7,0	0,0
Voorlezen van een tekst.	41,6	34,6	20,5	3,2
Het voeren van een zelfgeschreven gesprek samen met een klasgenoot.	50,7	31,1	16,7	1,5

Tabel 54: Vwo-Vorbereiding toets gespreksvaardigheid

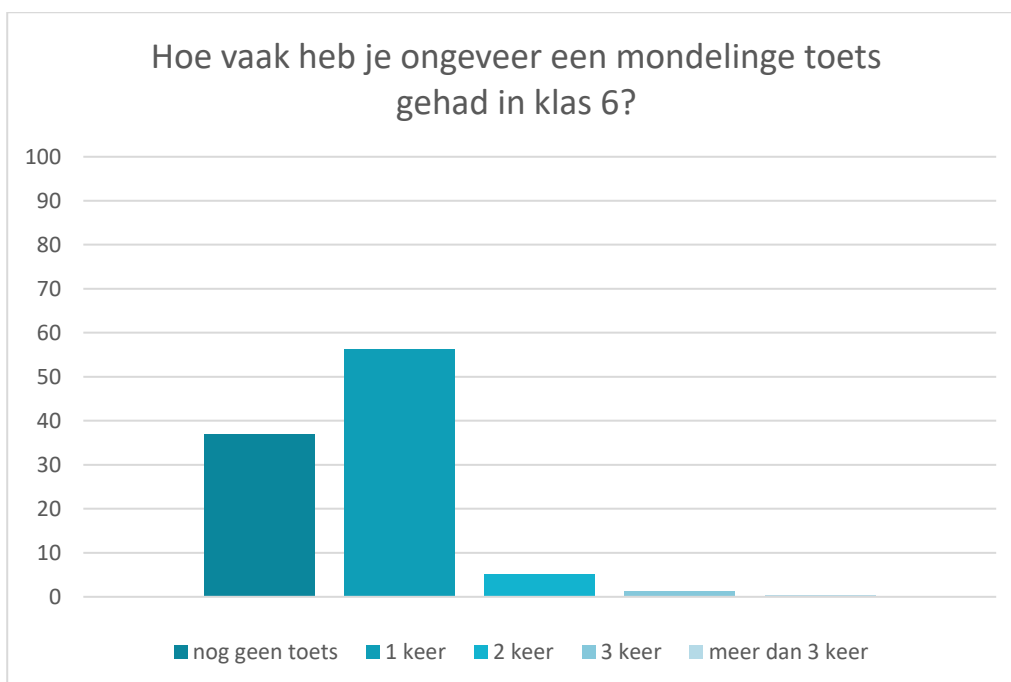
Hoe bereid je een mondeling Engels voor? (n=341)				
	nooit %	soms %	vaak %	bij elke toets %
Ik moet thuis een gesprek oefenen.	58,4	25,8	13,2	2,6
Ik moet thuis een presentatie voorbereiden.	19,9	39,9	31,7	8,5
Ik krijg tien minuten vóór de toets om me voor te bereiden.	53,4	21,7	17,9	7,0
Ik weet van tevoren welke vragen gesteld zullen worden, en die bereid ik voor.	54,0	35,5	9,7	0,9

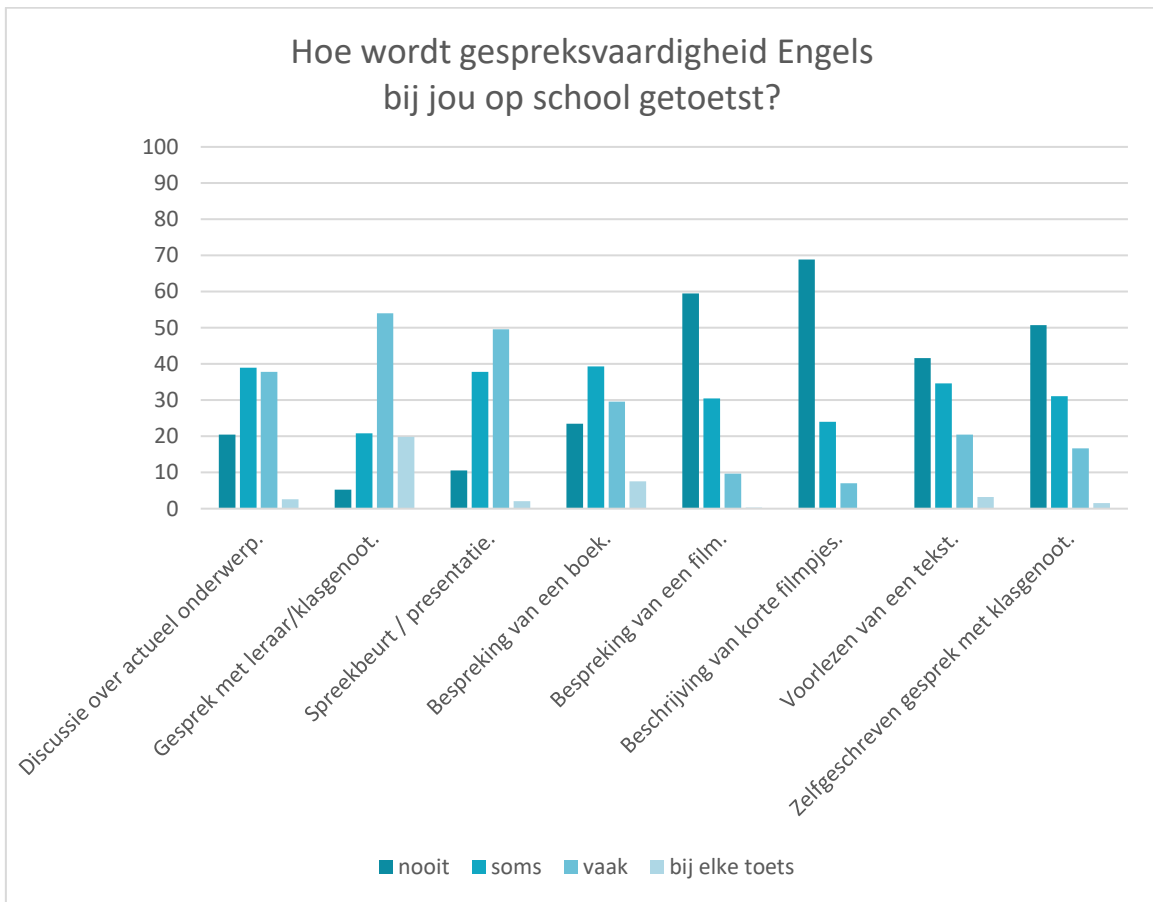
Figuur 50: Vwo-Frequentie mondelinge toets klas 4

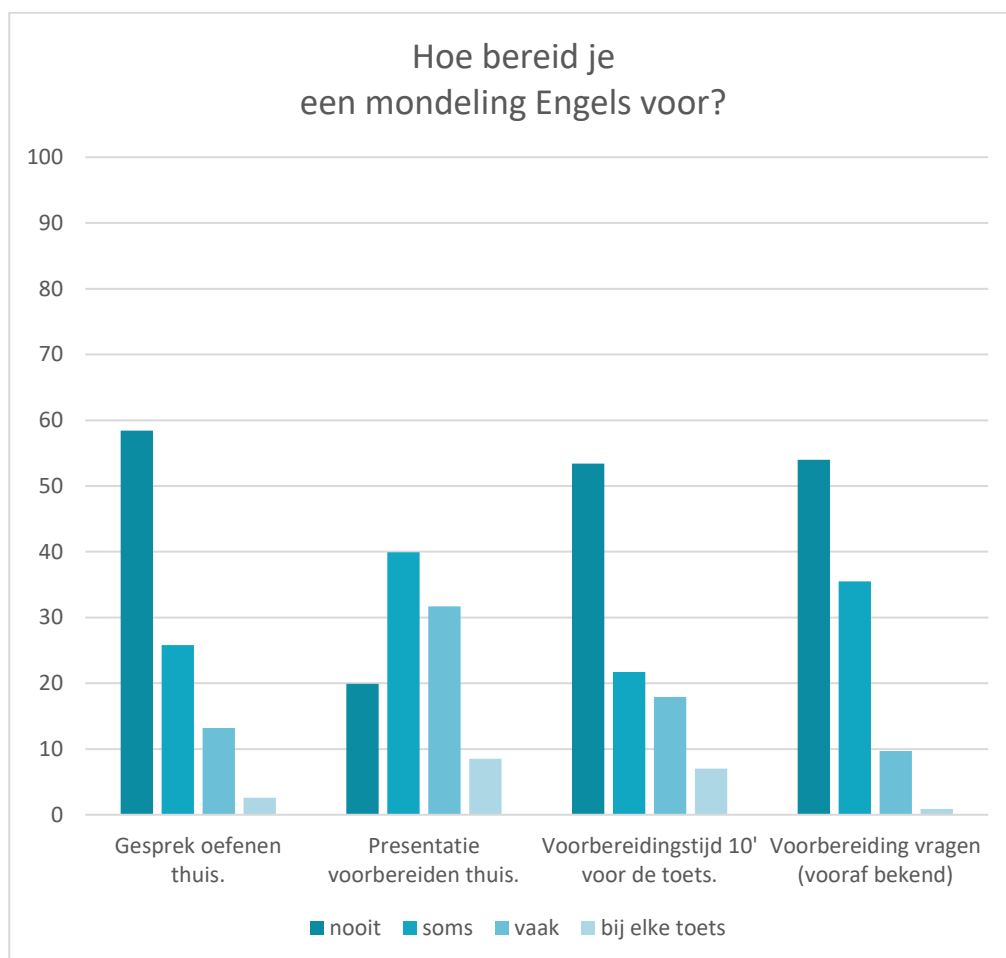
Figuur 51: Vwo-Frequentie mondelinge toets klas 5

Figuur 52: Vwo-Frequentie mondelinge toets klas 6

Figuur 53: Vwo-Toetsing gespreksvaardigheid

Figuur 54: Vwo-Voorbereiding toets gespreksvaardigheid

Training van gespreksvaardigheid

Tabel 55: Vwo-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Wat doe je in de klas om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=385)				
	nooit %	soms %	vaak %	altijd %
De leraar spreekt Engels in de les.	0,5	10,4	42,6	46,5
Ik probeer alleen Engels in de les te spreken.	20,0	46,5	23,6	9,9
Ik geef presentaties in het Engels.	17,9	44,9	19,2	17,9
Ik neem gesprekjes op en de leraar geeft feedback.	87,3	10,1	2,6	0,0
Ik maak korte spreekoefeningen met een klasgenoot of in groepjes.	20,0	44,4	33,2	2,3
Ik doe gespreksopdrachten in het Engels om in een bepaalde situatie een probleem op te lossen of iets anders voor elkaar te krijgen.	38,4	42,9	16,9	1,8

Tabel 56: Vwo-Gespreksonderwerpen in de klas

Als jullie Engels spreken in de klas, dan hebben jullie het over... (n=385)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
Alledaagse dingen (over jezelf, je familie, vrienden en kennissen, over computerspelletjes, hobby's, vrije tijd; over persoonlijke onderwerpen, etc.)	8,6	42,3	39,5	9,6
Openbare leven (gesprekken aan informatiebalies/loketten, in winkels, in de horeca, openbaar vervoer, met bedrijven, openbare instanties etc.)	23,9	47,8	23,9	4,4
Actualiteit (het nieuws)	2,9	26,5	53,8	16,9
Maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld: voetbalvandalisme, euthanasie, racisme etc.)	12,7	34,5	40,8	11,9
Werksituaties (bijbaantje, toekomstige baan etc.)	23,9	51,4	21,0	3,6
Studie (schoolvakken, toekomstige studie, stage)	15,6	47,5	30,4	6,5

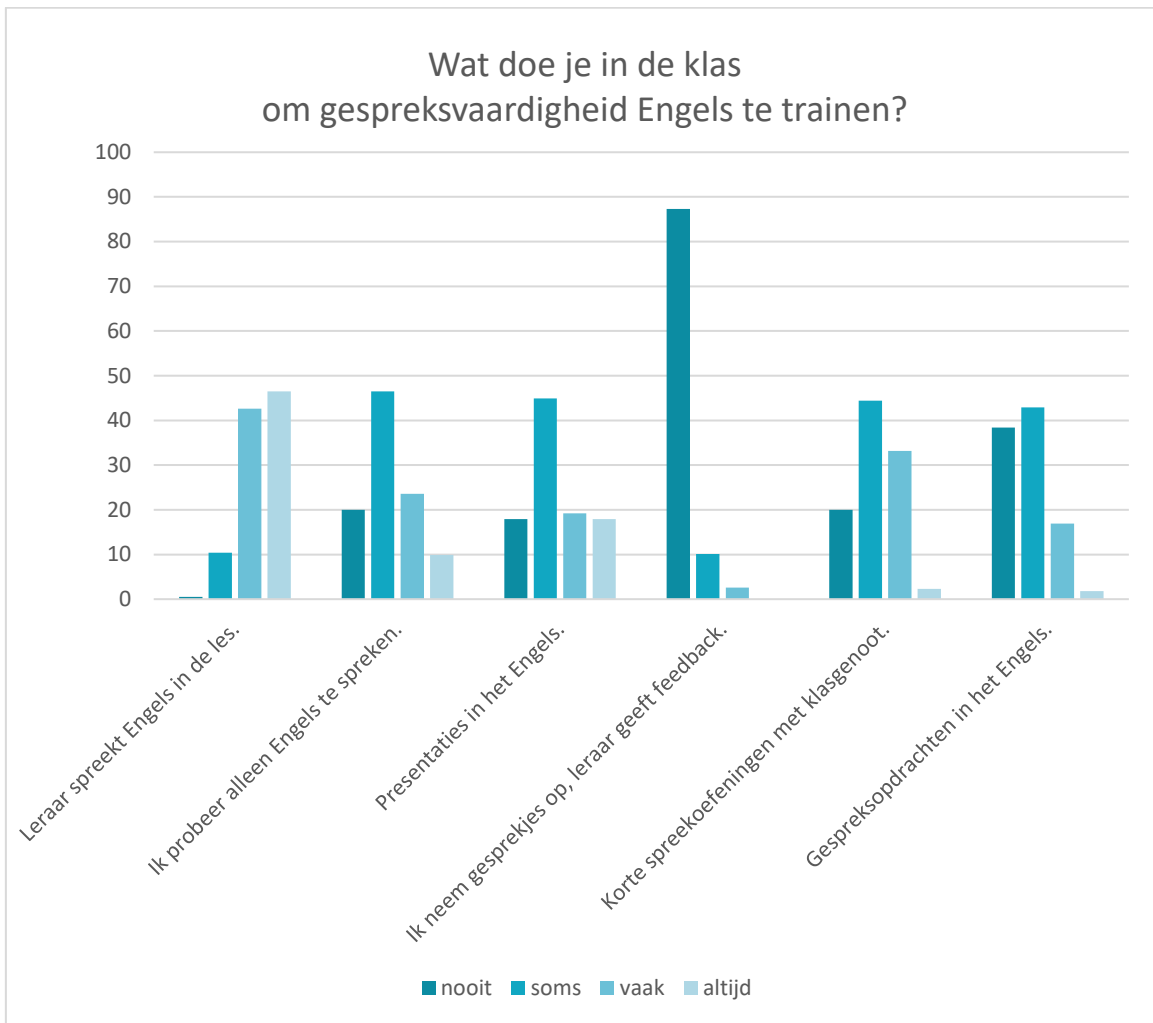
Tabel 57: Vwo-Leeractiviteiten

Wat gebruiken jullie om gespreksvaardigheid Engels te trainen? (n=385)				
	nooit %	soms %	vaak %	heel vaak %
De oefeningen van de methode.	40,5	35,1	20,8	3,6
Losse opdrachten die niet uit de methode komen.	15,3	36,9	35,1	12,7
Video's op internet.	19,5	36,4	33,5	10,6
Teksten op internet.	28,6	35,6	27,5	8,3
Muziek.	52,2	32,2	8,8	6,8
Chat sessies met leerlingen in het buitenland.	87,5	7,5	3,1	1,8
Schooluitwisseling met een buitenlandse school.	79,0	17,7	2,9	0,5

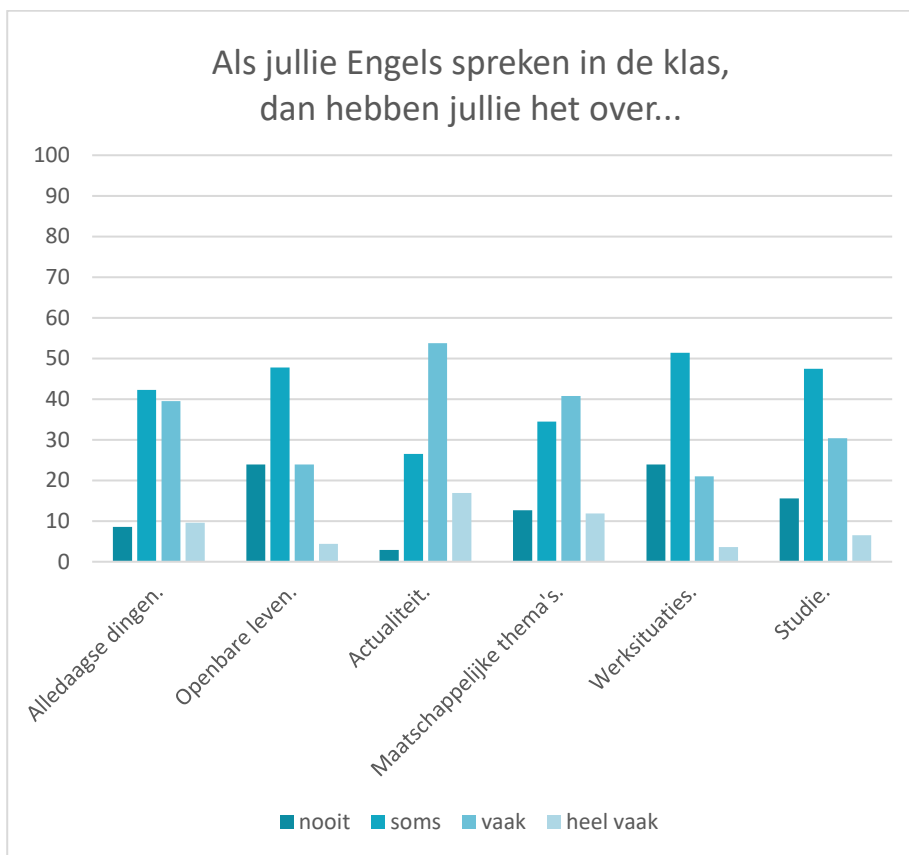

Tabel 58: Vwo-Drempels bij spreken.

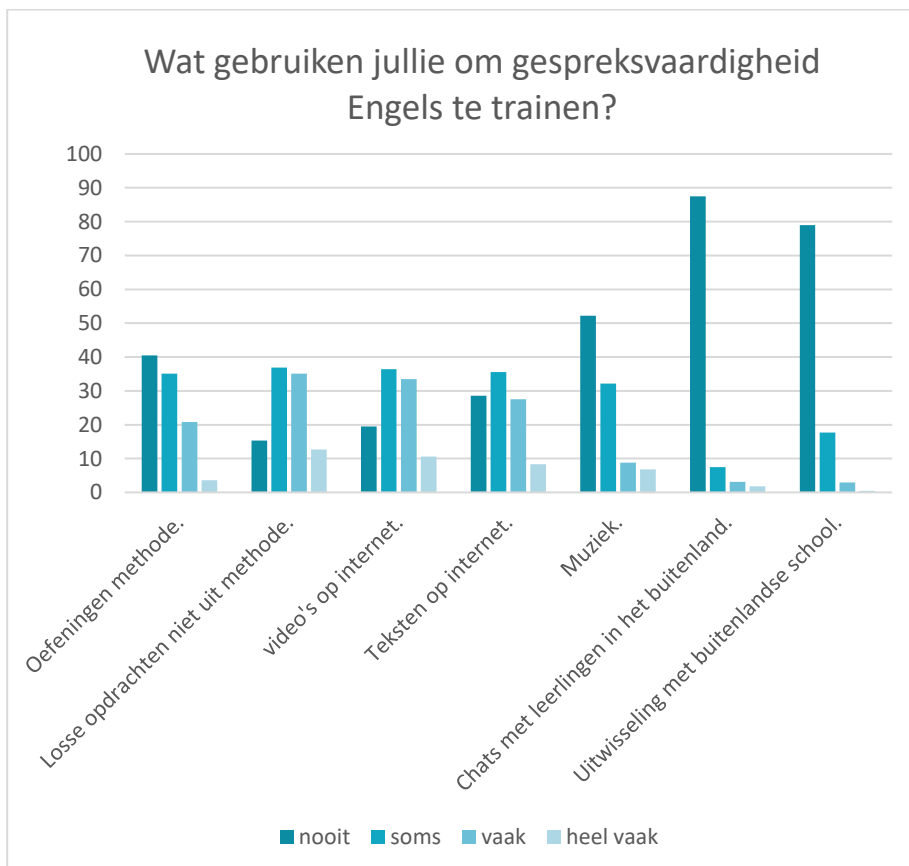
Wat maakt het lastig om goed Engels te leren spreken? (n=385)				
	speelt geen rol %	een beetje lastig %	tamelijk lastig %	heel lastig %
Ik vind dat ik te weinig oefen.	35,6	34,3	25,2	4,9
Ik vind dat ik te weinig Engels praat in de klas.	36,4	35,3	24,2	4,2
Ik vind dat er teveel leerlingen in de klas zijn.	70,3	19,5	8,1	1,6
Ik vind dat gespreksvaardigheid te weinig meetelt voor het eindcijfer.	62,3	21,3	13,2	3,1
Ik durf tijdens de les niet in het Engels te spreken.	60,3	22,6	11,7	5,5
Ik heb te weinig kans om Engels te spreken buiten de les.	37,7	28,6	25,7	8,1
Ik vind spreken moeilijker dan lezen of luisteren.	42,9	24,7	22,3	10,1
Ik vind spreken niet leuk.	68,6	16,9	8,6	6,0
Ik vind spreken niet belangrijk.	88,8	8,3	2,6	0,3
Ik vind dat spreken te weinig wordt getoetst.	41,0	33,8	20,5	4,7
Ik weet niet hoe de leraar gespreksvaardigheid beoordeelt.	47,8	30,6	17,4	4,2
Ik weet niet hoe goed ik Engels moet kunnen spreken om een voldoende te kunnen halen.	50,1	28,3	15,8	5,7

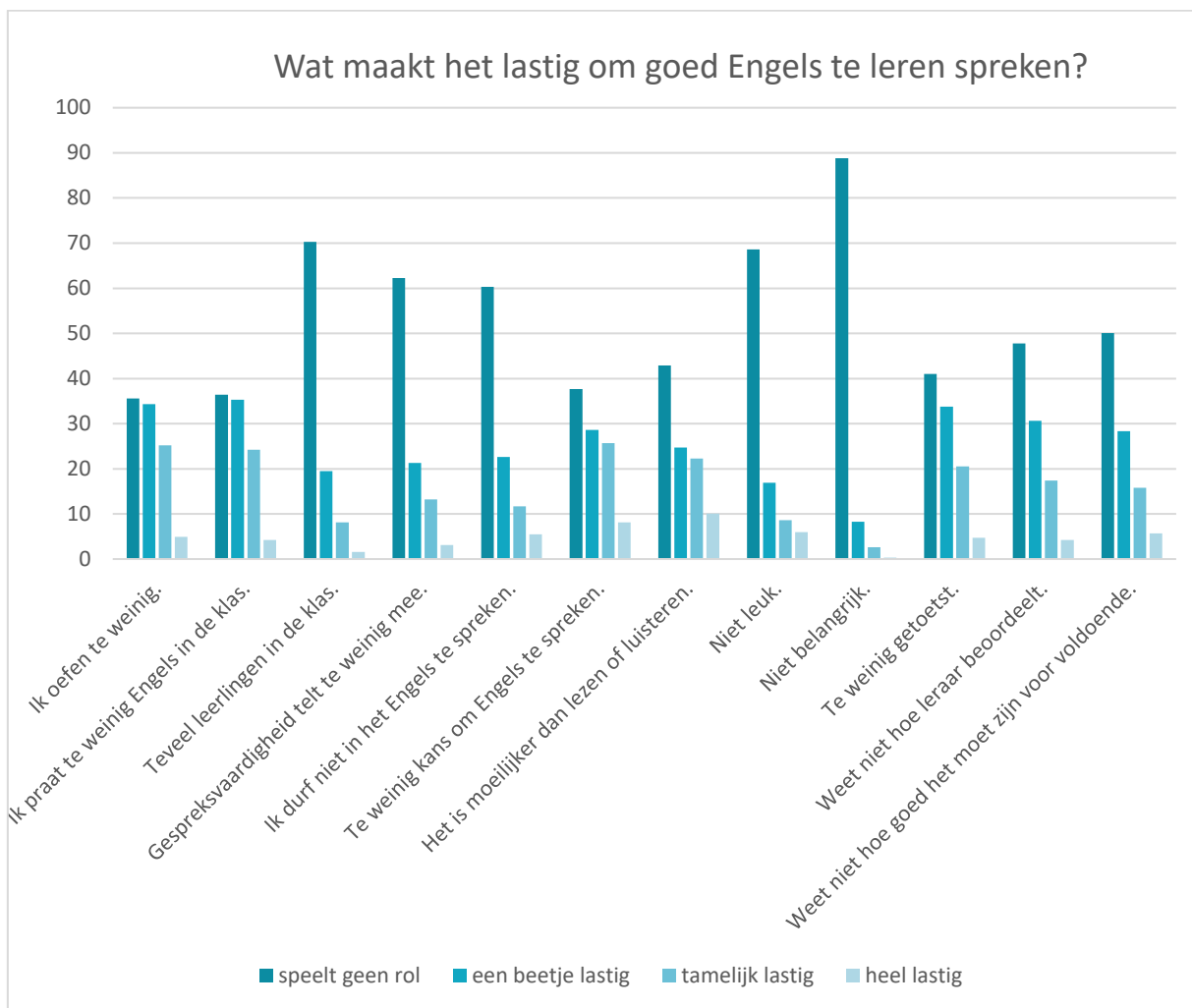
Figuur 55: VWO-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Figuur 56: Vwo-Gespreksonderwerpen in de klas

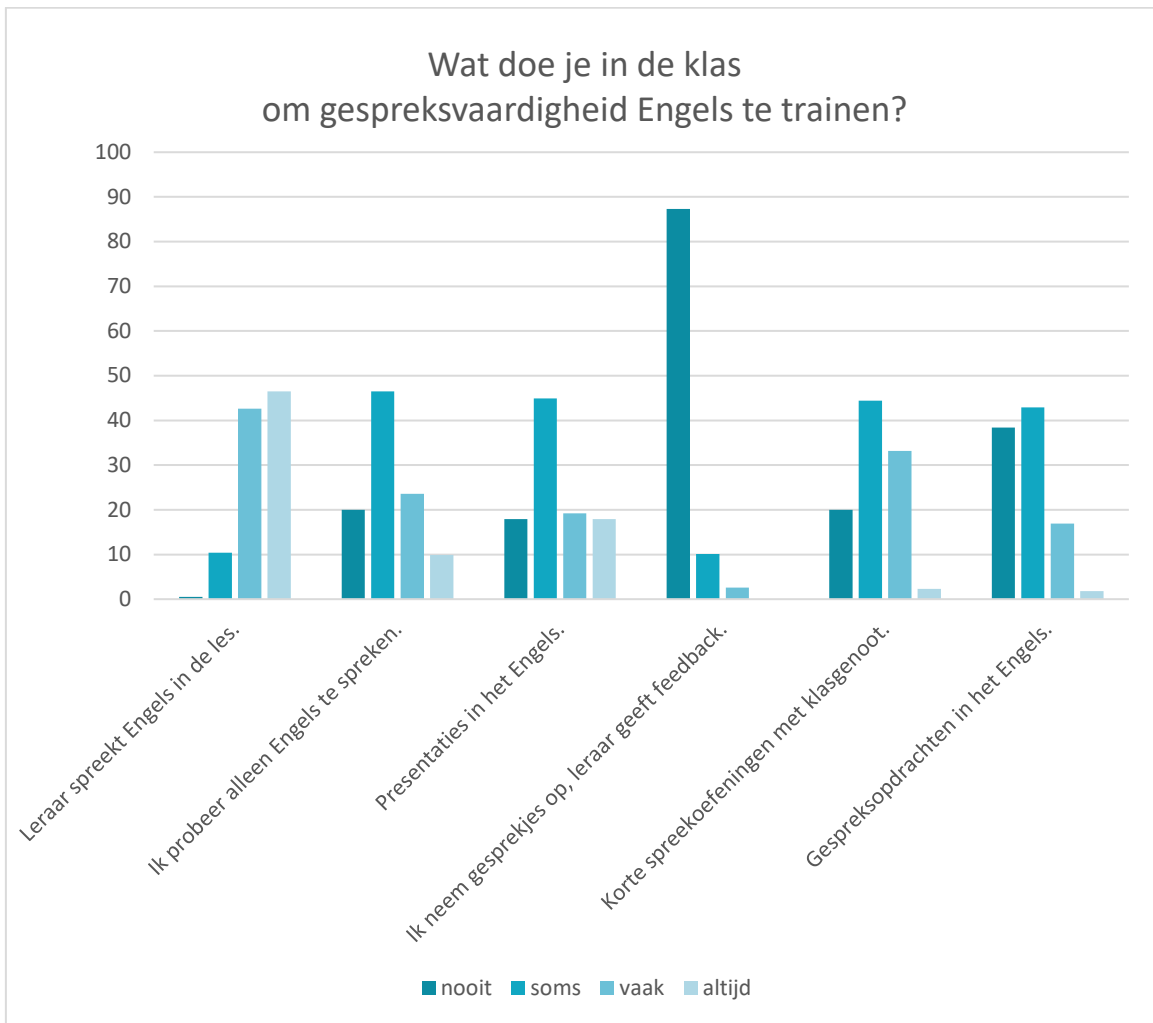

Figuur 57: Vwo-Leeractiviteiten

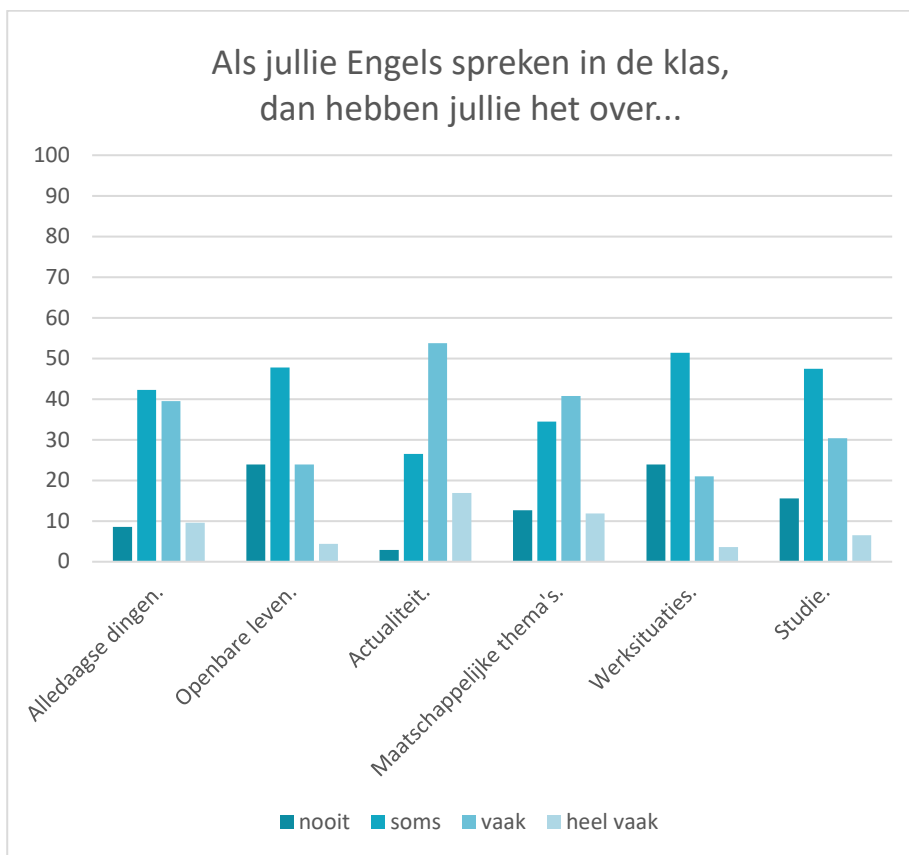

Figuur 58: Vwo-Drempels bij spreken

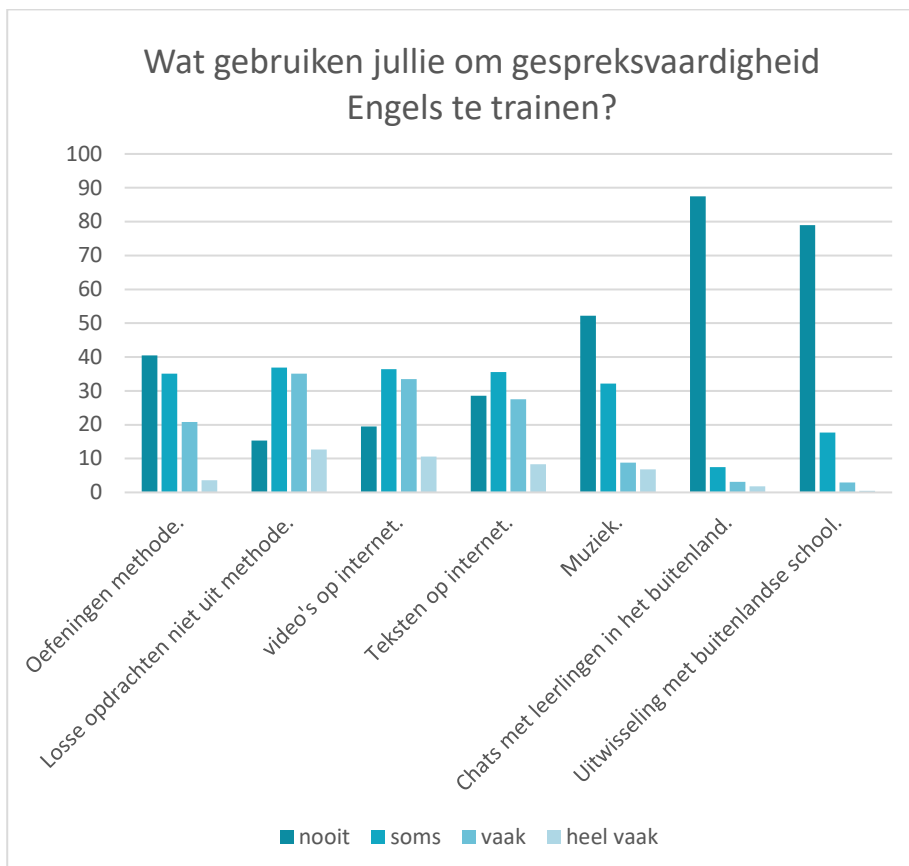

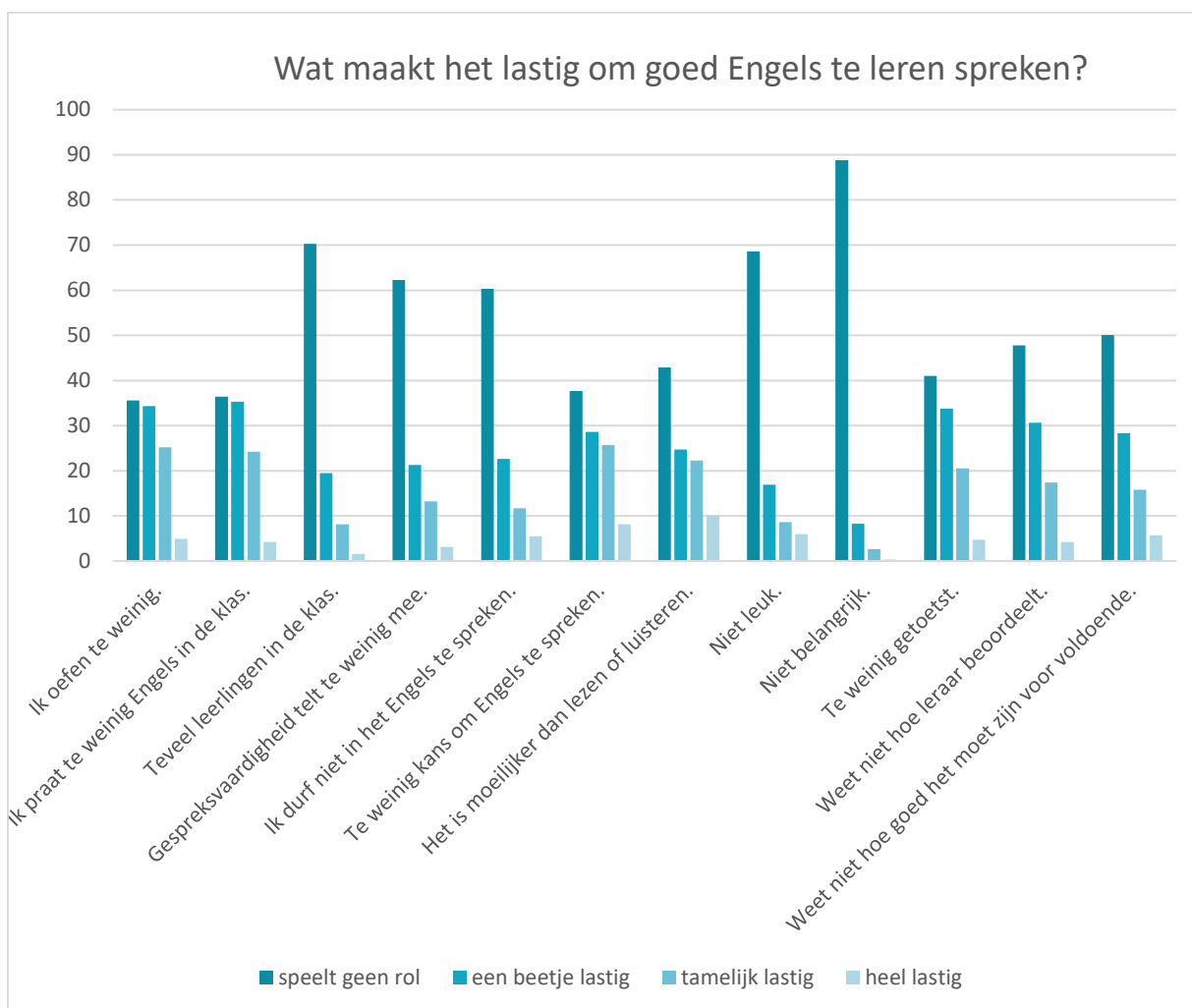
Figuur 55: VWO-Gespreksvaardigheid trainen in de klas

Figuur 56: Vwo-Gespreksonderwerpen in de klas

Figuur 57: Vwo-Leeractiviteiten

Figuur 58: Vwo-Drempels bij spreken

Als landelijk kenniscentrum leerplanontwikkeling richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeelddesmaterialen, conferenties en rapporten.

Hoofdlocatie
Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Nevenlocatie
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Postadres
Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
E info@slo.nl
www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)

 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)